

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta Právnická

Katedra právních dějin

Diplomová práce

Notářství v Praze v letech 1949 - 1989

Zpracovala:

Ing. Lenka Humpolcová

Konzultant diplomové práce:

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík

Katedra právních dějin

Plzeň

2012

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ing. Lenka HUMPOLCOVÁ**
Osobní číslo: **R07106**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Notářství v Praze v letech 1949 - 1989**
Zadávací katedra: **Katedra právních dějin**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Tradiční agenda a pojetí notářství ve stručném historickém vývoji
3. Vývoj právní úpravy v letech 1949-1989
4. Organizace a agenda notářství v Praze
5. Osobnosti a reálie
6. Shrnutí, cizojazyčné resumé

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **min. 50 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

AD NOTAM. Jubilejní číslo k 10. Výročí obnovy notářství v ČR, C.H.Beck, Praha Blanka Čechová, Komunistické právo v Československu, Kapitoly z dějin bezpráví, Brno, 2009 Otakar Plundr, Petr Hlavsa, Organizace justice a prokuratury, Praha 1980 Socialistická zákonnost, časopis pro právní praxi www.nkcr.cz Rozhodnutí nejvyššího soudu Notářské statistiky Notářské zpravodaje Notářský řád a řízení dědictví, C.H. BECK 2010 a 2011 Zákon č. 201/1949 Sb. ? zákon o notářství Zákon č. 116/1951 Sb. - Zákon o státním notářství

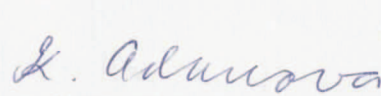
Vedoucí diplomové práce: **JUDr. et PhDr. Stanislav Balík**
Katedra právních dějin

Datum zadání diplomové práce: **14. ledna 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2012**

Prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc.
děkan

Prof. JUDr. PhDr. Karolina Adamová, DSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 14. listopadu 2011

Obsah:

1. Úvod	3
2. Tradiční agenda a pojetí notářství ve stručném historickém vývoji	6
2.A. VZNIK A VÝVOJ NOTÁŘSTVÍ.....	6
2.B. VZNIK A VÝVOJ NOTÁŘSTVÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH	9
2.B.1. <i>Notářství v českých zemích do roku 1918</i>	9
<i>Recepce římského práva</i>	9
<i>Vrcholný vývoj notářství</i>	10
<i>Úpadek vývoje notářství</i>	14
<i>Notářský řád - císařský patent č. 366/1850 ř.z. ze dne 29.9.1850</i>	14
<i>Notářský řád - císařský patent č. 93/1855 ř.z. ze dne 21.5.1855</i>	15
<i>Notářský řád - zákon č. 75/1871 ř.z. ze dne 25.7.1871</i>	15
2.B.2. <i>Veřejný notariát - jeho postavení v českých zemích</i>	17
2.B.3. <i>Notářství v českých zemích od roku 1918</i>	20
3. Vývoj právní úpravy v letech 1949 – 1989	22
3.A. VZNIK STÁTNÍHO NOTÁŘSTVÍ	22
3.A.1. <i>Zákon č. 201/1949 Sb., o notářství</i>	23
3.A.2. <i>Zákon č. 116/1951 Sb., o státním notářství, doplněný nařízením ministerstva spravedlnosti zák. č. 117/1951 Sb. a dále nařízením ministerstva financí č. 118/1951 Sb. o notářských poplatcích</i>	24
3.A.3. <i>Zákon č. 65/1951 Sb., o převodech nemovitostí a pronájmech zemědělské a lesní půdy, zákon č. 127/1976 Sb., o ochraně zemědělské půdy</i>	26
3.B. ROZŠÍŘENÍ PŮSOBNOSTI STÁTNÍHO NOTÁŘSTVÍ.....	28
3.B.1. <i>Zákon č. 52/1954 Sb., kterým se rozšiřuje působnost státního notářství</i>	30
3.B.2. <i>Zákon č. 26/1957 Sb., o notářských poplatcích</i>	38
3.B.3. <i>Zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím</i>	38
4. Organizace a agenda notářství v Praze	41
<i>Období 1949 - 1951</i>	41
<i>Období 1951 - 1963</i>	41
<i>Období 1960 - 1989</i>	42
<i>Období po roce 1989</i>	43
4.A.1. <i>Organizace notářství v hl. městě Praha v datech</i>	44
4.A.2. <i>Vybraná notářská agenda v Praze v letech 1949 - 1989</i>	49
4.A.3. <i>Agenda notářství v Praze v datech</i>	51
4.A.4. <i>Agenda notářství ve městě a na venkově</i>	52
5. Osobnosti a reálie	56
5.A. ZKUŠENOSTI A NÁZORY VYBRANÝCH PRAŽSKÝCH NOTÁŘŮ.....	57
5.A.1. <i>JUDr. Karel Wawerka</i>	57
5.A.2. <i>JUDr. Jarmila Humpolcová</i>	59
5.A.3. <i>JUDr. Eva Nohejlová</i>	59
5.A.4. <i>JUDr. Tomáš Oulík</i>	60
5.A.5. <i>Další otázky</i>	62
6. Závěr	65

7. Resumé	69
8. Seznam použité literatury	71
8.A. KNIHY A PUBLIKACE:.....	71
8.B. ČLÁNKY Z ODBORNÉHO TISKU:	71
8.C. PRÁVNÍ PŘEDPISY:	72
8.D. INTERNET A JINÉ:	73
9. Přílohy:	74

Seznam tabulek :

tabulka 1 : Evidence notářů v období let 1993 – 1999	46
tabulka 2: Obsazenost notářských úřadů v jednotlivých oblastech v roce 1993 ...	46
tabulka 3: Počty pracovníků notářských kanceláří	47
Tabulka č. 4: Počet notářů na 100.000 obyvatel v %.	49
Tabulka č. 5: Celkový počet notářů.	49

1. Úvod

Tato práce se zabývá notářstvím v Praze v letech 1949-1989. Je třeba si uvědomit, že cesta vzniku a vývoje institutu notářství byla dlouhá a ne vždy přímočará. Setkáváme se jak s obdobím jeho rozkvětu, nedocení, úpadku, ale i obdobím snahy o jeho celkový zánik. Pro docení důvodů vzniku a zachování institutu notářství je uveden krátký pohled na počátky jeho vzniku a celkový vývoj ve světě a v českých zemích. České země byly vždy do značné míry ovlivněny vývojem práva státního zřízení, jehož byly součástí. V institutu notářství se velmi odráží historický kontext původní doby, ale i přesto se snažil poskytovat právní služby, které byly v té době zapotřebí. Agenda notářské činnosti se v jednotlivých obdobích měnila, ale určitý historický základ a tradici si stále ponechala.

Práce je rozdělena do tematických celků. Po úvodu druhý tematický celek charakterizuje stručný historický vývoj institutu notářství a obsah notářské agendy. Historický vývoj institutu notářství je v tomto celku dále rozdělen do dvou částí. První část pojednává o počátcích institutu notářství ve starém Římě, o vzniku pojmu výrazu notář a o prvních náznacích v poskytování určitých služeb, které tvořily náplň práce notářů. Potřeba dokumentů v této době vzrůstala a bylo zapotřebí zabezpečit těmto dokumentům určitou váhu, věrohodnost a s tím související služby notáře, které se mnohdy shodují s pracovní náplní dnešního notářství. Druhá část je věnována vzniku a vývoji institutu notářství jako takového v českých zemích. Tyto kořeny institutu notářství jsou základním kamenem pro jeho další rozvoj a vývoj. I v českých zemích nalezneme vrcholná období veřejného notariátu, za vlády Karla IV., ale i období úpadku institutu notářství, v letech 1420 – 1437, kdy místo právních prostředků byly užívány formy násilné, nebo dokonce období snahy o jeho zánik. Dále v této části je nastíněn v časové posloupnosti vznik a vývoj jednotlivých notářských řádů (1850,1855,1871), jejich stručná charakteristika a význam, které přinesly pro institut notářství v dalších letech.

Třetí tematický celek pojednává o vývoji právní úpravy v letech 1949 – 1989 v českých zemích. V padesátých letech došlo ke změně politického režimu a rok 1949 se stal zcela zásadním mezníkem v historii českého notářství. Institut notářství se podařilo zachránit před jeho zánikem. Základní ideou této záchrany byla náhrada svobodného notářství státním orgánem,

jehož prostřednictvím stát sám vykonával notářskou činnost a tím si i nadále zachoval kontrolu nad tímto institutem. Jinými slovy v letech 1949 – 1989 hovoříme o „státním notářství“. I státní notářství se v průběhu tohoto časového období měnilo jak v oblasti organizační, tak v oblasti notářské agendy. V roce 1954 došlo k rozšíření působnosti státního notářství prostřednictvím zákona č. 52/1954 Sb., kdy došlo k decentralizaci ve správě a v organizaci, k přiznání výhradní pravomoci k projednání dědictví v první instanci a k dalším změnám v rámci rozhodovací agendy. Státnímu notářství se dostalo postavení jako malého soudu. Stěžejním bodem v historii státního notářství je notářský řád z roku 1963, který byl legislativní bouří. Tento notářský řád zavedl řízení o registraci smluv pro státní notáře. Díky tomu, že státní notáři vedli poplatkové rejstříky, získalo státní notářství na větším významu. Právní úprava z šedesátých let dvacátého století platila až na malé změny do roku 1992.

Čtvrtý tematický celek pojednává o organizaci a agendě státního notářství v Praze. Tento tematický celek nejdříve charakterizuje organizaci státního notářství z časového hlediska po jednotlivých přijatých právních úpravách v letech 1949, 1951, 1963 a po roce 1989. Další část zmiňuje organizaci státního notářství v Praze ve statistických datech. Veškerá data jsou zde uvedena pro lepší názornost a pro porovnání Hl. m. Prahy s jinými kraji. Dále jsou v této práci uvedena evropská statistická data o celkovém počtu notářů a jejich procentuální zastoupení v některých vybraných evropských zemích a následně jsou tato data srovnána s daty charakterizující stav v České republice. Z důvodu povodní v roce 2002 v Praze se bohužel nepodařilo zachránit určité archiválie notářství v Praze z let 1949 - 1989, a proto další část pojednává o průběhu určité vybrané notářské agendy v Praze na základě vzpomínek dotazovaného notáře z Prahy, který od roku 1989 vykonával notářskou čekatelskou praxi, a na základě podkladů (z příručky) ministerstva spravedlnosti. Zde je charakterizována jen určitá vybraná notářská agenda. Součástí této práce jsou i ukázky vzorů listin a notářských zápisů z let 1949 - 1989 dokládající, jak určité notářské zápisy, vzory předběžných šetření pro dědické řízení a jiné listiny byly sepisovány, které si notáři uchovali jako památku. Následně je uveden stručný popis notářské agendy v Praze a její nástin ve statistických údajích.

Pátý tematický celek je věnován osobnostem a reáliím. Nejdříve je uvedeno pár slov o některých významných osobnostech, které se přičinily

o rozkvět institutu notářství, a které institut notářství považovaly za své poslání a snažily se prosadit jeho význam a nezbytnost pro společenský život. Jen díky notářům, kteří pochopili, že výkon funkce notáře není práce z pohledu ziskovosti, ale zejména služba poskytovaná veřejnosti, získával notář stále větší společenskou prestiž. Stěžejní část tohoto tematického celku je věnována některým osobnostem institutu notářství v Praze. Oslovení notáři mají za sebou letité zkušenosti v oblasti notářské činnosti a byli notářskými čekateli nebo státními notáři v letech 1949 - 1989 v Praze. Jejich vzpomínky, z let minulých, nám umožní lépe si představit, jak fungovalo státní notářství v Praze a jaká notářská agenda zde převažovala. Hlavně zhodnotí hlavní úlohu státní notářství před a po roce 1993 a jeho další možné perspektivy vývoje. Díky nim se dochová autentičnost tohoto institutu a jejich vzpomínky obohatí historii notářství o určité prvky, které není možno zachytit jinak, než vyjádřením jejich zkušeností a pomocí jejich pohledu na státní notářství s odstupem času. Dozvídáme se, co je vedlo k rozhodnutí stát se notářem a zda před, nebo v průběhu své praxe měli určité osobnostní vzory, které souviseli s notářskou činností a jiné důležité informace. Nedozvíme se však, jak byli notáři jinak soudržní, jaké je provázely zážitky z praxe, ani jak se vzájemně ovlivňovali. Tyto vzpomínky bohužel mizí spolu s každou novou nastupující generací.

Z pohledu historie je zřejmé, že notářství se podílelo na uspořádání společenských a majetkových vztahů ve společnosti a vždy vedlo k posílení jejich ochrany. Tím, že postavení notáře je výlučné, notář nikdy nestál jako soudce nad stranami, ani nestál jako advokát jen při jedné straně, ale vždy na věc nahlížel z pozice mezi stranami, měl a má institut notářství pozitivní ohlas u široké veřejnosti. Je zřejmě pravdou, že v letech minulých byl notář spíše státním úředníkem, se kterým se veřejnost setkala pouze v případě úmrtí v rodině, nebo při sepisování smluv formou notářského zápisu a jeho služeb v oblasti jiné notářské agendy nebylo tak hojně využíváno. To vše se změnilo s rozvojem korporálního práva po roce 1993 a jiné právní agendy, která byla notářům svěřena postupem času. Notáři se snažili a snaží vždy o smírné řešení vztahů, poskytování právní ochrany všem stranám a vyhotovování veřejné listiny. Veřejnost se i dnes na notáře obrací s důvěrou. Snad právě proto charakteristika nestranného notáře, který se snaží nalézt nejoptimálnější řešení pro obě strany, přetrvává po staletí ve vědomí každého z nás, a proto je i dnes širokou veřejností vyhledáván.

2. Tradiční agenda a pojetí notářství ve stručném historickém vývoji

Pro budoucnost je motivací historie. Proto zastavme se a pohledme na několik právně-historických pohledů na historii notářství. Notářství patří k významným právníckým povoláním a je spjato s velmi bohatou historií. Cesta vzniku a vývoje notářství byla dlouhá a ne vždy přímočará. Bylo období rozkvětu notářství, i období jeho nedocenění, úpadku, ale i období přímého úsilí o jeho zánik. Pro docenění notářství je v následujících kapitolách uveden krátký pohled na jeho vznik a vývoj. V úvodní kapitole je uvedena stručná charakteristika vzniku pojmu notář, jeho činnosti a jeho odkaz na hlubokou tradici této instituce a v neposlední řadě je shrnut historický vývoj a vznik notářství v českých zemích.

2.A. Vznik a vývoj notářství

Počátky institutu notářství nalzáme již ve starém Římě. V době Římské republiky vyřizovali korespondenci bohatých Římanů jejich tajemníci - otroci, kteří se nazývali „notáři“ (notarii). Notáři pochází z latinského slova „nota“ tj. značka, zkratka, těsnopisný znak, kterého tito písaři užívali pro urychlení zápisů.

Instituce notářství je prastarého původu. Dějiny notářství shodně jako pojem notář, mají svůj původ ve starověku. U Egyptanů, Asyřanů se setkáváme s osobami, které se zabývaly psaním listin stvrzující je svou pečeti. Již v Římě byli profesionální písaři zvaní tabelliones, kteří se touto činností živili.^{1,2} Vazby mezi písaři (scribae), notáři (notarii) a tabelliones byly poměrně složité. Pokud to zjednodušíme, můžeme konstatovat, že na počátku byli písaři (scribae), kteří sídlili na Foru. Již za republiky se tito písaři začínají označovat jako *tabelliones*. *Notarii* pak byli pomocníci tabeliů, kteří shrnovali dohodu stran do krátkého záznamu a ten pak *tabelliones* následně převedli do náležité podoby a vyhotovili ho v požadované formě. V Římě však tyto záznamy sloužily velmi dlouho pouze k ulehčení vedení důkazů v soudním řízení, nebo jako pomůcka paměti pro svědka. Naproti tomu v helénistickém světě měly písemné dokumenty plnou právní sílu a obyvatelé východních provincií považovali písemné dokumenty za základní záležitosti každého právního jednání. Postupem doby právě pod vlivem

¹ Voskové destičky ze dřeva nebo z jiných látek, na které se psalo, se označovaly tabelliones, proto toto označení pro písaře zvané tabelliones.

² SKŘEJPEK, Michal. *Notáři a notářství v antickém Římě I. a II.*, Ad Notam, č.6/2009.s.228-229 a č. 1/2010, s.36-38.

východních práv pronikala do římského práva představa potřeby autentického dokumentu.

Cesta, která vedla ke vzniku notářství téměř v plném jeho významu, byla dlouhá a rozhodně nikoliv přímočará. Protože se potřeba dodat písemnosti větší váhu objevovala v Římě již relativně záhy, nebyli k tomu používáni notáři. Nástrojem potvrzení dokumentu, aby nabyl větší věrohodnosti, totiž byla zprvu tzv. *insinuatio* (vlození listiny do úředního protokolu - vlichocení se) nebo *allegatio*. To spočívalo v přijetí určitého soukromého dokumentu římskými státními úřady a jejich zařazení do úředních registrů či archivů. Od takových listin pak písaři pořizovali kopie. Typickým příkladem je ukládání závěti v příbytku Vestálek, nacházejícím se na římském fóru, takových významných osobností, jako byl Marcus Antonius nebo samotný Augustus.

Teprve postupem doby vzniká obecné přesvědčení o tom, že *acta publicae confecta* (zvané taky jako *instrumenta publica*), která byla koncipována zvláštní kategorií oficiálně uznaných písařů (*tabelliones*) a při nichž se vždy vyžadovala přítomnost svědků, tím získávaly větší důvěryhodnosti. Jejich činnost se řídila předpisy pro způsob sepisování listin, kdy a jak mají přibírat svědky, obligatorní přítomnost účastníků a svědků při jejich sepisování, následné přečtení a podpis.

Označení *notarius* z římského práva nezmizelo, kolem r. 400 n. l. se objevuje v novém významu. Bylo vyhrazeno pro zapisovatele na dvoře správců provincií, pro císařské sekretáře i pro některé úředníky. Ve 3 století n. l. byl již notáři běžně využíván. Časem je pak označení *notarius* používáno výlučně pro soukromé sekretáře císařů. Nyní se již nejednalo o otroky nebo propuštěnce, ale úředníky vyšší třídy. Proměna notáriů byla značná a nakonec v období pozdní Římské říše získávala na důležitosti. Tito pozdní antičtí notáři od 4 století n. l. sloužili přímo na císařském dvoře. *Notarii* tehdy byli rozděleni do několika hodnostních tříd. Nejvyšší třída byla *tribuni et notarii*, kteří sloužili přímo na císařském dvoře a měli honosný titul - *vir clarissimus*. Druhá třída se označovala stejně, ale její členové sloužili u správců prefektur, a proto byli také zvaní *notarii praetoriani*. *Domestici et notarii* pak byli určeni ke službě u vojenských velitelů. Hovoříme-li o notářích této doby, je nutné poznamenat, že se objevovali nejen ve státní službě, ale i v církevních službách. Notářství, tak jak existovalo v období pozdní Římské říše, našlo své přímé pokračování v nástupnických státech Západořímské říše a především pak ve středověké Itálii. Po rozpadu říše římské se vývoj tabellionátu rozvíjel především v Byzanci, která si udržela kontinuitu s římským právem. Za vlády císaře Justiniána byl vypracován zákoník „*corpus*

iuris civilis", který měl velký význam pro právní vývoj převážně v evropských státech. Ve 12. století n. l. se setkáváme s oficiálně ustanovenými notáři, tentokrát vládami měst, kde jejich postavení bylo skutečně mimořádné. Tedy můžeme shrnout, že v italských středověkých komunách se zrodilo notářství, jaké v podstatě známe dnes.

Od počátku IX. století procházel notářský institut značnými změnami. Notářství, upevňováním světské moci císařů a králů na úkor církve, se stalo státním orgánem. Na místo tabelliones nastoupili *notáři*, tj. úřední osoby, které ustanovovala buď bezprostředně nejvyšší státní moc, nebo jejím jménem feudálové či církve. Rozsah působnosti notářů se rozšiřoval, jejich funkce nebyla omezována pouze na vyhotovování právních listin a spisů, ale notáři měli i účast též na činnosti soudních a správních orgánů. Organizace a činnost notářství v dalších státech byla značně různorodá. Typickou formou evropského notářství byla notářství ve Francii, v Německu a v Anglii.

Charakteristickým rysem francouzského notářství bylo oddělení sporné jurisdikce od nesporné, kde první se týkala kompetence soudu, druhá kompetence notářství. Tedy soud soudí, notář osvědčuje. Ve Francii byli notáři státními úředníky, kteří byli na svá místa jmenováni dekretem prezidenta republiky. Odměna notářů se určovala podle tarifu ustanoveného státem. Notáři měli svou stavovskou organizaci se zvolenou radou v čele. Takto volená rada měla za úkol střežit zájmy notářů, upravovat vztahy mezi notáři a klientelou a vykonávat nad notáři disciplinární moc. Notáři podléhali též disciplinární moci soudu. Notářství ve Francii mělo veliký význam a činnosti notáře požívaly stejného významu jako rozhodnutí soudu.

Naproti tomu notářství v Německu bylo těsně spojeno s orgány moci soudní. Notářské funkce vykonávali jak notáři, tak i soudy. Rozsah působnosti notářů v Německu byl užší než ve Francii. K funkci německých notářů patřilo ověřování podpisů a protestace směnek. Notář byl zde úřední osobou ve státních službách, dále odměnu dostával za notářské úkony bezprostředně od klienta.

V Anglii nebylo notářství úřadem, které mělo svou vlastní kompetenci, která by byla oddělena od kompetence jiných státních úřadů. Spadá tedy vykonávání notářských úkonů nejen do kompetence notáře, nýbrž i do kompetence soudních a správních orgánů. Podle toho jaké povahy byla právní jednání a akty, které z hlediska platného práva vyžadovaly účast i orgánů státní moci. Jednou z důležitých funkcí notářů v Anglii bylo sepisování směnečných,

šekových a námořních protestů. Notáři prováděli též zjišťování důkazů. Účast notáře, při pořizování aktu, dávala aktu veřejnou víru.

2.B. Vznik a vývoj notářství v českých zemích

2.B.1. Notářství v českých zemích do roku 1918

Instituce notářství v českých zemích a její vývoj tkví svými počátky v době rané recepcce ihned po jejím vývoji v Itálii ve 12. století. Zahraniční vlivy se velmi rychle promítly do vývoje notářství v českých zemích, neboť instituce notářství vykazuje stáří tisícileté. V Českých zemích byl stav notářský zaveden ve 12 století a vývoj veřejných notářů dosáhl nejvyššího stupně za vlády Karla IV. Z dlouholeté působnosti notářství vyplynulo pak jeho ideové poslání a celá jeho povaha jako instituce nadané veřejnou vírou ve službách osob soukromých, za účelem osvědčování právních jednání a skutečností. Institut notářství ovšem ne vždy a ne všude došel stejného pochopení a málokde dospěl dosud k úplné dokonalosti. Avšak jeho životní síla byla neúmorná.

Recepce římského práva

Doba za Přemysla Otakara II. až do husitských válek znamená pro notářství léta jeho největšího rozkvětu. Sám Přemysl Otakar II. působil v severní Itálii v území Pordenone, kde se seznámil s notářským zřízením a výhodami z něho plynoucími. V té době byla již na území Itálie vyvinuta forma notářského instrumentu a vývoj instituce veřejných notářů byl dokonán. Nejen přítomnost českého krále v Itálii, ale i živý styk biskupského stolce pražského s pokročilým světem zemí vlašských, mají svůj osobitý ohlas v zemích české koruny.

Za krále Václava II. byla vydána první královská listina nesoucí již znaky notářského instrumentu. Ke konci 13. století, jak tvrdí historikové, působilo již v Praze mnoho notářů, jejichž činnost však se nemohla v tehdejší prostředí projevit. To pozorujeme až do třicátých let 14. století.

Jako první veřejný notář je uváděn Jindřich z Isernie (Henricus Italicus)³, o němž se zmiňuje Čelakovský⁴ v „Právniku“. Jindřich z Isernie přišel do Prahy v roce 1270 a přinesl velké právní vědomosti a praktické zkušenosti z italského notářství. Jindřich z Isernie, po česku Jindřich Vlach, jest autorem dvou formulářových sbírek: „*Instrumenta Henrici Italici čili Formae privilegiorum*“ a

³ právník italského původu. Do Prahy přišel roku 1270 z Neapole, působil v kanceláři krále Přemysla Otakara II a na Vyšehradě dokonce založil notářskou školu, kde žákům předával své zkušenosti a vědomosti. Vyučoval zde mimo jiné „ars dictandi“ tedy umění skládat listiny, řečnictví a základy práva

⁴ ČELAKOVSKÝ, Jaromír. *O starších úředních knihách jmenovitě registrech*, Právník r. 1890

„*Liber formularum Henrici Italici*“.⁵ Historikové mu přisuzují i založení městských knih pražských tzv. kontraktů „*guasterni contractum vel obligationum*“. Dalším vynikajícím notářem byl na konci 13. století mistr Velislav, mistr pražské univerzity a notář, ustanovený králem Václavem II., který vydal o veřejných notářích první předpisy. O stavu veřejných notářů a institucí notářství na konci 13. století a počátku 14. století si nemůžeme učinit jasných představ, jelikož v těchto dobách se politická situace rychle měnila. Docházelo ke značným změnám v orientaci české politiky, kteréžto skutečnosti měly pochopitelně značný vliv na vývoj práva.

Povinnosti veřejného notáře v době vlády Jana Lucemburského byly formulovány ve zvláštním zmocnění (ustanovovací list). Novým mezníkem ve vývoji instituce veřejného notářství byl *ustanovovací list papeže Jana XXII.* vydaný dne 19.2.1326, ze kterého se dovídáme, že jím dával plnou moc biskupu městskému, aby jmenoval veřejnými notáři dvě osoby, které by český král navrhl. Zda český král tohoto práva využil, není známo. Tato skutečnost však neznamená, že by si papež činil nároky na jmenování notářů v českých zemích, ba naopak, je to spíše pocta českému králi. Papežové se vždy snažili využít jakékoliv situace, která se jim naskytla, aby ji velmi dobře využili nejen pro sebe, ale zejména pro církev a jim nakloněné lidi. První předpis označený jako notářský řád vydal císař Maxmilán v roce 1512 a pokusil se tak pozvednout notářství, které nestálo na pevných základech.

Vrcholný vývoj notářství

Nová právní úprava instituce veřejných notářů byla poskytnuta za vlády Karla IV., který připravil zemský zákoník, nesoucí název „*Maiestatis Carolinae*“, který byl vlastně pokračováním návrhu zákoníku Václava II. z roku 1294, který se nedochoval. Teprve po vydání *Maiestatis Carolinae*, která dosáhla platnosti zákoníku, se dovídáme o notářích v kapitole XI. „*De tabellionibus contra prohibitum conficientibus instrumenta*“. V této kapitole se dozvídáme o tom, že v českých zemích bylo mnoho notářů, jejich znalosti však nebyly valné. Z těchto důvodů nesměl nikdo provozovat notářství, nebyl-li k tomu zmocněn zvláštním královským patentem. Kdo jiný by se za notáře vydával, toho akta a listiny neměly platnost, a on sám měl být potrestán jako padělatel. *Maiestatis Carolinae* nevešla pro odpor stavů v právní platnost, avšak mnohá ustanovení byla prakticky králem Karlem IV. provedena. Zásady týkající se veřejného notariátu však byly

⁵ Ad Notam, C.H.BECK, Jubilejní číslo, str. 2, 2003,

nadále *via facti* aplikovány. Karel IV. jako římský císař udělil dne 1. května 1358 pražskému arcibiskupovi Arnoštu z Pardubic a všem jeho nástupcům právo jmenovat notáře v Čechách i pro celou říši, zejména pak v českém království. Ustanovení veřejných notářů pro české země se soustředilo při arcibiskupském stolci, kde byly současně potvrzovány osoby jmenované již notáři v cizině, pokud se chtěly usadit v zemích českých. Podobná oprávnění uděloval i Karel IV. jako římský císař a to nejčastěji těm osobám, které jmenoval falckrabími (*comites palatii*). Veřejní notáři jmenování falckrabětem museli však složit zkoušku před úředníky arcibiskupa pražského a teprve potom mohli provozovat notářství. Pro ostatní diecéze v zemích království českého platily stejné předpisy, jelikož jmenování veřejných notářů pro jejich obvod bylo právem pražského arcibiskupa a jeho vikáře. Veřejní notáři všech diecézí mohli vykonávat úřad veřejného notáře v obvodu celé koruny země české. Tito notáři byli nepřímě včleněni do církevní organizace a podřízeni soudu pražského biskupa a zůstali až na nepatrné výjimky omezeni na prostředí práva církevního. Právo jmenovat notáře příslušelo králi. Mluvíme v tom případě o tzv. *creatio notáře*. Zmíněný již mistr Velislav, jehož ustanovovací dekret se zachoval, byl jmenován českým králem, musel se prokázat správným původem, že jest „*de genere fidelium ortus*“, byl vyzkoušen u královského dvora „*et sufficiens ad artem sive notariatus officium exercendum est per nostro curiam approbatus*“ jsa shledán moudrým a věrným „*de ipsius prudentia et fidelitate confisi*“, složiv současně přísahu věrnosti „*iuramentum fidelitatis*“. Notář, takto jmenovaný králem, užíval titulu *notarius publicus*, až na některé výjimky *notarius iuratus*. Jsou tedy v našich zemích jmenování notáři z moci královské. Jejich úřední titul zní: „*publicus auctoritate apostolica/imperiali notarius*“. Úřední titul těchto notářů byl: „*Apostolica auctoritate publicus notarius*“. Mezi těmito dvěma autorizacemi byl určitý právní rozdíl. Prakticky však šlo o funkce rovnocenné. Lze jen poznamenat, že notáři jmenovaní králem byli omezeni ve svém výkonu na území ovládaném ustanovovatelem. Jmenování z autorizace papežské, platilo však pro celé území ovládané církevní organizací, u níž papežem jmenování notáři nacházeli vždy pevné podpory. Velmi často se shledáváme s veřejnými notáři, kteří byli autorizováni jak z moci císařské, tak i z moci papežské. Tímto způsobem si notáři zajišťovali svá postavení, a že jako církevní hodnostáři měli svoji práci zajištěnou. *Creatio notáře* se sestávala z běžné činnosti a pak z vlastního ustanovení ve způsobu investitury. Kandidát na místo notářské musel být „*sufficiens ac idoneus*“ svobodný, „*liber non coloniarise condicionis*“ mužského pohlaví a samozřejmě dobré pověsti. Jelikož tento úřad

byl pokládán za čestný a důstojný, byly tedy z výkonu notářství vyloučeny osoby nesvobodné, choré, slepé, hluché a němé, dále podvodníci a nevěřící. Uchazeč musel být nejméně 25 let star a vyžadovala se u něj znalost notářského umění (*plena noticia artis notariae*). Uchazečovy znalosti byly vyzkoušeny ustanovovatelem samým nebo delegovaným zkušebním komisařem. Zkouška byla prováděna oprávněnými hodnostáři, jak se dovídáme z nařízení papeže děkanovi v Boleslavi z 16.2.1352. Po složené zkoušce, byl-li uznán způsobilým, složil kandidát přísahu věrnosti, jejíž forma nebyla jednotná a stále se měnila.⁶ Na to byl investován z příslušné autority „*ex auctoritate apostolica*“ nebo „*ex auctoritate imperii*“ tím způsobem, že investující hodnostář držel v ruce pero, kalamář a list pergamentu a odevzdal tyto znaky před ním klečícímu notáři, čtoucí mu opravňující formuli k výkonu jeho úřadu. Obvykle při tom byl polibek míru (*osculum pacis*). O tomto ustanovení byl pak vydán nově jmenovanému notáři instrument, vyhotovený jiným notářem, který byl při ustanovovacím aktu přítomen, kde tento instrument nesl název „*munimentum*“ nebo „*autenticum*“. Veřejní notáři byli jmenováni někdy i hromadně v tzv. rotulu. Notáři nebyli ustanovováni jako osoby duchovního stavu s vyšším svěcením, podle nařízení arcibiskupa Arnošta z Pardubic roku 1362. Z tohoto nařízení však byly poskytovány časté dispense.

Úřední sídla notářů nebývala jen ve městech, kde bylo sídlo stolice biskupského, ale hlavně v Praze, pak i v ostatních městech zemí koruny české, neboť veřejní notáři zastávali i úřad veřejných písařů. Jejich pravomoc platila pro veškeré území ovládané panovníkem zemí koruny české. Měl-li notář své úřední sídlo v některém z těchto míst, nebylo vyloučeno, aby svá úřední jednání konali na různých místech českých zemích. Hlavním působištěm notářů byla město Praha, kde bylo středisko veškerého kulturního a politického dění. V Praze se také setkáváme se všemi známými jmény veřejných notářů, jejichž instrumenty se nám dochovaly. Uvádí se, že v pražských městech působilo v letech 1378-1380 kolem třiceti notářů. Ve věci kanceláře veřejného notáře panují o této otázce různé názory. Jisté však je, což se domníváme z instrumentů samých, že notáři konali svou funkci při stáních u Menšího soudu pražského, nebo na dvoře arcibiskupa, a to v jednotlivých sálech jeho sídla, někdy na Vyšehradě, nejčastěji však v chrámových lodích. Instrumenty byly často pořizovány v bytech osob, které požádaly notáře o vyhotovení instrumentu. Takovými osobami nebyly pouze

⁶ MACHAČ, Martin. *Počátky notářství v Českých zemích*. Ad Notam, 2009, roč. 15, č. 2, str. 73.

osoby fyzické, ale i osoby právnické, osoby světské i církevní dokonce i sama Karlova univerzita, ačkoliv měla svého vlastního notáře. Z dochovaných instrumentů se zjišťuje, že velmi málo jich bylo sepsáno v bytě samotného notáře.

Právo středověké, spočívající na základě klasického práva římského, považovalo právní jednání za uskutečněné ústním projevem, nebo faktickým činem. Tyto skutečnosti se projeví i ve výkonech veřejných notářů. Veřejní notáři byli povinni tedy doprovázet strany až na místo samé, kde bylo nutno učinit faktický úkon. Notář se tedy účastnil celého aktu spolu s novým držitelem (nabyvatele), pobyl na místě určitou dobu, pojedl se stranami sýr, chléb a pil pivo.

V další době pozorujeme u soudu, vedeného pražským oficiálem, že strany se dostavovaly přímo na tento soud v určité dny a oficiál jejich prohlášení přijímal. Při tomto jednání byla jedna osoba stavu duchovního, neboť obvykle šlo o věc církevní. Věci zcela světské se objevovaly u konsistoriálního soudu pražského oficiála velmi zřídka, neboť strany se obracely pravidelně na soud městský, pokud jim stačil prostý instrument. Jakým způsobem byli notáři odměňováni, se dovídáme jednak z mnoha zachovaných instrumentů a ze zápisů tzv. register notářů. Plat notáře nazývaný *salarium* pobíral notář za vyhotovení instrumentu. Honorář se řídil však mnoha okolnostmi. Bylo jisté vzít v úvahu zejména majetkové poměry osob, které si daly instrument vyhotovit, dále bylo jisté nutno vzít na zřetel důležitost právního jednání. Z některých registrů bylo zřejmé, že i množství, velikost pergamenu, úhlednost písma i spolupodpisy jiných notářů nebo svědků měly vliv na výši notářského honoráře.

Sociální postavení notářů bylo v počátku velmi výhodné. Služby notářské a práce notářů byla považována za umění. Podle pana Jirečka „ *veřejné notářství jest uměním spisovati správně netoliko listiny a přípisy, skládati i také listiny právnickou vlastnost mající*“.⁷ Během doby však počet veřejných notářů vzrůstal a zmenšila se možnost praktické obživy a notáři byli nuceni vyhledat zaměstnání stálé. Tak během doby pozorujeme, že notáři zastávali funkce městských písařů, advokátů a prokurátorů, dále místa universitních notářů a pedelů. Jiné bylo postavení veřejných notářů jmenovaných z pravomoci papežské, kteří zastávali církevní obroč, žili pochopitelně v lepších podmínkách a najímali si ještě pomocníky nebo písaře. Z instrumentů se dovídáme i o hmotných poměrech mnoha notářů a v soudních aktech nalezneme často zmínky o notářích jako věřitelích, z čehož lze usuzovat, že poskytovali soukromým účastníkům peněžité

⁷ JIREČEK, Hermenegild *Právnický život od konce IX. do konce XX. století*.

zápůjčky nebo, že vystupovali v právních jednáních jako rukojmí. Stejně i testamenty, psané ve formě instrumentů, dokazují, že notáři pořizovali o svém jmění závětní odkazy. Jejich výše na tehdejší dobu byla velmi značná. Ze zachovaných pramenů přicházíme na to, že notáři dědili notářský úřad po svých otcích. Mnozí notáři náleželi k vyšší šlechtě a při početnějších zemanských rodinách nebylo divu, že děti hledaly uplatnění ve výhodném postavení veřejného notáře a v mnohých případech se setkáváme s notáři, kteří jsou bratry nebo i jinak příbuznými původního notáře.

Úpadek vývoje notářství

Poté následovala doba postupného úpadku veřejného notariátu. Za krále Václava IV. se na organizaci veřejného notariátu nic formálně nezměnilo. Úplný rozvrat právního systému nastal na počátku husitské revoluce. Zemský soud v letech 1420- 1437 nezasedal, nebyly vedeny zemské desky. Generální vikáři vykonávali svou pravomoc pouze v katolických oblastech. Namísto prostředků právních se často užívaly formy násilné. Není tedy divu, že situace veřejného notářství a ani právnictví nevzkvétalo. Činnost veřejných notářů však zcela nezanikla a to ani za husitských válek a ani po nich.

V období stavovské monarchie, za vlády Vladislava Jagellonského, byla provedena kodifikace zemského práva. Byla oslabena moc církve, příliv laiků do kanceláří zesílil, měnila se podoba písemností a podobně. Tedy v této době se uplatnění veřejného notáře značně zredukovalo. Ani zákonodárství za Jiřího z Poděbrad se neprohloubilo a nebyl ani zájem upravit funkci veřejného notářství.

Novým impulsem pro notariát byla volba Ferdinanda Habsburského za českého krále. Došlo k splynutí rakouského a českého notářského řádu. Podle notářského řádu z roku 1512 bylo úkolem notáře sepisovat smlouvy, listiny o právních jednáních, poslední vůli atd., kteréžto listiny byly zákonem prohlášeny za veřejné. Avšak ani zmíněná právní úprava nezabránila dalšímu úpadku notářství. Tento stav se nezměnil ani v době pobělohorské. Ani reformy Josefa II. nevedly ke zvýšení významu notariátu. Došlo dokonce na čas ke splynutí advokacie a notářství.

Notářský řád - císařský patent č. 366/1850 ř.z. ze dne 29.9.1850

V období let 1850 – 1871 se české notářství stejně jako notářství rakouské, díky tehdy platné právní úpravě, nacházelo ve velmi špatném postavení. Tento stav vedl k diskusím, jak nově upravit současný nedobrá stav notářství. Nejvyšší soud doporučil císaři zavést institut notářství. Tyto úvahy nepochybně souvisely

těž s rozvojem obchodního a směnečného práva. V souvislosti s reorganizací soudnictví bylo započato i s úvahami o tom, zda mají být některé činnosti, jako např. sepisování smluv a jiných listin soukromého práva, napříště v působnosti soudu. Odborné kruhy byly přesvědčeny, že výkon těchto činností není v souladu s úlohou soudnictví, a že je nutné pro tento účel zřídit nový institut, který zajistí kvalifikovanou pomoc a radu při sepisování smluv a jiných listin lidem práva neznalých. Proto bylo rozhodnuto vypracovat návrh nového právního institutu, tedy nového notářského řádu. Prosazením této myšlenky se fakticky ujal tehdejší ministr spravedlnosti dr. Antonín rytíř Schmerling, který dne 30. dubna 1850 navrhl zřízení notářství. Císařským patentem ze dne 29. září roku 1850 byl vydán nový notářský řád pro Čechy, Moravu, Slezsko, Horní a Dolní Rakousy, Solnohradsko, Štýrsko, Korutany, Kraňsko, Gorici a Gradiško, Istrii, území města Terstu, Tyroly a Vorarlbersko. Vzorem pro tento notářský řád se stal zejména francouzský notářský řád. Tento notářský řád se stal právním základem notářství v Rakousku, avšak po krátké praxi nebyl shledán zdařilým a neznamenal pro notářskou práci zásadní zlepšení.

Notářský řád - císařský patent č. 93/1855 ř.z. ze dne 21.5.1855

21. května 1855 pod č. 94 ř.z.⁸ byl vypracován nový notářský řád. Notářský řád se skládal z 13 hlav a jeho přílohu tvořil sazebník platu, odměny notáře a sazby za jednotlivé úkony. Dále zde byl i text přísahy notářů. Tento notářský řád byl propracovanější a legislativně zdařilejší, dokonce zjednodušil některé formality, ale na druhou stranu obsahoval takové nedostatky, že byl mnohými považován za nezdařilý a po jeho zavedení se notářství otrásl v základech. Ovšem i ten po krátké praxi se ukázal pro notářskou praxi jako zcela nedostačující a nevyhovující. Popř. Dr. Jaroslav Rilke, zakládající člen jednoty notářů v království českém uvedl: „*Stavu notářskému a jeho vývinu jsou položeny nemalé meze, tím, že trpí důstojnost stavu a pak i veřejná důvěra.*“⁹ Úprava neposkytovala notářům ostatečnou obživu a tím byly nuceni vyhledávat zaměstnání v dalších oborech.

Notářský řád - zákon č. 75/1871 ř.z. ze dne 25.7.1871

Následně roku 1871 byl vydán nový notářský řád č. 75 a zavedena zákonná úprava do rakouského a českého právního řádu. Tento notářský řád platil

⁸ Ad Notam, 2003, jubilejní číslo, str. 7.

⁹ Ad Notam, 2003, jubilejní číslo, str. 8.

pro českou zemi do roku 1949 a v Rakousku platí se změnami dodnes. Největší význam nové právní úpravy kromě toho, že šlo o předpis velmi kvalitní a v podstatě úplný, byl především v tom, že ustanovením § 3 not. řádu byla notářským zápisům - veřejným listinám - přiznána vykonatelnost.

Koncepce notářského řádu z roku 1871 je v podstatě koncepcí vycházející se stejnou premisou jako současná česká právní úprava. Základním posláním notářského řádu bylo zajistit zvýšenou míru právní jistoty, zabezpečit vymezení nových právních jednání, která svým významem vyžadovala zpřísnění podmínek platnosti toho kterého právního úkonu a poskytnout v této souvislosti potřebnou právní pomoc. V souladu s tímto záměrem předvídal notářský řád, jako primární náplň, působnost notáře v jeho úřední činnosti ať samostatně či svěřené. Při výkonu působnosti v rámci samostatné úřední činnosti docházelo k souběhu konkurence mezi činnostmi, k nimž byli oprávněni notáři a jiné (státní) orgány jako: soudy (sepisování poslední vůle, ověřování opisů a podpisů, sepisování směnečných testů) či tlumočníky (ověřování překladů). Výlučná působnost notáře pak zahrnovala sepisování veřejných listin o smlouvách a právních jednáních, vykonatelných notářských zápisů, směnečných protestů, přijímání úschovy a jiné. Z dnešního pohledu tedy šlo o klasickou notářskou činnost. Do úřední činnosti notáře pak ještě připadla činnost notáře z pověření soudu (svěřená pravomoc), činnost notáře jako soudního komisaře. Notářský řád svěřoval notáři i provozování dalších činností a poskytování dalších služeb. Výkon notářského úřadu se stal neslučitelný s vykonáváním advokacie a jakéhokoliv placeného státního úřadu, mimo úřadu učitelského. Nepřípustné bylo provozování kupeckých obchodů, bursovní spekulace a zprostředkovatelská činnost a jiné. Notáři podle notářského řádu z roku 1871 pak byli vedle činnosti úřední, k níž byli povinni, oprávněni, podle deklarativního výčtu obsaženého v § 5 not. řádu, sepisovat soukromé listiny, dále mimo sporné řízení sepisovali nejruznější podání k soudu a správním úřadům. Vedle toho byla dále přiznána notářům oprávnění žádat zápis do seznamu obhájců v trestním řízení a zastupovat jako obhájce podle § 39 trestního řádu a působit jako tlumočníci. Notáři mohli být určováni jako správci konkurzní podstaty. Při porušení závazků plynoucích z oprávnění založených v § 5 not. řádu stíhalo notáře disciplinární řízení, pokud svým jednáním poškodil čest a důstojnost stavu. Jinak odpovídal pouze v rámci odpovědnosti soukromoprávní a trestněprávní. Dohledem nad tímto jednáním byla povolána samospráva. Lze shrnout, že notářský řád z roku 1871 zanesl do právního řádu rakousko-uherského státu právní úpravu velmi podobnou platné

právní úpravě v České republice. Snad jediný rozdíl je možno vidět v míře samosprávy a v postavení a úloze notářských komor.

2.B.2. Veřejný notariát - jeho postavení v českých zemích

České notářství spadá do okruhu tzv. latinského notářství a je tedy nutno zabývat se dějinami veřejného notariátu. Náznaky veřejného notariátu v českých zemích se objevily poprvé za vlády Přemysla Otakara II. Veřejné notářství bylo prvním stupněm k dosažení jiných úřadů písařských a to jak v kanceláři královské, tak i v kanceláři biskupa (arcibiskupa). I když veřejný notář takového úřadu dosáhl, ale přesto vykonával notářství dále a bylo tedy notářství samo o sobě jen vedlejším zaměstnáním.

Karel IV., jako římský císař a král český, potřeboval v diplomatických stycích služeb veřejných notářů, kterým svěřoval sepisování diplomatických listin. Je známo, že poselství posílaná ke dvorům královským mívala s sebou vlastní veřejné notáře, kteří o průběhu diplomatického jednání vyhotovovali instrumenty. U stolce arcibiskupa pražského a v ostatních diecesních sídlech nacházeli notáři svého největšího uplatnění. Mnoho z nich působilo přímo v kanceláři nebo na soudě arcibiskupa pražského.

Význam notářů v církevním soudnictví zakládal již dekretál papeže Inocence III. z roku 1215, který ustanovoval, že církevní proces má být veden písemně. Koncem 13. století zřizuje pražský biskup konsistoriální soud, v jehož čele stál oficiál. V té době totiž byl vývoj církevního soudnictví v zemích českých zcela ukončen a zásada písemného projednávání byla prováděna do úplných důsledků. V době, kdy byl zřízen soud pražského oficiála, byly soudní protokoly psány dvěma přísežnými notáři, kteří vylíčili podrobným způsobem průběh jednotlivých soudních sporů.

Na rozhraní 12. a 14. století měl biskupský soud své vlastní přísežné notáře. Jakým způsobem byl poměr notářů k biskupskému soudu utvářen a jakým způsobem byla organizována jejich práce, nemohlo být zjištěno. Z listin arcibiskupství pražského se však dovídáme, že vedle obyčejných notářů byli jmenováni tzv. *notarii actorum*. Tato hodnost notáře stála nejen nad obyčejným notářem, ale i nad samotným prokurátorem. Podle názvu lze soudit, že takový notář se staral o vedení procesních aktů.

Soudní řád vydaný arcibiskupem Arnoštem z Pardubic roku 1356 zmiňoval veřejné notáře zároveň s advokáty a prokurátory, a bylo v něm nařizováno, že při procesu měli být přítomni vždy dva notáři. Akt však nesměli

psát notáři, kteří byli v téže věci při sami stranou nebo některou stranu sami zastupovali. V témže soudním řádu se ustanovuje, že notář aktů (notarius actorum) má jasně a podstatně poznamenávat do manuálu požadavky stran, z manuálu má pak zapsanou věc přepsat do registrů, srovnat však napřed tato registra s manuálem a stejně tak listiny samé před jejich odevzdání stranám. Při protokolování těchto sporů a vedením registrů byli notáři v nejužším styku s pražským oficiálem. Pražský oficiál měl současně několik vlastních notářů, z nichž nejdůležitější byl *notář pečetník* (notarius sigillifer), jehož povinností bylo prohlédnout listiny dříve, než k ní bude připojena pečeť a opravit chyby, kterých se případně dopustil notář nebo oficiál. Musel tedy být znalý práv, úředního slohu, písma i znamení jednotlivých notářů, neboť přijímal listiny vystavené určitými a jemu známými přísežnými notář. Prokurátoři a advokáti, kteří fungovali u konsistoriálního soudu, byli ustanovováni z řad veřejných notářů, jakožto znalců práva. Jejich počet byl omezen a zapsáni byli v matrice vedené v biskupské kanceláři. Byli povinni na den sv. Jiljí (1. září) obnovovat přísahu stanovenou arcibiskupem Arnostěm z Pardubic r. 1356. O tom byla vedena matrika ohledně veřejných notářů jmenovaných z pravomoci císařské.

Veřejní notáři mimo zmíněných funkcí jak v právu soukromém, tak i v právu církevním, vykonávali práce městských písařů, jak již bylo zmíněno. Z dochovaných listin je známo, že i pražská universita měla své universitní notáře a těmi se stávali veřejní notáři, kteří pak obdrželi titul a podepisovali se „*publicus sacra imperiali auctoritate ec universitatis Pragensi iuratus notarius*“. Takoví notáři byli voleni podle potřeby rektorem a rádci university a museli obnovovat přísahu nově zvolenému rektoru. V slavnostním průvodu pak, když rektor university vykonával nějakou oficiální návštěvu, ubíral se universitní notář jako první před rektorem university. Jinou zvláštností byl případ Mikuláše Bílého ze Svidné, veřejného notáře, který byl ustanoven do funkce 19.11.1396 univerzitním pedelem.

Veřejní notáři vstupovali do nejpřednějších služeb ze šlechtického rodu, nebo osob nadaných veřejnou mocí, nebo do služeb představitelů veřejných korporací. Pronikali i mezi písaře zemských desek. O vlastní činnosti notářů se dovídáme z listinných pozůstatků, které se nám dochovaly do dnešní doby. Je to právě přičiněním veřejných notářů, že se mnoho důležitých listin ze středověku a vůbec i z doby pozdější zachovalo. Pokud se týká činnosti veřejných notářů, musíme rozlišovat jednak vlastní činnost písařskou, a jednak účast jejich na církevním soudnictví. Hlavním pramenem prozkoumání této činnosti notářů jsou

jednak slavnostní závazky, vyznačené v přísahách notářů, jednak výpočty oprávnění v ustanovovacích listinách, konečně pak oprávnění k jmenování veřejných notářů z císařské pravomoci, udělené pražským arcibiskupům r. 1358 císařem Karlem IV. Podle zachovaných listinných pozůstatků si můžeme ověřit skutečný výkon všech práv veřejných notářů. Nejdůležitějším oborem působnosti notářů bylo vyhotovování listin, nadaných veřejnou vírou a těmi byly notářské instrumenty (*instrumenta publica*). Notář byl povinen sepsat instrument stranám, které jej požádaly o sepsání smlouvy a k notáři se osobně dostavily. Notář nejprve se stranami jednal a poté o tomto jednání sepsal protokol. Smluvníkům pak na požádání neprodleně vydal příslušné listiny, instrumenty, které se musely shodovat se zněním smlouvy obsažené v protokolu. Tyto náležitosti byly normovány v přísaze samé, kterou notář při ustanovení na notářský úřad skládal. Formu přísahy máme obsaženou v konstituci papeže Jana XXII., pokud se týká ustanovení veřejných notářů z pravomoci papežské a pak v oprávnění uděleném pražským arcibiskupem Karlem IV. roku 1358. Při jednání a při sepisování ujednání do protokolu bylo zapotřebí přítomnosti svědků a to nejméně dvou, v častém případě byl však počet těchto svědků vyšší. Jména těchto svědků pak byla uváděna až na konci instrumentu a to slovy „*testibus fidedignis ad pre missa vocatis et regatis*“. Právní jednání, která v instrumentech bylo možno zachytit, bylo značné množství. Přehled o těchto právních jednání podávají formulářové sbírky, kterých notáři používali k usnadnění si své práce. Podle obsahu zachovaných instrumentů a formulářových sbírek můžeme pak rozlišovat instrumenty vyhotovené v oblasti:

I. Práva správního:

- obsazování úřadů, hodností a obročí (*provisio electio, collatio, inthronisatio*),
- udělování práva poskytovat odpustky (*indulgentia*),
- věci, týkající se exkomunikace a řeholních slibů,
- věci chudinské.

II. Práva soukromého:

- právo věcné (*possesio, ius emphyteuticum*),
- právo obligační (veškeré kontrakty konsensuální a reálné, akta, rukojemství, uznání dluhu, cese atd.),
- rodinné právo / smlouvy věcné, smlouvy o osvojení, poručenství, o zřízení opatrovníka, plné moci k uzavření manželského sňatku,
- v právu dědickém / vyhotovení testamentů a kodícilů.

III. Práva procesního:

- spisy odvolání k soudům, sepisy žalob, vystavování protestů. Vystavování neodvolání plných mocí (constitutio, revocatio procuratoris),
- notářům byla přiznána i práva zkoumat pravost přeložených listin a zhotovovat vidimace.

Dále notáři byli oprávněni ověřovat smlouvy rozhodčí smlouvy o výpovědích a o smírech. Sbírký formulářů nás poučují o následujících skutečnostech, kterých bylo nutno dbát, aby instrument byl právně platným a mohl být pokládán za veřejnou listinu tedy „publicationes“.

Náležitosti instrumentu:

- označení roku, kdy byl instrument sepsán,
- indikace,
- označení dne vyhotovení,
- označení místa právního jednání,
- svědci právního jednání,
- jméno a podpis veřejného notáře.

Z těchto náležitostí byly však časté výjimky a obyčejně místo právního jednání nebyvalo zpravidla uváděno a někdy i svědkové, kteří při některých jednání nebyli potřební.

Druhy instrumentů:

- Transumptum,
- Procuratorium,
- Compromissum in arbitros,
- Arbitrium,
- Testamentum.

2.B.3. Notářství v českých zemích od roku 1918

Po rozpadu Rakouska - Uherska byl vydán recepční zákon 28.10.1918, který převzal celý rakouský právní řád, a došlo k recepci právní úpravy notářství.

V období I. republiky ČSR až do roku 1949 platil v Čechách a na Moravě notářský řád č. 75/1871 ř.z. s malými změnami, které byly v něm postupně provedeny. Na Slovensku platil zákon č. XXXIV/1874 ř.z. a zákon č. VII z roku 1886¹⁰ se změnami později provedenými o notářích, kteří se na Slovensku nazývali veřejnými notáři. Tento dualismus se po dobu trvání první republiky nepodařilo odstranit.¹¹

¹⁰ ČULÍK, Jaroslav. *Notářství v uplynulém desetiletí*. Ad Notam, 1999, roč. 5, č. 1, s. 12-13.

¹¹ SCHELLOVÁ, Ilona., STAVINHOVÁ, Jaruška. *Organizace soudnictví, notářství a advokacie*. 1 díl. Brno: Masarykova Univerzita, Nakladatelství Doplněk, 1993. s.109.

Působnost notáře podle zákona č. 75/1871 ř.z. měla dvojí povahu. Jednak působnost obsahující činnost podle dřívějšího pojetí - *veřejnou*, a jednak působnost podle tehdejšího pojetí - *soukromou*. Do působnosti prvního druhu náleželo oprávnění notářů sepisovat a vydávat veřejné listiny o právních prohlášeních a jednáních, jakož i o skutečnostech, z nichž mají pro určitou dobu vzniknout určitá práva, mimo to oprávnění přijímat do úschovy listiny, které notářům strany svěřovaly a přijímat peníze a cenné papíry, aby je odevzdali třetím osobám nebo aby je uschovali na úřadě. Tato činnost byla označována jako činnost samostatná. Vedle ní sem byla zařazována pod názvem činnosti přenesené funkce notářů jako soudních komisařů, kterou notáři vykonávali z pověření soudu zejména prováděním takových úkonů, při projednávání pozůstalosti, při nichž nešlo o soudní rozhodnutí. Při veřejných úkonech postupovali notáři způsobem předepsaných v notářském řádu a při úkonech soukromé povahy se notáři řídili předpisy občanského práva procesního, neboť při nich nahrazovali soud. Z uvedeného nástinu působnosti notářů vyplývá, že notáři sice vykonávali významné úřední funkce, ale nebyli státními zaměstnanci přesto, že státní orgány vykonávaly dozor nad jejich činností a byli do svých funkcí ustanovováni ministrem spravedlnosti. Náleželi k příslušníkům tzv. svobodného povolání, kam patřili i lékaři, advokáti a jiní. Každý vykonával funkci pod svým vlastním jménem a měl kancelář se svými vlastními zaměstnanci. Jejich seznam vedla povinně Notářská komora. Notáři tedy byly soukromými podnikateli.

3. Vývoj právní úpravy v letech 1949 – 1989

Do roku 1949 se notářství u nás v podstatě opíralo po stránce funkční i organizační o staré právní předpisy většinou pocházející ještě z 19. století. Jednalo se o starý rakouský notářský řád z roku 1871. Tento právní předpis s nepatrnými změnami platil do srpna roku 1949. Již od poloviny roku

1948 se počalo pracovat na nové úpravě notářství, která by odpovídala politickému a ekonomickému vývoji v našem státě. Byla připravena osnova zákona o notářství. Při přípravě nové koncepce notářství se také objevovaly myšlenky na úplné zrušení notářství. Podle vzpomínky dnes již nežijícího notáře pana JUDr. Antonína Hály delegace zkušených notářů navštívila vedoucí pracovníky vlády. Ve snaze zachovat alespoň instituci notářství se snažila prostřednictvím ideologicky podbarvené argumentace vysvětlit význam notářství i v nových podmínkách a zejména je seznámila s existencí notářství v Sovětském Svazu. Delegace notářů zdůrazňovala, že notářství v Sovětském Svazu je státním orgánem pověřeným písemným upravováním a osvědčováním právních jednání a listin občanskoprávní povahy, aby tyto listiny a jednání nabyly větší věrohodnosti. Hlavním úkolem notářství je střežit socialistické vlastnictví a upevňovat socialistickou zákonnost v osobních a v majetkoprávních vztazích občanů, úřadů, organizací, podniků, a dále hájit ústavu SSSR. Byl jim objasněn řád o státním notářství v SSSR ze dne 4. října 1921, podle něhož byly ve městech zřízeny státní notářské úřady, v jejichž čele stáli notáři ustanoveni guberniálními radami lidových soudů. Zda tato návštěva a snaha o vysvětlení úlohy notářství v SSSR měla význam či ne, není známa. Skutečností však bylo, že diskuse o absolutním zrušení notářství postupně utichla a pokračovalo se na vypracování osnovy zákona o notářství.

3.A. Vznik státního notářství

Rok 1949 byl zásadním mezníkem v historii českého notářství. Změny, které byly zmíněny v předešlých odstavcích, tedy v letech 1781 a 1824, měly za následek, že došlo k oslabení významu notářství v českých zemích. Nakonec bylo rozhodnuto využít notářství i v nových poměrech dle „vzoru“ Sovětského svazu.

Proces vzniku zákona o notářství probíhal ve dvou etapách. V první etapě byl vydán zákon č. 201/1949 Sb., o notářství, ze dne 14.7.1949, který zrušil notářský řád z roku 1871. Tento zákon nabyl účinnosti dne 21.8.1949. Notáři zůstali do určité míry samostatným stavem, ale byl jim odňat jejich podnikatelský

charakter, a stal se jakýmsi mezistupněm při znárodnování notářství. *Ve druhé etapě* byl vydán zákon č. 116/1951 Sb., o státním notářství, který učinil z notářství státní úřad a z členů tohoto úřadu státní zaměstnance a notářství se stalo úplným zestátněným notářstvím.

Důkazem složitého společenského vývoje a prolínání jednotlivých oblastí je i zák. č. 65/1951 Sb., o převodech nemovitostí a pronájmech zemědělské a lesní půdy a zák. č. 127/1976 Sb., o ochraně zemědělské půdy, které významně ovlivnily notářskou agendu.

3.A.1. Zákon č. 201/1949 Sb., o notářství

V **první etapě** Národní shromáždění projednalo a schválilo zákon č. 201/1949 Sb., o notářství. K tomuto zákonu bylo vydáno prováděcí nařízení pod č. 202/1949 Sb. V důvodové zprávě k tomuto zákonu č. 201/1949 Sb. se praví: „*Stát a zejména soudy užívají notářství jako veřejné instituce, která má za úkol spolupůsobit při úpravě majetkoprávních vztahů občanů tak, aby nebyla narušena pracovní iniciativa nebo vztahy osobní, rodinné a sousedské, a aby tyto zájmy byly navzájem sladěny. Bude tím zmenšena možnost majetkových konfliktů rušících pracovní výkonnost. Forma této instituce odpovídá daným hospodářským poměrům a je jejich důsledkem. Reforma zachovává právo na odměnu za vykonanou práci, zabezpečuje její úměrnost a vylučuje možnost vykořisťování spolupracovníků.*“¹² Tento zákon č. 201/1949 Sb. přinesl do organizace a struktury notářství následující změny a to:

- dosavadní organizace notářů ve formě notářských komor byla změněna v organizaci podle krajů. Notářství měla být řízena tzv. krajskými notářskými sbory. Tyto krajské sbory měly být zřízeny ústředním notářským sborem. Ministerstvo spravedlnosti mělo činit vrchní řízení a dohled. Krajské sbory tvořené všemi notáři v kraji nebyly však za platnosti tohoto zákona vůbec konstituovány. Fungovaly správní komise krajských sborů a ústředního sboru jmenované ministrem spravedlnosti. Řízení sborů ze strany ministerstva spravedlnosti bylo velmi intenzivní, takže vývoj notářství měl danou jasnou politickou vývojovou linii,

- zvláště významné bylo faktické převedení notářů z oboru svobodného povolání do kategorie osob placených státem. Striktní aplikace ustanovení § 13 zákona č. 201/1949 Sb., o notářství stanovila: „*notáři zúčtovávají a odvádějí platy*

¹² BÉBR, Richard., MIKEŠ, Jiří., *Vybrané otázky notářské praxe*. Č. III. Příručky právního ústavu ministerstva spravedlnosti, svazek 25.

přijaté při provozu notářství krajskému sboru, který z nich periodicky rozděljuje notářům odměny, přihlížejí k pracím jimi vykonanými“. Byla provedena taková úprava, že notáři si mohli ponechat z příjmů notářství pouze přesně stanovenou měsíční částku a zbytek odváděli krajským sborům, které tyto přebytky odvedly ministerstvu financí,

- sjednocení instituce notářství na celém území České republiky a zajištění větší koordinace s justičními orgány.

Výše zmiňovaný zákon neupravoval mnohé významné oblasti týkající se činnosti notáře. Ty byly upraveny prováděcím nařízením ministerstva spravedlnosti.

Zhodnotíme-li přínos tohoto zákona č. 201/1949 Sb., o notářství, po stránce funkční náplně, nepřinesl tento zákon zvláštní změny. I nadále zůstalo notářství jednak pomocným orgánem soudu, kde místo dřívějšího soudního komisařství nastoupila činnost z příkazu soudu ve věcech dědických, poručnických a opatrovnických, tak i orgánem listinným a ověřovacím. Notář se stále věnoval svým běžným oblastem své činnosti tj. sepisováním notářských listin o právních věcech a prohlášení, protestům směnek, uschování peněz, listin, cenných papírů a movitých věcí, delegovaným činnostem v rámci dědického řízení, sepisováním i jiných listin dle potřeb třetích osob. Pravdou je, že listinná agenda pomalu slábla, neboť to vše souviselo se snižováním celkového objemu nemovitostí v soukromém vlastnictví a jejich převodů. Tento zákon nezměnil právní poměry notářů.

3.A.2. Zákon č. 116/1951 Sb., o státním notářství, doplněný nařízením ministerstva spravedlnosti zák. č. 117/1951 Sb. a dále nařízením ministerstva financí č. 118/1951 Sb. o notářských poplatcích

Ve druhé etapě, poté, co vstoupil v platnost zákon č. 201/1949 Sb., byl vypracován a Národním shromážděním schválen zákon č. 116/1951 Sb., o státním notářství a prováděcí nařízení č. 117/1951 Sb., které nabylo účinnosti 1.1.1952. Úkoly a účel notářství, nyní již státní instituce v resortu ministerstva spravedlnosti, definuje ustanovení § 1 zákona č. 116/1951 Sb. takto: *“Státní notářství napomáhá socialistickým právnickým osobám a všem občanům při ochraně jejich zákonných zájmů, dbá, aby jejich uplatňování bylo v souladu se socialistickými cíli lidové demokracie a přispívá tak k upevnování socialistické zákonnosti.“* Zákon rozeznával činnost ve vlastním okruhu působnosti notářství

(především sepsování notářských listin), činnost z pověření soudu (především projednávání dědictví) a činnost na žádost stran. Hlavní základní zásady této právní úpravy byly:

- z notářství byl učiněn státní úřad,
- státní notáři a všichni ostatní pracovníci státního notářství se stali placenými státními zaměstnanci,
- notářství se zřizovalo pro obvod okresních soudů,
- na výkon státního notářství dohlížel předseda okresního soudu a vrchní dohled vykonávalo ministerstvo spravedlnosti.

Tento zákon č. 116/1951 Sb. byl v dalším období doplňován a upřesňován:

1. podle instrukce ministerstva spravedlnosti 071/60 OHF o provádění systemizace,
2. podle instrukce z 31.5.1960 pod č. 1600 OHF o rozšíření pravomoci okresních soudů na úseku správy,
3. podle instrukce č. 2200/60 OHF o účetní a operativní technické evidenci,
4. podle instrukce č. 2500/60 OHF o provádění osobní a platové agendy jsou nyní
 - okresní soudy i pro státní notáře a ostatní zaměstnance státního notářství:
 - osobními úřady
 - rozpočtovými organizacemi třetího stupně
 - základními plánujícími jednotkami.

Dohled nad notářstvím příslušelo ministerstvu spravedlnosti, krajským soudům a zejména předsedům okresních soudů a to podle zákona č. 46/1959 Sb. Tento dohled předsedů okresních soudů, který byl nejbezprostřednější, ovšem neznamenal, že by předseda okresního soudu řídil státní notářství přímo. V čele notářství byl vedoucí státní notář, kterému příslušel přímý služební dohled nad všemi zaměstnanci, a který byl odpovědný za správný chod notářství a za práci jeho podřízených zaměstnanců. Dohled předsedy obvodního soudu resp. okresního soudu byl obdobný například dohledu předsedy krajského soudu na okresním soudu. Tak jako předseda krajského soudu nemohl při výkonu dohledu nahrazovat předsedu okresního soudu, tak předseda okresního soudu při výkonu dohledu nad notářstvím nemohl nahrazovat vedoucího státního notářství.

Zákonem č. 116/1951 Sb., o státním notářství, původní oficiální agenda, nazývána *agendou z příkazu soudu*, se stala činností z pověření soudu a poprvé bylo v některých druzích této agendy notářství nadáno samostatnou rozhodovací pravomocí. Kromě této činnosti pak zůstala notářství i agenda listinná, nazývaná *agendou ve vlastním oboru působnosti*.

Tím byly uzavřeny dvě etapy transformace proměny státního notářství.

3.A.3. Zákon č. 65/1951 Sb., o převodech nemovitostí a pronájmech zemědělské a lesní půdy, zákon č. 127/1976 Sb., o ochraně zemědělské půdy

Dne 11. července 1951 Národní shromáždění ČSR schválilo vládní návrh zákona o převodech nemovitostí a pronájmech zemědělské a lesní půdy. Zákon byl uveřejněn ve Sbírce zákonů pod č. 65/1951 Sb. a nabyl účinnosti třicátým dnem po vyhlášení ve Sbírce zákonů. Vyhlášen byl dne 30. 7.1951 a nabyl platnosti dne 29.8.1951. Byl to je rámcový zákon. Ministerstvo vnitra a ministerstvo zemědělství vydalo pak podle § 3 tohoto zákona dne 6. října 1951 pod zn. 613.1-26/9-1951-IV/2 směrnice o přivolení k převodům nemovitostí a pronájmům zemědělské půdy, uveřejněné ve Sbírce pro KNV pod pořadovým č. 838, která byla později doplněna. Účelem zákona byla účinná kontrola právního obchodu s půdou, aby se zabránilo vlastnickým převodům, které by nebyly v souladu s obecným zájmem, především pak s tehdejší hospodářskou politikou, zejména s budováním jednotných zemědělských družstev. U nezemědělských nemovitostí pak zákon sledoval zamezení veškerých spekulacních převodů a hromadění nemovitostí v rukou jednotlivce. Zákon stanovil, že nemovitosti šlo převádět jen s přivolením Okresního národního výboru. Zákon sám pak stanovil, že je třeba přivolení k převodům. Směrnice pak blíže uváděla, co se rozumí převody ve smyslu zákona. Převody se rozuměly převody vlastnictví mezi živými, jako například kupní smlouva, směnná, postupní a darovací. Za převod se podle § 1 odst. 1 považovalo i rozdělení nemovitosti. Za převod se nepovažovalo nabytí vlastnictví, k němuž docházelo ze zákona, dědictvím, nebo výrokem soudu či orgánem veřejné správy, jako např. vyvlastnění či přidělování. Nemovitostmi se rozuměly, podle § 26 o.z., pozemky, zastavěné i nezastavěné, ale i trvalé stavby bez pozemku, neboť byly podle občanského zákona samostatnou movitou věcí. Ve shodě s ustanovením občanského práva nebyly tedy nemovitostmi stavby dočasné např. víkendové chaty, kiosky. K jejich převodu se nevyžadovalo přivolení Okresního národního výboru (ONV). Pro státní notářství bylo důležité ustanovení doplňku směrnice č. 545/1952 Sb., dle něhož přivolení Okresního národního výboru nebylo třeba, došlo-li k rozdělení dědictví mezi dědici dohodou schválenou státním notářstvím. Směrnice zdůrazňovala, že obcházení zákona zde nebylo, ježto státní notářství dbalo při projednávání a schvalování takových dohod též směrnic vydaných k provedení zákona. Stejná situace byla, když soudy rozhodovaly o zrušení spoluvlastnictví a o rozdělení společné věci, podle

ustanovení § 138 až § 140 o.z. Podle § 40 o.z. smlouva o převodu nemovitosti vyžadovala vždy písemnou formu a k převodu došlo teprve udělením přivolení. Tyto účinky nastávaly teprve dnem přivolení a nikoliv dnem sepsání právního úkonu. Přivolení mělo účinky konstitutivní a působilo „ex nunc“. Státní notáři sepisovali často smlouvy o převodech nemovitosti. Zde je nutno zdůraznit povinnost státního notářství v § 3 odst. 2 zák. č. 116/1951 Sb., že veškerou listinnou činnost bylo třeba vyřizovat tak, aby nebyla v rozporu se zákonem nebo obecným zájmem. Zákon č. 65/1951 Sb. měl široký rozsah činností v oblasti převodu nemovitostí a pronájmech zemědělské a lesní půdy. Nejčastější případy byly *převody, pronájmy zemědělské a lesní půdy mezi soukromými osobami*.

Zákon a jeho výklad především sledoval zájem totalitní moci, tj. pomáhat rozvoji socializace venkova a rozvoji Jednotných zemědělských družstev. Podle směrnice z roku 1951 se přičil obecnému zájmu každý převod, který by brzdil socialistickou výstavbu vesnice. Jako důvod, proč nešlo přivolit převodům zemědělské půdy, se uvádělo odliv pracovní síly, vylidňování vesnic, spekulacní převody. Důvodů pro přivolení k převodu zemědělské půdy byla celá řada. Jestliže se převáděly usedlosti z rodičů na děti, mezi sourozenci tak proto, že na nich vlastníci nemhli pracovat z důvodu stáří, nemoci a podobně. Ovšem vše za předpokladu, že Jednotné zemědělské družstvo neprojeví o převáděné nemovitosti zájem nebo pokud šlo o malou výměru půdy.

Ochrana zemědělské půdy byla časově neomezená. Vládní nařízení č. 65/1951 Sb., které bylo citováno v předchozích směrnicích, bylo zrušeno. Proto se nadále Okresní národní výbory, ale i státní notářství řídily ustanovením zákona č. 48/1951 Sb. a provádějícími předpisy tohoto zákona, zejména vyhláškou ministerstva zemědělství č. 7/1960 Sb. Všeobecně se zdůrazňovalo a to právem, že zemědělská půda je nejdůležitějším a nenahraditelným základním prostředkem zemědělské výroby. Přestože výsledky v ochraně zemědělské půdy byly dostatečné, byl přijat nový zákon č. 127/1976 Sb., o ochraně zemědělské půdy.

Samozřejmě, že úbytek zemědělské půdy nebyl novým jevem. To souviselo s rozvojem ekonomiky, s průmyslovou výstavbou, s výstavbou obcí, s výstavbou cest a zejména dálnic. Jen za dobu od roku 1966 – 2006, tj. za posledních 40 let, ubylo na území České republiky 235 tisíc ha zemědělské půdy tj. 5,5% této půdy. Vedle faktického úbytku zemědělské půdy docházelo ke snížení kvality zemědělské půdy např. vodní erozí, kterou utrpělo asi 30 – 50 % zemědělské půdy, větrnou erozí, kterou utrpělo asi 10% zemědělské půdy, a docházelo ke ztrátě živin v půdě.

V souvislosti se zákonem o ochraně zemědělské půdy měla vliv i *výstavba rodinných domků a chat*. Státní notářství docházelo do styku s touto výstavbou při sepisování smluv na pozemky, pro stavby rodinných domků a chat. Úkolem státního notářství bylo dbát, aby výstavba byla umístěna podle zásad územního práva. Nemalá pozornost byla věnována převodům nemovitostí podle vládního nařízení č. 15/1959 Sb. a vyhláškou ministerstva financí č. 88/1959. Obě úpravy se dotýkaly listinné činnosti státního notářství, zejména pak sepisování listin o převezech nemovitostí. Pro praxi státního notářství při sepisování smluv bylo důležité ustanovení, že jiné osoby než organizace socialistického sektoru směly nakládat s najatou věcí jen se souhlasem finančního odboru, pokud ve vyhlášce nebylo stanoveno jinak. Nakládáním se rozumělo jak nakládání *právní* tj. darování, prodej, pronájem, tak i nakládání *faktické*, tj. změna věci, demolice.

Nemalý význam měly *převody národního majetku*. Podle § 2 zákona č. 65/1951 Sb. nebylo třeba přivolení převodu národního majetku. Toto ustanovení se vztahovalo též na nemovitosti, které jako národní majetek byly ve správě národních výborů. Státní notářství sepisovalo často smlouvy o převezech nemovitostí ve správě Místních národních výborů. Z národního majetku šlo zcizit rodinné domky a podobné drobné stavby.

3.B. Rozšíření působnosti státního notářství

I když politické a mocenské orgány, včetně orgánů justice, hleděly na státní notářství se značným despektem, stále se pokračovalo v procesu přeměny notářství. Do pravomoci státního notářství bylo postupem času svěřováno stále více agend. Svým rozhodovacím charakterem začal stoupat význam notářství jako mocenského orgánu státu. Od roku 1951, kdy vzniklo státní notářství, došlo v náplni činnosti notářství k několika významným vývojovým etapám.

První etapa je datovaná k roku 1954. V roce 1954 byl přijat zákon č. 52/1954 Sb., o rozšíření působnosti státního notářství. Důvodová zpráva k tomuto zákonu uvádí: „*Státní notářství za dobu své tříleté činnosti se plně osvědčilo. Nejen že ztratilo poslední známky dřívější podnikatelské činnosti, nýbrž se stalo i velmi platnou aktivní součástí justičního aparátu. Prokázalo zejména, že dovede zvládnout úkoly kladené na poli tzv. činnosti z pověření soudu a úspěšně nahrazuje činnost soudů v projednání dědictví.*“¹³

¹³ BÉBR, Richard., MIKEŠ, Jíří., *Vybrané otázky notářské praxe*. Č. III. Příručky právního ústavu ministerstva spravedlnosti, svazek 25, Praha, 1968.s.18.

Druhá etapa je datována k roku 1957. V roce 1957 byl vydán zákon č. 26/1957 Sb., o notářských poplatcích, který na státní notářství přenáší z národních výborů celou agendu vyměřování poplatků z majetkových převodů, vyměřování poplatků z dědictví, z darování a z převodů nemovitostí. K těmto v podstatě fiskálním poplatkům pak přistoupil poplatek za úkony notářství, jenž měl povahu úplaty za vykonanou práci. K provedení tohoto zákona byla vydána vyhláška č. 30/1957 Sb., která obsahovala tarify poplatků. Zákon upravil dědickou, darovací a převodní daň společně s notářskými poplatky. Daň a notářské poplatky označil za úkony jako notářské poplatky a přenesl do kompetence státního notářství jejich vyměřování a vybírání. Institut notářství došel velkého významu v oblasti platnosti právního úkonu o převodu majetku. K jeho platnosti zákon vyžadoval nejdříve zapsání právního úkonu do poplatkového rejstříku u státního notářství¹⁴, tím došlo k naplnění ohlašovací povinnosti poplatníka. Zároveň tato registrace vymezila platnost právního úkonu jen v tom rozsahu a s tím obsahem, jak byla zaregistrována. Jednalo se o tzv. *poplatkovou registraci*. Jejím hlavním smyslem bylo zajistit zpoplatnění právního úkonu a zamezení poplatkovým únikům. Zavedení této poplatkové registrace smluv o převodech nemovitostí pro tehdejší státní notářství nebylo dostatečně propracované a nepřinesla tato právní úprava očekávané výsledky, neboť státní notářství, které tuto registraci provádělo a zpoplatňovalo, nemělo oprávnění zkoumat zákonnost schvalovacích úkonů. Zkoumalo pouze, zda přivolení bylo dáno a zda byly splněny podmínky platnosti právního úkonu. Tuto problematiku pak odstranil nově přijatý notářský řád v roce 1963.

Třetí etapa je datována k roku 1963 a charakterizována jako období legislativní bouře v notářské činnosti. Státní notářství se stalo díky přijetí nového notářského řádu malým soudem a přešla na něj řada významných činností, které jeho důležitost a potřebu zvýšily. Státnímu notářství bylo svěřeno rozhodování v těchto agendách a to: řízení o dědictví, řízení o registraci smluv, řízení o úschovách, řízení o umořování listin a řízení o výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí. Nejvýraznější novinkou bylo rozhodování státního notářství o *registraci smluv o převodech nemovitostí* mezi občany navzájem a o převodech z organizací té doby na občany. Zde se projevoval klíčový prvek přínosu státního notářství v oblasti jiné tradiční agendy notářství v tom, že státní notářství posuzovalo platnost kupních, darovacích a dalších smluv. Po provedené registraci

¹⁴ § 18 odst. 1 zák. č. 26/1957 Sb.

uzavíralo státní notářství příslušnou knihovní vložku v pozemkové knize a tak začala první etapa likvidace pozemkových knih. Pozemkové knihy přestaly poskytovat přesnou evidenci vlastnických vztahů a tak státní notářství v této oblasti posílilo roli státu.

3.B.1. Zákon č. 52/1954 Sb., kterým se rozšiřuje působnost státního notářství

Důvodová zpráva k zákonu č. 52/1954 Sb. zdůrazňovala, že rozšířením působnosti státního notářství dojde k odstranění nevítané duplicity v některých úsecích nalézacího občanskoprávního řízení. Mezi hlavní zásady právní úpravy z roku 1954 patřilo:

- dosavadní územní organizace státního notářství byla připoutána k územní organizaci soudů. To umožnilo dalekosáhlou postupnou decentralizaci ve správě a organizaci, zejména po stránce ekonomické a personální,
- státnímu notářství byla přiznána výhradní pravomoc k projednání dědictví v první instanci.¹⁵ Byla tedy oproti roku 1952 odstraněna duplicita mezi okresním soudem a státním notářstvím. Dále byla odstraněna instituce činnosti z příkazu soudu. Od 1.1.1955 bylo již zcela vyloučeno, aby okresní soud pověřoval státní notářství provedením některých úkonů např. ve věcech opatrovnictví a jiné,
- státnímu notářství byla přiznána souběžně s okresními soudy pravomoc v *agendě kvalifikovaných úschov* podle ustanovení § 316 o.z. s účinky § 337 o.z.. Zákon č. 52/1957 Sb. byl ovládan zásadou co nejpružnější úpravy příslušných partií rozhodovací agendy, a proto ustanovoval, že pravomocí státního notářství v *agendě úschov* nebylo dotčeno oprávnění a povinnost soudu přijímat peníze a jiné věci do úschovy, jestliže k úschově docházelo v souvislosti s jiným řízením, které se vedlo u soudu nebo, které tomuto složení mělo následovat.

Důvodová zpráva cituje např. v § 128 odst. 1 o.s.ř.¹⁶ o složení zálohy na náklady řízení u soudu, ustanovení § 255 odst. 1 a 2¹⁷ o zajištění majetku poručenice, § 498 odst. 1 a § 500 odst. 2 a 3 o.s.ř.¹⁸ o rozvrhu výtěžku prodeje nemovitostí v exekuční dražbě. Ve věcech *rozhodovací činnosti* platily pro státní notářství příslušné předpisy o řízení před soudem. Rozhodnutí státního notářství měla vždy formu usnesení, dále měla účinky soudního rozhodnutí. O opravných prostředcích proti usnesení státního notářství rozhodoval okresní soud na základě ustanovení § 16 odst. 2 písm. a) zákona č. 62/1961 Sb. Pro státní notářství platilo

¹⁵ BRÁZDA, Jiří., BÉBR, Richard., ŠIMEK, Pavel. *Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc*. Akademia, 1976.

¹⁶ zákon č. 142/1950 Sb.

¹⁷ zákon č. 142/1950 Sb.

¹⁸ zákon č. 142/1950 Sb.

např. ustanovení § 16 a 19 o.s.ř.¹⁹ o vyloučení státního notářství, o delegaci, o kompetenčních konfliktech, atd. Všechna tato ustanovení byla potřeba vykládat tak, že z hlediska procesního práva bylo státní notářství postaveno na úroveň soudu. Proti rozhodnutí státního notářství nemohla být podána stížnost pro porušení zákona podle ustanovení § 210 o.s.ř.²⁰ a ani protest podle zákona o prokuratuře. V souvislosti s přenesením výhradní kompetence v oboru projednání dědictví na státní notářství stanovilo ustanovení § 15 odst. 1 zák. č. 52/1954 toto: „Všude tam, kde se právní předpisy v souvislosti s projednáním dědictví resp. pozůstalosti zmiňují o soudu, rozumí se tím napříště notářství, pokud z povahy věci neplyne nic jiného. Tím není zejména dotčena pravomoc soudu projednávat žaloby související s dědictvím, jakož i exekuční likvidací dědictví.“ Tím byla provedena novelizace příslušného ustanovení hmotného i formálního dědického práva a tato ustanovení byla vedena v souladu s novým stavem. V ustanovení § 15 zák. č. 52/1954 Sb. bylo novelizováno i ustanovení § 13 odst. 1 písm. a) o.s.ř. Podle původního jeho znění byl každý okresní soud příslušný sepisovat zápisy, kterých bylo třeba pro platnost právního úkonu. Nově bylo znění upraveno takto: „Každý okresní soud je příslušný sepisovat ve formě protokolu návrhy na zahájení řízení, jiné návrhy, žádosti a vyjádření pro řízení před soudem.“ Zbývající dva odstavce i po novelizaci zůstaly beze změny. Tato novelizace byla účelná. Za účinnosti zákona č. 52/1954 Sb. nebyla již předepsána forma soudního zápisu pro platnost právních úkonů kromě případu na základě § 69 odst. 2 o právu rodinném o zrušení osvojení. Zde však bylo řešení procesně dostatečně kryto ustanovením § 268 o.s.ř.²¹ Zákon č. 52/1954 Sb. přinesl významné změny i v oboru hmotného práva občanského. Zákon totiž ustanovil, že jen před státním notářstvím a jen ve formě notářského zápisu lze:

- a) uzavírat úmluvy podle § 22 odst. 2 zákona o právu rodinném. Zde však v souladu s generální linií zákona bylo stanoveno, že takové dohody mohou být neodvislé od této zásady uzavírány i ve formě soudního smíru uzavřeného v souvislosti s jiným řízením, které se vedlo o soudu. Zákon tak pamatoval na případy rozvodových sporů, kde budou moci být takové dohody řešeny soudním smírem bez ingerence státního notářství,
- b) činit písemné právní úkony, při nichž osobně jednající byli hluchí, slepí, němí, nebo kteří nemohou číst a psát. Tím byl novelizován § 39 o.z., který pro úkony tohoto druhu předepisoval formu úředního zápisu, tedy buď formou soudního protokolu nebo formou notářského protokolu, podle zrušeného § 13 odst. 1 písm. a) o.s.ř.

¹⁹ zákon č. 142/1950 Sb.

²⁰ zákon č. 142/1950 Sb.

²¹ zákon č. 142/1950 Sb.

- c) pořizovat o majetku závěti. Podle § 545 o.z. mohl každý prohlásit svou polední vůli do úředního zápisu před soudem nebo před notářem, svědků zde nebylo zapotřebí. Nezletilci, kteří dovršili 15 rok, jakož slepí, hluší, němí, nebo kteří nemohou číst a psát, mohli činit pořízení závěti jen před soudem nebo před notářem. I toto ustanovení občanského zákona bylo zákonem č. 52/1954 Sb. změněno a úřední závěť mohla být sepisována jen ve formě notářského zápisu, nikoliv již ve formě soudního protokolu.

Po vydání zákona č. 52/1954 Sb. se hlavní úkoly státního notářství dělily do pěti skupin:

- 1) správní,
- 2) rozhodovací,
- 3) listinná a osvědčování skutečností a listin,
- 4) poplatková,
- 5) poradenská.

Státní notářství vedlo tyto rejstříky a evidenční pomůcky:

- pro agendu projednání dědictví – rejstřík D,
- pro ostatní agendu rozhodovací - rejstřík Nsn, který měl 3 oddíly. V prvním oddíle se zapisovaly obvykle případy v agendě dědictví. V druhém oddíle se evidovala agenda kvalifikovaných depozit a ve třetím oddíle se evidovaly závěti resp. smlouvy o zřeknutí se dědického práva,
- pro agendu listinou se vedl rejstřík N a k tomu evidenční záznam notářských zápisů označený NZ,
- dále se vedla kniha ověřovací, kniha notářských depozit, seznam listin, seznam odeslaných spisů, doručná kniha, kniha poštovních zásilek, diáře (nikoliv kalendáře) a seznamy jmen k evidenčním pomůckám. Podle poplatkových předpisů k tomu přistupoval rejstřík PR, záznam odložených poplatků a záznam vyměřených poplatků k agendě D a N, vedený každým referentem samostatně,
- pro správní agendu si vedlo státní notářství správní deník.

V rámci **rozhodovací agendy** to v prvé řadě bylo projednávání dědictví.²²

To náleželo v první instanci výhradně do pravomoci státního notářství. Pravomoc okresního soudu byla v první instanci vyloučena. Podle § 17 písm. a) o.s.ř. mohlo státní notářství pro účely projednání dědictví samo ustanovit opatrovníka všem dědicům, odkazovníkům a jiným účastníkům řízení, pokud již neměli zákonné zástupce, i když by byl podle § 244 o.s.ř. příslušný soud. Tím bylo umožněno urychlení projednání dědictví zejména v případech, kde docházelo ke kolizi mezi zájmy zákonných zástupců a jejich chráněnců a podobně. Celé řízení se konalo bez ústního jednání a formou rozhodnutí bylo vždy usnesení, nikoliv rozsudek. Projednání dědictví zahajoval státní notář z úřední povinnosti po doručení

²² BÍLEK, Petr., ŠEŠINA, Martin. *Dědické právo v předpisech let 1925 – 2001*. C.H.Beck, 2001.

oznámení matriky o úmrtí, nebo prohlášením okresního soudu o prohlášení někoho za mrtvého nebo o provedeném důkazu smrti. Kancelářský řád ukládal soudům povinnost zasílat státnímu notářství na vědomí rozhodnutí, takže spolupráce byla zajištěna.

V teorii se rozlišuje mezi projednáním dědictví v širším slova smyslu, ke kterému dojde v každém případě úmrtím, a projednáním ve vlastním, užším slova smyslu, k němuž dochází, jestliže projednání bylo skončeno pro nedostatek majetku, přikázáním nepatrného majetku věřitelům na úhradu jejich přednostních pohledávek podle § 321 o.s.ř.²³ nebo zahájením exekuční likvidace podle § 322 o.s.ř.²⁴. Pokud šlo o exekuční likvidaci, návrh na ni mohl podat dědic, v případě odúmrtí stát nebo věřitel zůstavitele, a to kdykoliv do právní moci usnesení. Nebylo však možno nařídit exekuční likvidaci z úřední povinnosti. Ve věcech exekuční likvidace se rozhodovalo podle § 430 o.s.ř.²⁵ v senátech, a proto k nařízení o provedení exekuce byl výhradně příslušný okresní soud a to ten, který byl uveden v § 310 o.s.ř.²⁶ původního zněním. Jestliže nedošlo ke skončení projednání dědictví některým z těchto tří způsobů, přistoupilo státní notářství k projednání dědictví ve vlastním smyslu. Tím se rozuměl soubor procesních úkonů, při nichž státní notářství zjišťovalo, kdo je dědicem, provádělo soupis aktiv a pasiv dědictví, určovalo cenu aktiv a pasiv dědictví, potvrzovalo nabytí dědictví dědicům a podle potřeby provádělo realizaci, tj. faktické rozdělení majetku mezi nabyvatele.

Hlavní úkoly v tomto řízení byly:

- vyrozumění dědiců o jejich dědickém právu. Státní notářství vyrozumělo osoby, o nichž mělo za to, že jsou dědici, o jejich dědickém právu a poučovalo je, že mohou do jednoho měsíce dědictví odmítnout. Jestliže dědic dědictví odmítl, hledělo se na něj jako by se mrtví zůstavitele nedožil. Pokud ve stanovené lhůtě dědictví výslovně neodmítl, hledělo se na něho jako by neodmítl dědictví, to se presumovalo podle § 510 odst. 1 o.z.,
- soupis dědictví, přesný soupis jmění zůstavitele, které měl zůstavitel v den svého úmrtí v držbě nebo, které měl u třetích osob, s udáním jeho tehdejšího obecného cenového ohodnocení. Soupis byl obligatorní náležitostí a bez zřetele na rozsah majetku zůstavitele. Soupis byl dvojí druhu:
 - podle údajů dědiců,
 - nebo soupis na místě samém spojený s odhadem znalce.

²³ zákon č. 142/1950 Sb.

²⁴ zákon č. 142/1950 Sb.

²⁵ zákon č. 142/1950 Sb.

²⁶ zákon č. 142/1950 Sb.

- Soupis podle údajů dědiců odpovídal dřívějšímu tzv. místopřísežnému oznámení o jmění. Od soupisu na místě samém a odhadu znalce mohlo notářství upustit a spokojit se pouze s prohlášením dědiců, jestliže šlo o osobní majetek zůstavitele a dědici žili z výtěžku vlastní práce. Od soupisu na místě samém bylo možno upustit, i když byla dědicem osoba nesvéprávná, jak konstantně judikoval Nejvyšší soud, a každý jiný výklad by byl reminiscencí na § 92 kdysi platného tzv. nesporného patentu,
- po sestavení soupisu státní notářství určilo usnesením obecnou cenu majetku v době smrti zůstavitele, výši pasiv a čistou cenu dědictví. Při tom uvedlo, zda a jak se odchýlilo od sestaveného soupisu. Touto koncepcí, kterou zavedla novelizace § 330 odst. 2 o.s.ř.²⁷, se v této oblasti prosazovala zásada materiální pravdy pro tento bod rozhodování státního notářství. Je však třeba zdůraznit jednu zásadní věc. Podle § 330 odst. 2 o.s.ř.²⁸: „*Soupis nebrání dědicům ani jiným osobám, aby se domáhali svého práva mimo řízení o projednání dědictví.*“

Z výše uvedeného vyplývá, že rozhodnutí státního notářství nemělo povahu konstitutivní, nýbrž deklaratorní, nezakládalo překážku věci rozhodnuté § 57 o.s.ř.²⁹ a v případném procesu mezi účastníky nebo dědici a věřiteli apod. Výsledky řízení prováděného státním notářstvím byly hodnoceny jako každý jiný důkazní prostředek. Záleželo zejména na správnosti postupu státního notářství při sestavování soupisu, na důkladnosti a přesvědčivosti jím prováděných důkazů a zjištění. Správná a důkladná práce státního notářství v tomto směru byla důležitým instrumentem konkrétní adresné procesní prevence. Zkušenosti ukazovaly, že i při neobyčejně velkém počtu projednání dědictví, bylo poměrně nepatrné procento procesů, vyplývajících z možnosti dané § 330 odst. 2 o.s.ř.³⁰ Během řízení o projednání dědictví docházelo k uzavření *dohody o rozdělení dědictví*. Taková dohoda dle § 335 o.s.ř.³¹ musela být uzavřena obligatorně před státním notářem, byli některý účastník nesvéprávný, jinak byla tato dohoda fakultativní. Státní notářství tuto dohodu schválilo usnesením, jestliže neodporovala zákonu nebo obecnému zájmu. Jestliže byla dohoda schválena státním notářstvím, nevyžadovalo se přivolení ONV podle zákona č. 65/1951 Sb. V případě, že byli účastni nesvéprávní účastníci, musela být vždy schválena příslušným opatrovnickým soudem. Dohoda schválená státním notářstvím, která ukládala plnění, trpění nebo opomenutí a podle okolností obsahovala lhůtu

²⁷ zákon č. 142/1950 Sb.

²⁸ zákon č. 142/1950 Sb.

²⁹ zákon č. 142/1950 Sb.

³⁰ zákon č. 142/1950 Sb.

³¹ zákon č. 142/1950 Sb.

k plnění strany povinné, byla exekučním titulem. Dalším zvláštním institutem projednání dědictví byla *konvokace věřitelů* podle § 332 o.s.ř.³² Šlo o výzvu, jež byla publikována vhodným způsobem např. vyvěšením na úřední desce státního notářství, ve kterém se upozorňovali zůstavitelovi věřitelé, aby do určité doby oznámili své nároky s tím, že by případné neprohlášení mělo účinky § 514 o.z. Během řízení o projednání dědictví mohlo dojít ke sporům mezi dědici o podstatu jejich dědického práva. V tom případě bylo možné dvojí řešení. Jednak šlo-li o *spornost o otázkách právních*, kde státní notářství postupovalo tak, že spornost vyřešilo v potvrzení o nabytí dědictví, tj. v závěrečném usnesení, jímž se končilo projednání, nebo šlo-li o *spornost z důvodu sporných skutečností*, kde státní notářství se pokusilo urovnat spor smírem a nepodařilo-li se mu to, muselo odkázat dědice, jehož dědické právo se jevílo méně pravděpodobné, na podané žaloby k určení dědického práva. Vedle spornosti o podstatě dědického nároku mohlo dojít i ke sporům např. o vlastnictví k předmětům dědictví. Jestliže byla spornost, pokud šlo o předměty soupisu majetku, vyznačila se spornost v soupise podle § 328 o. s. ř.³³ Ovšem státní notářství se mohlo řídit zásadou materiální pravdy a zařadit do aktiv i věci takto sporné, jestliže výsledky řízení spornosti se vyloučily z hlediska názoru státního notářství. Je třeba zdůraznit, že ani usnesení státního notářství o této věci v rámci určení obecné ceny majetku a výši pasiv nebylo závazné a nemělo účinky konstitutivní a třetí osoba se mohla domáhat svého práva žalobou, obvykle žalobou o vydání věci. V těchto případech nebylo možné použít § 331 odst. 2 o.s.ř.³⁴ o odkázání na žalobu. Ovšem výjimečně bylo možno použít analogického postupu podle § 331 odst. 2 o.s.ř.³⁵, bylo-li sporné vlastnické právo k zemědělskému podniku, který byl součástí dědictví. Zde se totiž dědění řídilo zvláštními právními předpisy zákona č. 139/1947 Sb., který měl za účel zabránit dělení zemědělské půdy, a zajistit přejímatele z řad dědiců pro zůstavitelův zemědělský podnik, a proto bylo výjimečně umožněno z důvodu procesní ekonomie vyřešit tuto otázku podle § 331 odst. 2 o.s.ř.³⁶ Obdobně se podle tohoto ustanovení postupovalo, jestliže stát uplatňoval během řízení právo na odúmrť. Formálně se ukončilo projednání dědictví usnesením státního notářství, jímž se potvrdilo nabytí dědictví. I toto usnesení bylo povahy deklaratorní, neboť podle § 557 o.s.ř. mohl pravý dědic do tří let žádat o vydání

³² zákon č. 142/1950 Sb.

³³ zákon č. 142/1950 Sb.

³⁴ zákon č. 142/1950 Sb.

³⁵ zákon č. 142/1950 Sb.

³⁶ zákon č. 142/1950 Sb.

dědictví na nepravém dědici, jemuž bylo nabytí dědictví potvrzeno. Obsah usnesení byl stanoven v § 334 o.s.ř.³⁷. Zvláštní ustanovení pojednávalo o tom, komu je notářský úřad povinen rozeslat usnesení o nabytí dědictví. Byly to v první řadě finanční odbory národního výboru pro evidenci daňovou, dále zeměměřická střediska pro evidenci nemovitostí a úřední likvidátor pro evidenci dědictví cizinců resp. z ciziny. Podle § 336 o.s.ř.³⁸ bylo notářství též povinno zpravit poručnický nebo opatrovnický soud o tom, že bylo vydáno potvrzení o nabytí dědictví opatrovníkem a opatrovník byl povinen řádně uschovat to, co bylo předmětem dědictví dle § zák. č. 265/1949 Sb., o právu rodinném. Pokud měl nezletilec v rámci dědického řízení alespoň jednoho z rodičů, usnesení se nezasílalo opatrovnickému a poručnickému soudu. Podle § 7 zákona č. 117/1951 Sb. mělo státní notářství povinnost oznámit, zjistilo-li ze spisu o projednání dědictví, že mezi pozůstalými jsou osoby pod ochranou zákona, pokud to bylo podle rodinného práva třeba, tuto skutečnost soudu příslušnému k vedení opatrovnictví a poručenství. Po právní moci potvrzujícího usnesení provedlo státní notářství podle potřeby realizaci dědictví tj. jeho faktické rozdělení. Při tom notářství dbalo, aby bylo zajištěno zaplacení poplatků z dědictví. Je potřeba zmínit, že po projednání dědictví byla zcela vyloučena obnova řízení a pokud vyšel najevo nový majetek, došlo k dodatečnému projednání dědictví nově zjištěného majetku zůstavitele dle § 339 o.s.ř.³⁹

V rámci **osvědčování a listinné agendy** státnímu notářství jako orgánu státní správy byla dle § 13 odst. 2 zákona č. 116/1951 Sb. stanovena povinnost, aby veškerou listinou činnost vyřizovalo tak, aby nebyla v rozporu se zákonem nebo obecným zájmem. Této povinnosti státní notářství muselo dbát především při sepisování smluv o převodech nemovitostí. Zjistil-li li notář, že zamýšlený převod je v rozporu se zákonem nebo obecným zájmem, odmítl se účastnit na tomto úkonu. O odmítnutí úkonů bylo zapotřebí pořídit stručný záznam s uvedením důvodů o odmítnutí. V rámci této listinné agendy státní notářství sepisovalo veřejné listiny o právních úkonech učiněných před státním notářem. Šlo zejména o smlouvy kupní, směnné, darovací, smlouvy o movitém majetku, dále smlouvy o půjčce, smlouvy zástavní, smlouvy o zřízení různých věcných práv, smlouvy o užívání bytu, dále o smlouvy o zřízení práva stavby, předkupního

³⁷ zákon č. 142/1950 Sb.

³⁸ zákon č. 142/1950 Sb.

³⁹ zákon č. 142/1950 Sb.

práva a podobně. Takové listiny měly formu buď notářského zápisu, nebo notářského protokolu.

Notářské zápisy se spisovaly buď fakultativně, jestliže nebyla taková forma předepsána, nebo obligatorně v případech zákonem stanovených. Notářské zápisy mohly být vykonatelné přímo exekucí. Notářské zápisy se ponechávaly na dobu skartační 50 let, závěti na dobu 75 let v archivu notářství. Účastníkům se vydával opis tohoto notářského zápisu, kde byly uvedeny podpisy a pečeť státního notáře. Originál si ponechal notář, který pak zápis archivoval v archivu notářství. Notářské protokoly se používaly pro listiny menšího významu (kvitance a podobně) a vydávaly se účastníkům v prvopise.

Notářství dále sepisovalo notářské zápisy o zjištění skutkového stavu, které by mohly být podkladem pro uplatňování práv, nebo s nimiž mohly být spojeny právní následky. Jednalo se o tzv. civilní protesty, osvědčení, že bylo odesláno nebo učiněno určité prohlášení, o průběhu schůzí, které se staly za přítomnosti notáře a jiné skutečnosti jako např. slosování, nebo výslech účastníka notářem, tj. přísežné prohlášení.

Notářství dále provádělo ověřování podpisů na listinách, přičemž legalizace byla obdobná jako u soudu, a dále provádělo vidimaci listin.

Dalším druhem notářské listinné agendy bylo přijímání listin do úschov, přijímání závětí, hotových peněz, cenných papírů a jiné hodnoty, které měly být vydány příjemci nebo měly sloužit jako jistota pro určitý účel např. ke krytí nákladů. Nejednalo se o depozici s účinky soudu, ale jednalo se obvykle o složení kupní ceny, jistoty na poplatky a daně.

Notářství dále na žádost třetích osob sepisovalo podání, jež mělo sloužit jako podklad pro řízení před soudy nebo jinými státními orgány např. žádosti na ONV, knihovní žádosti a podobně. Dále sepisovalo osnovy listin, které neměly povahu veřejných listin. Tato listinná činnost byla z počátku v rámci státního notářství přehlížena, ale postupem času a zejména dnes má mimořádný význam.

V rámci **poradenské agendy** lze říci, že důvodová zpráva k novele zákona č. 52/1954 Sb. uvádí, že povinnost státního notářství udílet právní porady je u státního notářství natolik samozřejmá, že zrušená část § 24 původního znění v zák. č. 116/1951 Sb. Již nemusela být v novém zákoně opakována.

3.B.2. Zákon č. 26/1957 Sb., o notářských poplatcích

Tato dílčí právní úprava upravovala jednak poplatky týkající se vlastní činnosti notáře a nově poplatky z dědictví, z darování a z převodů nemovitostí. V oblasti evidence nemovitostí státní notářství přispělo k většímu významu ve věci platnosti právního úkonu o převodu majetku. Podle dřívější právní úpravy zákona č. 65/1951 Sb. bylo k určitým převodům zapotřebí přivolení okresního národního výboru, aby se tím zabránilo nežádoucím převodům. Změna ve vlastnictví nastala až dnem přivolením, a nikoliv dnem, kdy k převodu došlo.

Výše uvedená právní úprava zavedla do právního systému instrument „procesního práva poplatkového“, a to od 1.7.1957 do 31.3.1964. K platnosti právního úkonu vyžadoval zákon nejdříve zapsání právního úkonu do poplatkového rejstříku u státního notářství. Právní úkon byl platný jen v tom rozsahu a s tím obsahem s jakým byl zaregistrován.⁴⁰ Pokud smlouva nebyla registrována, hledělo se na ni, jako by nenabyla platnosti. Zde mluvíme o tzv. poplatkové registraci. Hlavním smyslem této právní úpravy bylo, zajistit zpoplatnění právního úkonu a zamezení poplatkovým únikům. Smlouvy o převezech nemovitostí, k jimiž bylo uděleno přivolení okresním národním výborem podle zák. č. 65/1951 Sb. před 1.4.1964, a které nebyly státním notářstvím registrovány podle § 18 zák. č. 26/1957 Sb., nabyly platnost ke dni 1.4.1964 i bez této registrace. Notář se zde stal výběrčím daní. To, že na státní notářství přešla tato agenda, bylo pro státní notářství klíčově, neboť tento institut notářství tím dosáhl většího významu a nezbytnosti ve společenském životě.

3.B.3. Zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím

V roce 1963 byl vydán nový notářský řád. Tímto novým notářským řádem byl dovršen záměr vytvořit ze státního notářství „malý nesporný soud“. Tím se podařilo ukončit přeměnu notářství z nestátní instituce sloužící veřejnosti v orgán plně sloužící totalitní moci. Vydání tohoto zákona bylo vyvoláno přijetím nové „socialistické“ ústavy r. 1960. V souvislosti s vydáním nového občanského zákona a soudního řádu, byl vydán nový notářský řád a řízení před státním notářstvím pod č. 95/1963 Sb. V návaznosti na něj byl vydán zákon o notářských poplatcích č. 24/1964 Sb. a zákon č. 22/1963 Sb., o evidenci nemovitostí.

⁴⁰ § 18 odst. 1 zák. č. 26/1957 Sb.

Státní notářství bylo považováno za státní orgán, který pomáhá občanům a organizacím při ochraně jejich práv, při uspořádání vzájemných vztahů. Tímto zákonem bylo státnímu notářství svěřeno rozhodování v dalších agendách. Své úkoly plnilo nejvíce v oblasti *řízení o dědictví*. V rámci tohoto rozhodování mělo státní notářství postavení stejné jako soud. Úprava řízení o dědictví byla přesunuta z občanského soudního řádu do notářského řádu. Státní notářství v dědickém řízení vydávalo jednotlivá dědická rozhodnutí, kterými potvrzovalo nabytí dědictví a schvalovalo dohody o vypořádání dědictví. Dále samo rozhodovalo o vypořádání dědictví, a přitom státní notářství mělo stejné postavení jako soud při rozhodování o vypořádání podílového spoluvlastnictví.

Zlomovou agendou státního notářství bylo *rozhodování o registraci smluv*. Ustanovení § 61 notářského řádu z roku 1963 upravovalo řízení o registraci smluv. Podle platné právní úpravy vyžadovaly registraci smluv státním notářství smlouvy o převodu nemovitostí do osobního a do soukromého vlastnictví občanů a jiných organizací, smlouvy o omezení převodu nemovitostí, dohody o osobním užívání pozemků, smlouvy o vzájemných právech a povinnostech stavebníků při výstavbě obytného domu s byty v osobním vlastnictví, popřípadě změny a doplňky těchto smluv, dále smlouvy o prodeji bytů v domě, který byl ve vlastnictví státu do osobního užívání vlastnictví uživatelů a v neposlední řadě smlouvy o převodu bytů v osobním vlastnictví mezi občany. Touto registrací právní úkon nabýval platnosti v tom rozsahu a obsahu jakým byl registrován. S uskutečněnou registrací pak následně bylo spojeno zahájení poplatkového řízení z úřední povinnosti státního notářství. Tato registrace nahradila dřívější přivolení okresních národních výborů k převodům nemovitostí podle zákona č. 65/1951 Sb. V řízení o registraci, na rozdíl od dřívější poplatkové registrace, státní notářství posuzovalo platnost smluv darovacích, kupních a smluv ve věcech převodu nemovitostí. Platnost smlouvy byla přezkoumávána z několika hledisek a to: z hlediska oprávněnosti účastníků s nakládáním s předmětem smlouvy, z hlediska splnitelnosti dané předepsané formy smlouvy, z hlediska předmětu nakládání, z hlediska formy uzavřené smlouvy, z hlediska smluvních projevů účastníků a dodržení formy a obsahu smluvní volnosti účastníků. Pokud byly splněny výše uvedená hlediska, státní notář smlouvu zaregistroval, v opačném případě registraci zamítl. Rozhodnutí o registraci vyznačilo státní notářství na prvopise smlouvy s uvedením dne, kterým nastaly právní účinky registrace. Prvopis smlouvy s vyznačením její registrace doručilo státní notářství

účastníkům řízení. Zároveň státní notářství zaslalo ověřený opis smlouvy s vyznačením její registrace příslušnému územnímu orgánu geodézie.

Agendou rozhodovací se rozumělo řízení a rozhodování o dědictví, řízení o úschovách, řízení o umořování listin, řízení o výkonu rozhodnutí o prodeji nemovitosti a řízení o notářských poplatcích. *Agendou listinnou* se rozumělo sepisování notářských zápisů, osvědčování právně významných skutečností a spolupůsobení při evidenci nemovitostí, obstarávání pozemkových a železničních knih.

Přes tlak mocenských orgánů na potlačení původního poslání notářství a po staletí ve snaze o její zánik, je téměř zázrak, že duch notářství přetrval. Bylo to také způsobeno tím, že sice státem byla utvářena určitá jeho forma, ale jeho obsah nebyl naplňován tak, jak se předpokládalo, ale spíš v duchu notářských tradic jako služba vycházející vstříc zájemcům. Stalo se tak díky notářům, kteří znali notářství před jeho znárodněním a nikdy se nesmířili s pozicí úředníka vykonávající státní moc. Je třeba alespoň vyzvednout Dr. Františka Janatku, předsedu redakční rady časopisu České právo, dále Dr. Richarda Bébra, Dr. Jiřího Brázdu a řadu jiných.

Právní úprava státního notářství upravená zákonem č. 95/1963 Sb. platila s některými nepodstatnými změnami až do jejího zrušení v roce 1992.

4. Organizace a agenda notářství v Praze

Období 1949 - 1951

Zákonem č. 201/1949 Sb., o notářství a s ním vydaným nařízením ministra spravedlnosti č. 202/1949 Sb. byly významné otázky ve věci notářské činnosti upraveny. Dle § 2 zákona č. 201/1949 Sb. se mohl stát notářem československý občan, státně spolehlivý, oddaný lidově demokratickému zřízení a zachovalý, který prokázal předepsanou odbornou způsobilost tj. dokončené právnické studium, úspěšné složení odborné justiční zkoušky a s pětiletou právní praxí konanou na notářství. Do této právní praxe bylo možné započítat právní praxi konanou u soudu nebo u advokáta úhrnem nejvýše v trvání dvou let. Před nastoupením notáře do úřadu musel notář složit slib do rukou předsedy krajského soudu a požádat krajský sbor o schválení úřední pečeti. Pečeť obsahovala malý státní znak republiky Československé a kolem něho bylo uvedeno jméno a příjmení notáře s označením "notář" a jeho sídlo. Notáři každého kraje tvořili krajský sbor notářský, který se zřizoval v sídle krajského soudu. Krajské sbory tvořily ústřední sbor notářský, který se zřídil v Praze. Ministr spravedlnosti mohl určit, že se zřizuje jen jeden krajský sbor pro dva nebo více krajů, vyžadoval-li to veřejný zájem. Z téhož důvodu mohl ministr spravedlnosti krajské sbory slučovat. Orgány krajského sboru byly členská schůze, krajský výbor notářský a předseda. Ministerstvo spravedlnosti dohlíželo na výkon notářství a na činnost krajských sborů, ústředního sboru i všech jejich orgánů. Notářské komory jako samosprávné organizace notářů byly zrušeny. Místo nich měly být vytvořeny krajské notářské sbory a ústřední sbor notářský, avšak do roku 1951 nebyly tyto notářské sbory ustanoveny. Notáři museli podle § 13 zákona č. 201/1949 Sb. odvádět platy, přijaté při provozování notářství, krajskému sboru notářskému, který z nich pak periodicky rozděloval notářům odměny úměrně dle vykonané práce. Toto ustanovení mělo za následek, že notářství přestalo být svobodným povoláním, neboť zcela bylo ekonomicky závislé na přerozdělování finančních prostředků krajským sborem notářským.

Období 1951 - 1963

Tento zákon č. 116/1951 Sb. zrušil předchozí právní úpravu zákona č. 201/1949 Sb., o notářství, a došlo ke dni nabytí účinnosti výše uvedeného zákona, tj. ke dni 1.1.1952, k úplnému neodvratitelnému zestátnění notářství.⁴¹ Objevily

⁴¹ Ad Notam, 2003, s 13.

se i nové kodifikace občanského zákoníku a občanského soudního řádu, které značně ovlivnily další vývoj a organizaci institutu notářství. Ústřední notářský sbor a krajské notářské sbory byly zcela zrušeny a jejich práva a povinnosti přešly na stát. Všechny dosavadní orgány musely provést likvidaci a do 31.1.1952 odevzdat písemnosti, peníze a jiné cenné hodnoty a všechna kancelářská zařízení příslušnému krajskému soudu. Notáři byli převzati do státní služby a stali se tak státními zaměstnanci. Notáři sídlili v budovách okresních soudů. Dohled nad notářstvím byl svěřen ministerstvu spravedlnosti. Ministr spravedlnosti jmenoval do funkce notáře. Notářská činnost byla rozdělena na činnost ve vlastním oboru působnosti, činnost z pověření soudu a činnost na žádost třetích osob. Do činnosti ve vlastním oboru působnosti patřilo především sepisování notářských zápisů, protestů, listin a osvědčení. Do činnosti z pověření soudu náleželo projednávání dědictví a do činnosti na žádost třetích osob patřilo přijímání listin, peněz nebo jiných cenných věcí, udílení právních rad a sepisování listin a podání, které neměly povahu veřejných listin.

Zákonem č. 52/1954 Sb. došlo k rozšíření notářské činnosti, byla zrušena činnost z pověření soudu a agenda dědická byla přímo svěřena do kompetence státního notářství. Dozor činil nad státním notářstvím krajský soud. Zákon výslovně rozdělil činnost notářskou na činnost rozhodovací a činnost ostatní. Těž v § 1 výše uvedeného zákona byla stanovena organizace státního notářství takto: *„Sídla a územní obvody státního notářství stanoví ministerstvo spravedlnosti vyhláškou, a to tak aby se zpravidla shodovaly se sídly a územními obvody okresních národních výborů.“*

Období 1960 - 1989

V roce 1960 byla přijata „socialistická ústava“. Rok 1960 byl poznamenán hektickou snahou o kodifikaci prakticky všech oborů práva a snahou vytvořit ze státního notářství „malý soud“, což se skutečně podařilo v šedesátých letech. V roce 1963 byl vydán nový občanský soudní řád a v roce 1964 byl vydán nový občanský zákoník. Novou právní úpravou byla státnímu notářství svěřena další agenda a to rozhodování o dědictví, řízení o registraci smluv, řízení o úschovách, řízení o umořování listin a řízení o výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí.

Územní organizace státního notářství byla v souladu s územní organizací okresních národních výborů a v hlavním městě Praze s územní organizací Obvodních národních výborů. Ministerstvo spravedlnosti mělo ve své kompetenci soustředit vyřizování určité agendy z obvodu několika notářství do obvodu

jednoho z nich. K takové skutečnosti opravdu došlo při vedení správy pozemkových knih, železničních knih, knihovních vložek zemských desek a ve věcech úschov.⁴²

Správa pozemkových knih pro územní obvod státního notářství pro Prahu 1 –10, státního notářství Praha –východ a státního notářství Praha- západ byla koncentrována u státního notářství pro Prahu 1. Správa železničních knih pro obvodu státního notářství pro Prahu 1 –10, státního notářství Středočeského a Východočeského kraje byla koncentrována u státního notářství pro Prahu 1. Řízení o úschovách z obvodů státních notářství pro Prahu 1 –10 se provádělo na státním notářství pro Prahu 2.⁴³

V čele každého státního notářství byl vedoucí státní notář, který organizoval a řídil činnost státního notářství a vykonával bezprostřední dohled na státní notáře, notářské čekatele a ostatní pracovníky státního notářství. Výše uvedený zákon platit u nás až do jeho zrušení roku 1992. Nic to nemění na skutečnosti, že institutu notářství stále nebyla prokázána důvěra státní moci. Stále bylo notářství zestátněné a nemělo svoji právní subjektivitu a hierarchii.

Období po roce 1989

Vzhledem k událostem roku 1989, kdy se změnila politická situace v zemi, bylo nutné změnit i právní předpisy a přizpůsobit je požadavkům nové doby. Na to byli státní notáři připraveni. Již 12. 12. 1989 se sešla skupina dvaceti středočeských a pražských státních notářů, kteří formulovali ve svém prohlášení jasný požadavek, adresovaný ministerstvu spravedlnosti na vytvoření orgánu notářské samosprávy, na zrušení státních notářství a obnovu notářství do stavu, jaký byl před rokem 1949. Státním notářům byly nabídnuty čtyři varianty k projednání. Tyto varianty se týkaly od zachování státního notářství až po zrušení státního notářství a obnovu notářství v klasické podobě. Bylo rozhodnuto, že bude prosazován návrat ke klasickému notářství latinského typu. Návrh připravené instrukce o notářských sborech a notářských komorách vázaných na státní správu ministr spravedlnosti nepodepsal. Z těchto důvodů vznikla samostatná notářská samospráva na bázi spolku. Sdružení notářů České republiky mělo při prosazování obnovy notářství velkou podporu Mezinárodní unie latinského notářství (U.I.N.L.) a notářských komor sousedních států, zejména Rakouské notářské komory. V roce 1992 byl schválen zákon č. 264, kterým se měnil a

⁴² SCHELLE, Karel., SCHELLEOVÁ, Ilona.. *Z dějin notářství*. Ad Notam. č. 5/2003, s. 114.

⁴³ SCHELLE, Karel., SCHELLEOVÁ, Ilona.. *Z dějin notářství*. Ad Notam. č. 5/2003.

doplňoval občanský zákoník, a došlo tím ke zrušení zákona o státním notářství a řízení před státním notářstvím (notářský řád) a měnily se a doplňovaly některé další zákony, kterými bylo zrušeno státní notářství, a jeho rozhodovací kompetence byly přeneseny na jiné orgány. Po přijetí všech zákonů nutných k obnově notářství se sdružení notářů České republiky ve druhé polovině roku 1992 věnovalo zejména přípravě na přechod rozhodovacích agend státního notářství na soudy, katastrální úřady a finanční úřady, dále přípravě notářského tarifu a vnitřních předpisů notářské samosprávy jako kancelářského řádu, kárného řádu, organizačního řádu, volebního řádu a pravidel postupu při vyhlašování a organizaci konkursu na obsazení notářského úřadu, a dále k přípravě státních notářů na výkon svobodného notářství.

Současná právní úprava dědického řízení vychází ze změn k 1.1.1993. *„Do tohoto okamžiku 38 let trvající historie rozhodovací pravomoci státních notářství učinili z našeho státního notářství zcela anomální, v celém světě nevyskytující úřad. Nikde a nikdy však notář nemá a neměl postavení jakéhosi rozhodce nebo soudce ve věcech občanskoprávních, jak tomu bylo u nás od roku 1955 do roku 1992.“*⁴⁴

Dne 26. 1. 1993 vznikla Notářská komora České republiky a od 1.1.1993 nastala novodobá historie notářství, ve které notářství úspěšně obhájilo své postavení v našem právním systému a díky schopnosti stálého přizpůsobování se požadavkům moderní doby jeho význam vzrůstá.

4.A.1. Organizace notářství v hl. městě Praha v datech

Největší koncentrací notářů bylo hlavní město Praha, které bylo středisko veškerého kulturního a politického života. Notáři byli k výkonu své činnosti pověřeni státem v předem určeném obvodu Prahy. Tyto obvody téměř korespondovaly s obvody, tak jak je známe dnes, až na určité výjimky, neboť i Praha se neustále rozrůstala o nové obvody. V rámci rozdělování rozvrhu práce vykonávalo státní notářství pro Prahu 1 výlučně agendu rejstřík společností, archiv pozemkový a železničních knih, a dále státní notářství pro Prahu 2 vedlo výlučně rejstřík úschov. Notáři jako státní zaměstnanci byli bráni spíše jako státní úředníci a jejich provázanost byla značná, neboť se vesměs znali osobně.

Pro lepší orientaci a ukázkou by bylo vhodné uvést statistické údaje za určité období z let 1949 – 1989 v hl. městě Praha. Od roku 1963 každý soud ve

⁴⁴ "SCHELLE, Karel., SCHELLEOVA, Ilona.. *Die Konzeption des Erbrechts in der Tschechischen Republik*, 1. Auflage, 2010, s. 47.

své vnitřní evidenci (označení správní deník) uváděl celkový počet státních notářů, notářských čekatelů u příslušného státního notářství a celkovou sumarizaci výkonnosti a všech úkonů spadající do notářské činnosti. Bohužel tyto záznamy v důsledku povodní v roce 2002 v Praze, dle sdělení Archivu pro hl. m. Prahu, tak i Obchodního rejstříku a archivu vedeného ministerstvem spravedlnosti, se nedochovaly. Jiné záznamy nebylo možné ověřit, neboť pouze zde bylo možné získat příslušné informace o archiváliích a statistikách výkonnosti notářské činnosti. Notářská komora pro hl. m. Prahu eviduje tyto statistiky výkonnosti a přehledy o celkové notářské činnosti až od roku 1993. Archiv sice zakonzervoval všechny listiny, a přestože rozmrazování probíhá postupně a pomalu, mnohé evidenční pomůcky nelze dohledat. Archiv upřednostňuje z ekonomického důvodu obnovu listin týkajících se notářské činnosti např. v rámci dědického řízení a jiné listiny, které mají větší důležitost než listiny evidenčního charakteru. Tyto listiny budou (v případě dohledání), dle sdělení archivu pro Hl. m. Prahu, obnoveny až následně. Proto je možné se v dalších kapitolách zaměřit na období po roce 1993, které nám umožní představit si, jaký byl počet notářských čekatelů a notářů před rokem 1993.

Rok 1993 byl pro notářství zlomový. K 1.1.1993 nabyly účinnosti: zákon č. 264/1992 Sb., kterým se měnil a doplňoval občanský zákoník, zrušil se zákon o státním notářství a o řízení před státním notářstvím a měnily se další zákony: zákon č. 263/1992 Sb., kterým se měnil občanský soudní řád, a zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických práv a jiných věcných práv k nemovitostem a dále zákon České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti. Dne 4.1.1993 stávající notáři složili slib do rukou ministra spravedlnosti a získali osvědčení o své funkci notáře. Dále byly ustaveny notářské samosprávy. Tento rok symbolizoval rok obnovení svobodného notářství, utváření a konsolidace kanceláří notářů. Tabulka č. 1 pojednává o celkovém počtu notářů v letech 1993 – 1999. V roce 1993 bylo zřízeno v ČR celkem 434 notářských úřadů. Od roku 1994 docházelo k jmenování dalších notářů, což bylo důsledkem toho, že byly zřizovány nové notářské úřady. Například v roce 1994 byly nově zřízeny tyto notářské úřady u obvodních soudů jako: Okresní soud v Kolíně, v Nymburce, v Českém Krumlově, v Teplicích, v Děčíně, v Liberci, v Jablonci nad Nisou, v Rychnově nad Kněžnou, v Novém Jičíně a ve Frýdku-Místku, tedy celkem bylo zřízeno 10 nových notářských úřadů, a v následujícím roce byl jeden notářský úřad zrušen.

Rok	Jmenování	odvolaní	Zesnulí
	notáři	notáři	notáři
1993	434	2	2
1994	7	5	0
1995	7	5	0
1996	6	2	1
1997	2	3	2
1998	10	7	1
1999	6	2	0
Celkem		26	6

tabulka 1 : Evidence notářů v období let 1993 – 1999 ⁴⁵

Tabulka č. 2 zachycuje vývoj obsazenosti notářských úřadů v jednotlivých krajích ČR v roce 1993. Když porovnáme obsazenost notářů v jednotlivých krajích, zjistíme, že v porovnání s dnešním počtem obsazenosti nedošlo k radikální změně. Tak, jak byl stav nastaven v letech 1993, platí s menšími změnami i dnes.

Oblast	Počet úřadů	Nové úřady	Zrušené	Celkem
Hl.m.Praha	64	0	0	64
Kraj Praha	55	3	0	58
Západočeský kraj	49	0	0	49
Jihočeský kraj	32	2	0	34
Severočeský kraj	34	4	2	36
Východočeský kraj	57	1	1	57
Jihomoravský kraj	78	0	0	78
Severomoravský kraj	65	4	2	67
Celkem	434	14	5	443

tabulka 2: Obsazenost notářských úřadů v jednotlivých oblastech v roce 1993⁴⁶

K 1.1. 2000 bylo celkem 443 notářů, k 1.1.2006 bylo 450 notářů, k 1.1.2008 bylo 451 notářů a k 1.1.2011 bylo celkem 450 notářských úřadů, z nichž jeden byl neobsazen. Notářská komora evidovala celkem 449 notářů. Každý notář v České republice je ex lege členem notářské komory a to buď notářské komory Hl. m. Prahy, notářské komory Praha (pro kraj Praha), notářské komory Ústí nad Labem, notářské komory Hradec Králové, notářské komory České Budějovice, notářské komory Ostrava nebo notářské komory Brno. Tyto regionální notářské komory pracují na principu přímé demokracie. Jejich základním úkolem je péče o řádný výkon notářských pravomocí v rámci

⁴⁵ Ad Notam, Zprávy z notářské komory. Č.1/2000, s.17.

⁴⁶ Ad Notam, Zprávy z notářské komory. Č.1/2000, s.17.

notářských úřadů zřízených v jejich územních obvodech a jsou hlavními vykonavateli pravomocí svěřených jim notářským úřadem. Počet notářských úřadů je dnes ze zákona omezen (tzv. princip numerus clausus). Notářská komora vede stále dialog s ministerstvem spravedlnosti o potřebě zvýšení či snížení počtu notářských úřadů na základě statistických analýz a reaguje na aktuální požadavky a potřeby daného regionu.

V této souvislosti je třeba uvést, že i vláda věnuje notářství pozornost, když v programovém prohlášení vlády je uvedeno, že „vláda odstraní průtahy v řízení u notáře a zváží konkurenční prostředky jejich stavu zvýšením počtu notářských úřadů.“

Hospodářské cíle i demografické změny v České republice a potřeba zajištění notářské agendy měly a mají vliv i na změny v počtu pracovníků notářů. Následující tabulka č. 3 demonstruje počty zaměstnanců pracujících u notářů v letech 2002, 2007 a 2010.

Notářská komora	Rok 2002	Rok 2007	Rok 2010
Hl. m. Praha	44	67	66
Praha kraj	58	59	59
Ústí nad Labem	37	37	36
Hradec Králové	55	59	58
Plzeň	47	49	49
České Budějovice	33	33	33
Ostrava	64	66	66
Brno	77	81	80
Celkem	415	451	447

tabulka 3: Počty pracovníků notářských kanceláří ⁴⁷

Při celkovém počtu 450 notářů k 1.1.2011, z toho v hl. m. Praze 67 notářů, se zajištění notářských potřeb jeví jako uspokojivé. Po zkušenostech s výkonem soudních komisařů je aktuální, aby právě notářství se stalo důležitým faktorem v úsilí o odbřemenění justice. Odbřemeněním se rozumí přesunutí některé agendy soudu na soudní komisaře ve věci řízení o dědictví, elektronizace a jiné. Ministr spravedlnosti ČR Jiří Pospíšil věnuje notářství stálou pozornost a na programové konferenci k reformě justice vytyčil následující hlavní cíle⁴⁸: zabezpečit pro občany jednodušší, efektivnější a transparentnější soudní řízení a pro justici systém, který umožní rychle a kvalitně rozhodnout a současně

⁴⁷ ČERVOVÁ, Alexandra., VEČERNÍKOVÁ, Jana. *Notářská činnost ve městě a na venkově*. MADRID, říjen 2007.

⁴⁸ Odbřemenění justice – konference, Ad Notam č.5 a 6/2007.

efektivně využít lidi a rozpočtové prostředky. Nástrojem se má stát zejména elektronizace justice.

Dle mezinárodních statistik patříme k zemím s největším počtem soudců na počet obyvatel. ČR má 3.028 soudců. Záměrem je snížit počet soudců a navýšit počty vyšších soudních úředníků. Notářská komora ČR ústy jejího předsedy na konferenci ocenila, že justice je konečně chápána v jejím širším pojetí. Na fungování justičního systému se totiž podílí nejen samotné soudnictví a státní zastupitelství, ale svůj díl nese i advokacie, notářství a činnost soudních exekutorů.

Potřeba notářů pro hl. m. Prahu vychází z potřeb jednotlivých obvodů. V současné době (rok 2011) je potřeba zabezpečit notářské služby pro obvody takto:

pro Prahu 1 celkem *šest* notářských úřadů, pro Prahu 2 *čtyři* notářské úřady, pro Prahu 3 *pět* notářských úřadů, pro Prahu 4 *dvanáct* notářských úřadů, pro Prahu 5 *osm* notářských úřadů, pro Prahu 6 *devět* notářských úřadů, pro Prahu 7 *čtyři* notářské úřady, pro Prahu 8 *pět* notářských úřadů, pro Prahu 9 *pět* notářských úřadů a pro Prahu 10 *devět* notářských úřadů.

Personální vybavení notářství pro Hl. m. Prahu pro rok 2011 odpovídá počtu notářských úřadů, to jest: 67 notářů, 42 notářských kandidátů, 64 notářských koncipientů a potřebný počet notářských tajemníků a pracovníků notářské kanceláře. Tyto stavy se průběžně mění. Presidium notářské komory pro Hl. město Praha došlo k názoru, že dostupnost notářských služeb v Praze je vyhovující.

Celostátní průměr celkového počtu notářů v ČR na 100.000 obyvatel činí kolem 4,3%. Evropský průměr celkového počtu notářů na 100.000 obyvatel činí kolem 6,6%.⁴⁹Následující tabulka č. 4 a 5 nám pomůže učinit si představu jaké procentuální zastoupení notářských úřadů na 100.000 obyvatel je ve vybraných evropských zemích.

⁴⁹ European judicial systems – Edition 2010 , efficiency and quality of justice (2010), str.271.

	2008
ČR	4,30%
Estónsko	7,50%
Francie	13,90%
Monaco	9,60%
Slovensko	6,00%
Nizozemsko	9,00%
Maďarsko	3,10%

Tabulka č. 4: Počet notářů na 100.000 obyvatel v %.⁵⁰

	2006	2008
ČR	450	451
Estónsko	100	100
Francie	8645	8856
Monaco	3	3
Slovensko	324	325
Nizozemsko	1473	3662
Maďarsko	313	314
Švýcarsko	896	1153

Tabulka č. 5: Celkový počet notářů.⁵¹

4.A.2. Vybraná notářská agenda v Praze v letech 1949 - 1989

V této části bych ráda pojednala na základě zjištěných informací od notáře z Prahy, který v této době vykonával pozici čekatele u soudu pro Prahu 2, jak prakticky se vykonávala vybraná notářská agenda tedy: projednávání dědického řízení, agenda legalizace, ověřování správnosti opisů a jiné.

Dle instrukce ministerstva spravedlnosti ČSR ze dne 31.7.1986, pod č. 203/86- OD⁵²- Jednací řád pro státní notářství, se *ověřování právnosti opisů* vykonávalo v souladu s § 194 a násl. výše uvedeného jednacího řádu pro státní notářství. Vzor ověřovací doložky a její náležitosti jsou uvedeny pro lepší názornost v příloze. Dle § 195 jednacího řádu pro státní notářství, pracovník státního notáře před započítáním ověřovacího úkonu vyzval žadatele o tento úkon, aby vyplnil evidenční list, formulář žádosti o ověření je uveden v příloze. *Výpisy z pozemkových knih, výpisy z vložek zemských desek, železničních knih a dále*

⁵⁰ European judicial systems – Edition 2010 , efficiency and quality of justice (2010), str.271.

⁵¹ European judicial systems – Edition 2010 , efficiency and quality of justice (2010), str.270.

⁵² Instrukce ministerstva spravedlnosti ČSR ze dne 31.7.1986, č. 203/86-OD. *Jednací řád pro státní notářství.*

knihovní spisy, opisy ze sbírek listin dle § 197 a násl. jednacího řádu pro státní notářství činili státní notáři na požádání vlastníků nemovitostí, kde před tím notáři předložili žádost Správě pro věci majetkové a devizové, aby se zjistilo, zda se žádost netýká nemovitostí, které byly znárodněny, zkonfiskovány nebo dotčeny jinými majetkovými opatřeními, a poté se notáře dotázal, zda lze žádosti vyhovět. *Řízení o registraci smluv* bylo upraveno v § 76 a násl. jednacího řádu pro státní notářství. K návrhu na registraci smlouvy musel být připojen prvopis smlouvy, dále bylo zapotřebí předložit nejméně tři opisy smlouvy, výpis z evidence nemovitostí, jestliže u předmětné nemovitosti byl založen list vlastnictví, nebo výpis z pozemkové knihy spolu s identifikací parcel podle stavu evidence nemovitostí, jestliže u předmětné nemovitosti nebyl založen list vlastnictví, a dále listinu deklarující nabytí vlastnictví. V příloze je uveden dotazník potřebný k registraci a zpoplatnění smlouvy při registraci smlouvy o převodu nemovitostí a čestné prohlášení k zpoplatnění právního úkonu, který nepodléhal registraci. Podkladem pro zahájení *řízení o dědictví* bylo sdělení o úmrtí nebo rozsudek soudu o prohlášení za mrtvého. Po přidělení spisu se nejdříve zkontrolovala příslušnost, a poté se provedlo „lustrování“ závěti a určité evidenční činnosti. Poté následovalo předběžné šetření. V příloze jsou uvedeny vzory protokolů předběžného řízení, z nichž je patrné, co bylo jejich obsahem. Při předběžném řízení se nejednalo o výsledky, ale notář tak zjišťoval skutečnosti potřebné pro zjištění stavu, popřípadě činil dotazy na MNV. V řízení o dědictví spolupůsobily národní výbory na dožádání státního notářství, či jiné instituce, banky, evidence majetku a důchodů. Notář poté, co zjistil okruh dědiců a majetek, učinil soupis aktiv a pasiv. Pokud mezi účastníky nebylo sporu, postupoval dále. Na podkladě zjištění notář rozhodl a dědictví bylo skončeno. Vzory různých druhů usnesení jsou uvedeny v příloze této práce. To, co je uvedeno výše, je samozřejmě nástin řízení dědictví v jednoduché podobě. V přílohách je uvedeno i rozhodnutí o výměře notářských poplatků z roku 1989, kterou státní notáři vypočítávali. Dále dědické řízení v období státního notářství probíhalo mnohem pomaleji než dnes, neboť v této době se listiny vyhotovovali pouze prostřednictvím psacího stroje. Neexistovaly žádné počítače, kopírovací stroje a tudíž nebyl uskutečňován žádný přenos dat. Musíme si uvědomit, že kopírovací stroje a počítače se objevily mnohem později a spíše ve své zjednodušené formě a ani jejich počet na státním notářství nebyl značný.

*Agenda legalizace.*⁵³ Notář do ověřovací knihy zapsal údaje osoby, které legalizoval podpis na příslušné listině. Do ověřovací knihy uvedl jméno, příjmení, rodné číslo a bydliště, číslo občanského průkazu. Účastníci za provedený úkol platili tak, že na úřad přinesli kolky, které se skládaly ze dvou částí. Vrchní část kolku se vylepila na listinu, na které byl ověřován podpis a menší díl kolku se vylepil do ověřovací knihy, kde se tyto kolky překryly otiskem kulatého razítka státního notáře. Vzor je uveden v příloze této práce.

Notářská agenda byla samozřejmě daleko rozsáhlejší a bohatší. Určité vybrané příklady o tom, co bylo sepisováno ve formě notářského zápisu, je další přílohou této práce.

4.A.3. Agenda notářství v Praze v datech

⁵⁴ Zvláštní pozornost je věnována *dědickému řízení*, výkonu funkce soudního komisaře. Porovnáním výsledků za roky 2008, 2009, 2010 a 2011 vyplývá, že notáři se s novým postavením vypořádali co do počtu projednaných dědictví, přes stále narůstající obtížnost, obstojným způsobem. V Praze za I. pololetí roku 2009 napadlo 8.706 dědických věcí, v I. pololetí roku 2010 napadlo celkem 8.803 dědických věcí a v I. pololetí roku 2011 napadlo v hl. m. Praze celkem 8.056 dědických věcí. Za I. pololetí roku 2011 napadlo celkem 70.028 všech věcí v celé České republice, z toho v Hl. městě Praze 8.659 věcí, což je 12,3% celorepublikové agendy (nejednalo se pouze o dědickou agendu). Pro hl. m. Prahu je značný rozdíl v množství dědické agendy podle jednotlivých obvodů. Obvody v centru Prahy mají relativně nízký počet dědických věcí, protože velká část činžovních domů je ve vlastnictví společností a státních orgánů. Navíc počet obyvatel v hl. městě Praze klesá, příkladem je Praha 1, která se vylidňuje, tedy je tvořena v porovnání s jinými obvody města Prahy s nižším počtem trvale hlášených obyvatel. Naproti tomu obvody pro Prahu 4, Prahu 6 a jiné mají vysokou výstavbu panelových nebo jiných domů, jež jsou v osobním vlastnictví, a tudíž jsou součástí dědického řízení. *Agenda notářských zápisů* za I. pololetí roku 2011 byla pro hl. m. Prahu velmi značná. V I. pololetí roku 2011 bylo sepsáno celkem 14.001 notářských zápisů, tj. 26% z celorepublikového počtu. Největší část notářských zápisů se týkala především obchodních věcí a to ve výši 10.430, tj. 39,9% z celorepublikového počtu. Je to dáno tím, že v Praze je největší počet

⁵³ Instrukce ministerstva spravedlnosti ČSR ze dne 31.7.1986, č. 203/86-OD. *Jednací řád pro státní notářství.*

⁵⁴ Výkonnostní statistiky notářské činnosti a celkové počty notářů a pracovníků notářských kanceláří, které eviduje Notářská komora ČR a pro Hl. m. Prahu v elektronické podobě od roku 1993 do roku 2011.

peněžních ústavů, hospodářských, obchodních orgánů a společností. Současná hospodářská finanční krize se podílí na poklesu notářských zápisů asi o 4%.

Mezi významnou agendu v Praze lze označit *agendu legalizace*. Tato činnost představuje v Praze 212.620 věcí, tj. 35,7% z celorepublikové agendy. I tak v poslední době došlo k nemalému poklesu až o 16%, neboť legalizaci provádí advokáti, městské úřady a Česká pošta.

Agenda notářských úschov v Praze za I. pololetí roku 2011 představuje stav 839 věcí, což je 27,6% z celorepublikového počtu. I tak dochází k nemalému poklesu asi o 14%.

Agenda notářských zástav v Praze zaznamenala vzestup a za I. pololetí roku 2011 činila 43.702 věcí, tj. 29,7% z celostátní agendy.

Nemalý nápad je v *agendě opatření výpisů z rejstříku trestů*. V I. pololetí roku 2011 činila 6.468 věcí, tj. 27,1% z celorepublikové agendy, která činila 23.866 věcí.

Proto presidium notářské komory pro Hl. město Praha došlo k názoru, že dostupnost notářských služeb v Praze je vyhovující.

4.A.4. Agenda notářství ve městě a na venkově

⁵⁵ K prohloubení práce notářství ve městě a na venkově věnují řídicí orgány notářství soustavnou pozornost. Z podnětu Mezinárodní unie latinského notářství (U.I.N.L) byla Notářská komora České republiky pověřena vypracováním zprávy o „Notářské činnosti ve městě a na venkově“.

Do této zprávy byla zahrnuta zkušenost z práce notářství ve městě a na venkově v České republice a zejména nastíněna řada doporučení k jejímu zlepšení. Studie byla zaměřena jednak na rozdíl a specifikace notářů a jejich činnost ve městě a na venkově a v příhraničních oblastech, a na registrace nemovitostí a nabývání titulů k nemovitostem včetně technických problémů, přímé návaznosti na právní administrativní a politické aspekty. Tato studie byla, jako jedna ze dvou témat zařazena na program XXV. kongresu Mezinárodní unie latinského notářství U.I.N.L., konaném ve dnech 3. - 6. října roku 2007 v Madridu. Tohoto kongresu se účastnilo 1437 notářů z 56 zemí světa, včetně notářů z České republiky. Mezinárodním koordinátorem ke studii notářství ve městě a na venkově byla paní Carmen Silvie Elen Magri, notářka z Argentiny. Zpracovatelé studie si kladli za cíl popsat současnou situaci notářství v České

⁵⁵ ČERVOVÁ, Alexandra., VEČERNÍKOVÁ, Jana. *Notářská činnost ve městě a na venkově*. MADRID, říjen 2007.

republiky se specifiky notářské činnosti ve městě a na venkově, vyvodit určité konkrétní závěry a nastínit de lege ferenda její další směr. Pro účely studie se vycházelo z dat za období r. 2007.

Těžištěm této studie byla srovnávací analýza notářské činnosti ve městě a na venkově, identifikace rozdílů notářské činnosti ve městě a na venkově a zdůraznit v čem tyto rozdíly spočívají. *Městem* se obecně rozumí sídelní geograficky vymezený útvar, pro který je charakteristický soubor znaků, jež jej odlišuje od venkova. Jsou to především kompaktnost a koncentrace zástavby, vysoká hustota osídlení, typická demografická, sociální a profesní struktura obyvatel, kteří nepracují v zemědělství, ale naopak v obchodu, průmyslu a službách. Město zajišťuje poskytování správních, vzdělávacích, obchodních a kulturních funkcí pro širší okolí. *Venkov* je prostor mimo městské osídlení, který je charakterizován nižší hustotou osídlení a je tradičně zaměřen na zemědělství. Město a venkov se od sebe liší nejen charakterem osídlení a architekturou, ale i převládajícím způsobem obživy, stylem života, kulturou a jiným charakterem sociálních vazeb.

V České republice k roku 2007 bylo celkem 526 měst, z toho 19 měst statutárních, 14 měst krajských a hlavní město Praha. K 1.7.2006 existovalo na území České republiky 6 245 obcí, které jsou základem soustavy státní správy a samosprávy. Území každé obce je vymezeno jedním nebo více katastrálními územími. Notářské úřady jsou většinou umístěny v krajských městech a městech, v nichž má sídlo okresní soud, což je dáno především poptávkou po notářských službách a soustředěním důležitých orgánů státní správy, obecních a finančních úřadů a orgánů správy sociálního zabezpečení, zdravotních pojišťoven atd. Pouze 48 notářů z celé České republiky má sídlo mimo okresní město, což je 10,6 % z celkového počtu notářů.

Pro dostupnost notářských služeb pro venkov má význam zavedení úředních dnů mimo činnost své notářské kanceláře. Zavedení úředních dnů závisí na vůli notáře. V hlavním městě Praze není žádný úřední den. Notářské úřední dny byly zavedeny především pro potřeby venkova. Nejvíce úředních dnů bylo zřízeno v kraji Brno (22), v Hradci Králové (22) apod. Tedy notářské úřední dny byly zavedeny zejména pro potřeby občanů na venkově.

V řadě případů notář na žádost klienta provádí notářský úkon na místě samém. Například při sepisování závěti, osvědčení valných hromad, schůzí družstev apod. Při počtu 451 notářů je tento počet dostačující, zejména když při novele notářského řádu byla zakotvena možnost pověřit notářskými úkony

notářské kandidáty. Dostupnost notářských služeb v České republice lze tedy charakterizovat jako dostačující. Personální obsazení a srovnání personálního obsazení notářských kanceláří ve městě a na venkově je různé. Ve městě jsou většinou notářské služby zajišťovány notářskými kanceláři a personálním obsazením širšího charakteru: notář, trvalý zástupce notáře, notářský koncipient, notářský tajemník a pracovníci kanceláře. Na venkově se více vyskytují notářské kanceláře, kde jsou služby poskytovány pouze notářem a notářským tajemníkem. Notáři na venkově zaměstnávají méně zaměstnanců a jejich kanceláře jsou převážně obsazovány zaměstnanci se středoškolským vzděláním. Ve městě je stav zaměstnanců se středoškolským a vysokoškolským vzděláním vyrovnaný. Rozdílné personální obsazení notářských kanceláří ve městě a na venkově však nijak neomezují notáře v poskytování notářských služeb. Nejvíce notářských kandidátů i koncipientů bylo zapsáno u notářské komory Hl.m. Prahy a to 42, v kraji Praha 22 a v Brně 24, naopak nejméně u notářské komory České Budějovice a to ve výši 2. Pro zaměstnance v notářských kancelářích není typická fluktuace, neboť charakter notářské činnosti jako specializovaný právní obor s vysokou kvalifikací, jí ani nepodporuje. De lege ferenda by bylo vhodné upravit možnost připojištění notářských kandidátů, více posílit spolupráci se zahraničními kolegy a prohloubit vzdělávání.

V současné době se projevuje komplexnost notářských služeb poskytovaných notáři jak ve městě, tak i na venkově. Notářům je svěřena státem pravomoc soudního komisaře v dědickém řízení. To doznalo jako řízení nesporné v daném období mnoho změn. Zejména z hlediska osobních vazeb zůstavitelů k dědicům a mnohotvárnější skladby majetku. Mezi obyvateli České republiky je v posledních letech obecně trvalejší pokles zájmu o svatby a rodí se více dětí mimo manželství. Rozsah společného majetku mezi manželi je velký a různorodý a tím je dědické řízení složitější. Dalším ukazatelem pro vzrůstající složitost dědického řízení je migrace obyvatelstva zejména do okolí krajských měst, příliv zahraničních osob, migrace za pracovní příležitosti, přijetí ČR do EU. Došlo též k větší migraci obyvatel. Všechny tyto skutečnosti předpokládají složitější rodinné vztahy i vzájemné osobní vazby, které dědické řízení poznamenávají. Rozdílnost dědické agendy mezi městem a venkovem spočívá především ve skladbě majetku, a s tím související délka samotného dědického řízení. Notář, jako soudní komisař, se setkává se nedostatečnou evidencí nemovitostí v katastru nemovitostí, zejména evidence půdy. Město se vyznačuje jinou skladbou podnikatelské struktury. Na venkově sídlí převážně drobní podnikatelé, živnostníci a je nižší zatíženost

místních obyvatel hypotékami. V krajských městech se notáři jako soudní komisaři setkávají s větší koncentrací zejména s obchodními podíly ve společnostech, členskými podíly v bytových družstvech, akciemi a jinými investičními nástroji. Dále je jiná skladba nemovitostí. Ve Městech se jedná zejména o bytové jednotky, které jsou oproti venkovu převážně zatíženy hypotékami. Soudy sídlí mimo krajská města, nejsou tak přetíženy a řízení probíhá rychleji. Délku dědického řízení v ČR lze odhadnout na 3 měsíce. Rychleji probíhá na venkově. Stěžejní činností notářů je sepisování veřejných listin - notářských zápisů - o právních úkonech a notářské zápisy, jež osvědčují určité skutečnosti.

5. Osobnosti a realie

Prosazení institutu notářství v českých zemích bylo vedle funkce a služby zájmům veřejnosti, i věcí řady pracovníků, kteří viděli veřejný zájem jako potřebnou službu občanům. Nelze ocenit široký okruh těchto pracovníků, ale lze vyzvednout některé z nich. Za všechny je třeba zmínit Karla Czulika, který se zúčastnil veřejného života a bojoval za české národní zájmy. Byl od roku 1856 viceprezidentem notářské komory pražské a vyznamenán rytířským řádem Františka Josefa. Působil ve Spolku pro vdovy a sirotky notářů v království českém. Jeho syn Jaroslav Čulík navázal na tradici svého otce a byl prezidentem a později viceprezidentem pražské notářské komory, členem Státní statistické rady za stav notářský a velmi činný v publikační činnosti.

Uvážíme-li tlak minulého režimu na potlačení původního poslání notářství ve snaze po zapomnění a staletí prováděných idejí, je třeba vzpomenout a vyzdvihnout celou řadu notářů, kteří ještě poznali atmosféru původního notářství. Za všechny je třeba uvést Dr. Františka Janatku, předsedu redakční rady časopisu *České právo*, notáře v Praze Dr. Richarda Běbra, který později pracoval v notářském oddělení ministerstva spravedlnosti a později v notářském senátu Nejvyššího soudu, Dr. Jiřího Brázdu, notáře z Mělníka, který udržoval i za socialistického režimu stálý kontakt s notáři mimo republiku. V roce 2001 byl oceněn řádem za zásluhy od Mezinárodní Unie latinského notariátu a dále byl oceněn čestným titulem Český prezident notářské komory. Dále nelze opomenout Dr. Jiřího Brázdu, Dr. Miroslava Jindřicha, který se stal vůdčí osobností při prosazování obnovy klasického notářství a hlavním tvůrcem nového notářského řádu, dále Dr. Martina Foukala, Dr. Martina Šešinu a jiné.

Nezanedbatelný vliv na činnost státního notářství a posléze notářství platného od roku 1949 měli i pracovníci notářského oddělení ministerstva spravedlnosti, zejména Doc. Dr. Jiří Mikeš, ale i soudci specializovaného senátu Nejvyššího soudu, Dr. Richard Běbr, Dr. Libuše Kučerová a Dr. Jan Soukup. Jde pouze o vybrané osobnosti z řad notářů či soudců, kteří se věnovali notářství. Je zde ovšem celá řada i dalších neméně obětavých odborníků.

5.A. Zkušenosti a názory vybraných pražských notářů.

V duchu zachování notářských tradic, jako služby vycházející vstříc jejím příjemcům, a vzpomínek notářů na dobu státního notářství jsem oslovila některé pražské notáře. Cílem bylo zachytit co nejautentičtěji jejich profesní začátky a zkušenosti z notářské činnosti z let minulých a obohatit tak historii notářství o jejich osobní postřehy, které jsou dnes nedocenitelné zejména pro mladou začínající notářskou generaci. Byla by škoda se neseznámit s jejich osobními názory a postřehy z činnosti notářství z let 1948 - 1989. Jsou to právě „oni“, kteří celý svůj život zasvětili této profesi. Věnovat jejich vzpomínkám a názorům pozornost je nejen naší povinností, ale i přínosem. Dnes mladá notářská generace nastupuje na funkci notáře v době, kdy notář je svobodné povolání a zaujímá důležité místo vedle soudnictví a advokacie. Není v její možnosti a ani schopnosti zhodnotit notářskou činnost v letech 1949 - 1989 a posoudit historický vývoj notářství jinak než prostřednictvím odborných článků a odborné literatury, které většinou obsahují pouze fakta. Právě proto jsem oslovila vybrané notáře úřadující v Praze, s cílem zaznamenat i skutečnosti, které není možné dohledat v literatuře a v odborných člancích. Ráda bych vzdala hold všem notářům, jejichž začátky v této profesi se datují do období od roku 1949 do současnosti.

V této práci jsem oslovila JUDr. Karla Wawerku, JUDr. Tomáše Oulíka, JUDr. Evu Nohejlovou a JUDr. Jarmilu Humpolcovou. Všichni tito notáři svoji praxi v oblasti notářství započali před rokem 1989. V současné době patří mezi stále úřadující notáře v Hl. m. Praze a jsou tudíž žijícími pamětníky se schopností srovnání notářské činnosti před a po zlomových rocích 1989 a 1993. Všem byly položeny stejné otázky. Seznam otázek je specifikován v příloze této diplomové práce.

5.A.1. JUDr. Karel Wawerka

JUDr. Karel Wawerka⁵⁶ je notářem od roku 1974. Od roku 1976 pracoval na Ministerstvu spravedlnosti.

K jeho rozhodnutí stát se notářem uvedl: „Institut notářství jsem v té době vnímal jako apolitickou instituci, šlo o „malý nesporný soud“.

Za významné osobnosti, které ho ovlivnily k výběru tohoto povolání, uvedl: „... p. Doc. JUDr. Jiřího Mikeše⁵⁷ a JUDr. Antonína Mokrého.“⁵⁸

⁵⁶ nar. dne 21.2.1948, notář v Praze. Je autorem řady článků a publikací týkající se notářství. V roce 2008 obdržel bronzovou medaili profesora Antonína Rytíře Randy.

Pracovní prostředí, jeho vybavení a vlastní pohled na změnu technologií v notářské činnosti před a po roce 1993 zhodnotil takto: „*Když jsem před 40 lety nastupoval na notářství, vládly zde doslova archaické poměry co do zařízení notářských kanceláří, které byly doslova odkladištěm justičního nábytku, často pocházejícího i z období Rakousko - Uherska. Historické rovněž bylo sporadické technické vybavení. Často vyskytující se nedostatek papíru nutil ke všemožnému jeho šetření. Využíval se hlavně tenounký průhledný papír, který se snadno trhal. Podle toho také výtvořily notářské kanceláře vypadaly. Notářským kancelářím vládly starožitné - z dnešního pohledu poetické - psací stroje. Modernější psací stroj z padesátých let byl pro celé pracoviště k dispozici jen jeden. Základním problémem psacích strojů byla výměna psací pásky, která byla někdy z poloviny černá a z poloviny červená. Bylo tedy možno psát i červeně. Ověřování se dělo mechanickým porovnáváním ručně nebo na stroji opsaného originálu. Jednalo-li se o více stránek, šlo o práci náročnou a namáhavou. Tento notářský svět odešel. Současná realita je docela odlišná. Radikální a dříve nepředstavitelný rozvoj světa elektroniky opticky a hlavně prakticky svět notářských kanceláří dokonale přetvořil.*” Toto svoje stanovisko mimo jiné publikoval i v notářském časopise Ad Notam 6/2011.

Názor na notářskou činnost a postavení notáře ve společnosti před rokem 1993 JUDr. Karel Wawerka vyjádřil slovy: „*Úloha státního notáře byla velmi významná. Hlavní význam spatřuji při sepisování smluv o převodech nemovitostí formou notářského zápisu a při registraci těchto smluv.*”

Po roce 1993 zhodnotil postavení notáře ve společnosti: „*Po roce 1993 stoupla prestiž notářské práce a notářství se postupně přibližovalo tomu, co zde platilo před rokem 1948.*” Též byly položeny otázky týkající se zhodnocení notářské agendy před a po roce 1993. „*Do roku 1993 převažovala zejména dědická agenda, rovněž však i sepisování smluv o převodech nemovitostí a agenda týkající se obchodního práva.*”

⁵⁷ Doc. JUDr. Jiří Mikeš, nar. roku 1921. V 50-tých letech působil jako notář v severních Čechách. Později se stal soudcem, od roku 1963 pracoval na Ministerstvu spravedlnosti na notářském úseku, v letech 1970 - 1986 vedoucí oddělení státního notářství ministerstva spravedlnosti. Roku 1998 obdržel bronzovou medaili profesora Antonína Rytíře Randy. Autor tzv. registrační směrnice z roku 1964. Autor komentáře k Notářskému řádu z roku 1969.

⁵⁸ JUDr. Antonín Mokřý, nar. 1928, tehdejší předseda odvolacího dědického senátu Městského soudu v Praze. V letech 1990 -1992 předseda Nejvyššího soudu v Praze, v letech 1993 - 1999 první předseda Vrchního soudu v Praze. Současně je předseda pražského sdružení Jednoty českých právníků. Roku 2009 vstoupil do Právnícké síně slávy.

5.A.2. JUDr. Jarmila Humpolcová

JUDr. Jarmila Humpolcová byla od roku 1989 notářskou čekatelkou.

K jejímu rozhodnutí stát se notářem uvedla: „*Pracovala jsem u Krajského soudu v Praze. Vedla jsem u soudu rejstřík soudních znalců a tlumočnicků. Rozdíl práce notáře a soudce mi byl znám. Navíc notáři byli vždy soudržní, tvořili kolektiv, což mi bylo velmi sympatické. Práce v nesporné agendě mi byla bližší.*“

Za významné osobnosti, které ji ovlivnily k výběru tohoto povolání, vzpomenu: „*pana Dr. Antonína Hálu.*“ Dále dodala, že pan Dr. Antonín Hála ji profesně natolik ovlivnil i po vstupu do privatizace, za což mu děkuje a je mu vděčná.

Pracovní prostředí, jeho vybavení a vlastní pohled na změnu technologií v notářské činnosti před a po roce 1993 zhodnotila: „*Před rokem 1993 byl jedinou technologií psací stroj a jeden kopírovací stroj na celé notářství ve své primitivní verzi. Po roce 1993 se začaly objevovat modernější technologie, které nám umožnily jednodušší pořizování opisů rozhodnutí. Později psací stroje byly nahrazeny počítači a kopírovací stroje byly nahrazeny daleko modernějšími a výkonnějšími kopírovacími stroji. Postupem času se zvýšila technická náročnost a vybavenost, což dokazují nové technologie (počítače, čipové připojení, elektronizace). To ovšem vyžaduje neustálé zdokonalování se a investice do těchto prostředků.*“

Názor na notářskou činnost a postavení notáře ve společnosti před rokem 1993 okomentovala slovy: „*Do roku 1993 byl notář spíše brán jako úředník státní správy, ke kterému se muselo pouze na dědické řízení. Po roce 1993 stoupla prestiž notářů a význam tohoto povolání.*“ Na otázky týkající se zhodnocení notářské agendy před a po roce 1993 uvedla: „*Jako začínající čekatel notářské činnosti v roce 1989 mi byla svěřena dědická agenda. Projednávala jsem s účastníky dědické řízení – předběžné řízení a činila jsem dotazy na instituce a dědice.*“

5.A.3. JUDr. Eva Nohejlová

JUDr. Eva Nohejlová od roku 1973 pracovala na Státním notářství pro Prahu 10, nejdříve jako notářská čekatelka, a později v rozmezí 1979 – 1980 byla jmenovaná notářem pro Státní notářství pro Prahu 4, na adrese Nuselská 17.

K její rozhodnutí stát se notářem uvedla: „*Státním notářem, tedy ve funkci vedoucího Státního notářství pro Prahu 3, byl můj tatínek pan JUDr. Bohuslav*

Sychrovský. Mám v genech po něm trpělivost v jednání s účastníky a zálibu v právu občanském a rodinném.“

Za významné osobnosti, které ji ovlivnily k výběru tohoto povolání, uvedla: „Otec mne ovlivnil právě při výběru tohoto povolání. On byl a stále zůstává mým vzorem jednání i přístupu k účastníkům jednání.“

Pracovní prostředí, jeho vybavení a vlastní pohled na změnu technologií v notářské činnosti před a po roce 1993 zhodnotila: „Změnu technologií zvládám statečně s pomocí IT firmy, mladých kolegyně a podobně. Práci s datovými schránkami a systémem Czech Point nechávám na zaměstnance své kanceláře.“

Názor na notářskou činnost a postavení notáře ve společnosti před a po roce 1993 okomentovala slovy: „Pojem „státní notář“ měl svou váhu. Myslím, že jako součást justičního systému se osvědčil. Někteří starší ještě pojem státní notář užívají i dnes. Domnívám se, že ani modifikované postavení notáře - státního notáře a nyní - zase notáře příliš nezměnilo vnímání veřejnosti na tuto profesi, jsem v tom směru optimista a domnívám se, že obecná veřejnost ani velký rozdíl nevnímala. Po roce 1993 vzrostla prestiž notáře a jeho postavení ve společnosti. Je jen potřeba, aby všichni notáři ctili důvěru veřejnosti a snažili se svou prací ukázat co v nejlepším světle, být vstřícní a ochotní ke klientům a podobně.“ Na otázku týkající se zhodnocení notářské agendy před a po roce 1993 uvedla: *„Do roku 1993 jsem na Státním notářství pro Prahu 4 byla zavalena vší agendou velkého pražského obvodu. Věnovala jsem se veškeré agendě, která na mne vyšla v rámci rozvrhu práce. V rámci mého působení na Státním notářství pro Prahu 4 byl spíše problém s velkým množstvím dědických věcí, smluv o převodu nemovitostí a následně pak restitučních věcí, které souvisely s velkým obvodem Prahy 4. Od roku 1993 se věnuji agendě obchodních společností a agendě smluvní, dědickou agendu vyřizují koncipientky a kandidátky.“*

5.A.4. JUDr. Tomáš Oulík

JUDr. Tomáš Oulík pracoval nejdříve jako notářský čekatel na Státním notářství Praha - západ a později na Státním notářství pro Prahu 9. Od roku 1981 je notářem.

Na otázku co ho vedlo k rozhodnutí stát se notářem uvedl: *„Touha po maximální možné nezávislosti při aplikaci práva. Až na státním notářství jsem se ujistil, že je to možné. Státní notářství zůstalo při řešení právních vztahů konzervativní a v podstatě apolitickou institucí, uplatňující především odborná hlediska.“*

Zda ho při výběru povolání notáře ovlivnily určité významné osobnosti uvedl: *„Žel nikoli. Ony velké osobnosti jsem ale měl možnost poznat na notářství.“* Vzpomenul na: *„...JUDr. Václava Jeřábka, společensky zábavného, autoritu a bonviána, JUDr. Milana Procházku, manažera výkonného pracoviště, JUDr. Jiřího Brázdu⁵⁹, velkou osobnost, všestranně vzdělaného právníka (a spisovatele), JUDr. Miroslava Mikoláše, lidského notářského praktika a JUDr. Antonína Mokrého, noblesního a respektovaného předsedu notářského odvolacího senátu.“*

Pracovní prostředí, jeho vybavení a vlastní pohled na změnu technologií v notářské činnosti po roce 1993 vyjádřil takto: *„Počítače přinesly vyšší kulturu písemných výstupů, soustředování dat a práci s nimi, vedení rejstříků, vznik elektronických registrů. V posledních letech se elektronizace odklání od přehledné kancelářské logiky, neboť na tvorbě programů se čím dále více podílejí technokraté, neznající život kanceláře. Sklouzávání do vyplňování rubrik elektronických formulářů možná umožní nahradit právníky cvičenými opičkami bez fantazie.“*

Názor na notářskou činnost a postavení notáře ve společnosti před rokem 1993 JUDr. Tomáš Oulík vyjádřil slovy: *„Zvláště u starších lidí státní notář požíval autority jako relikv slušnosti a kontinuity vlastnictví k nemovitostem. Notář byl vždy vyhledáván jako poradce v majetkové sféře a při řešení majetkových vztahů v rodinách. To se po roce 1990 rozšiřovalo.“* Postavení notáře ve společnosti a jeho prestiž po roce 1993 okomentoval slovy: *„Prestiž notáře je stejná. Bohužel. A to i přes to, že rozšířením notářských kanceláří se zlepšila dostupnost notářských služeb.“*

Též byly položeny otázky týkající se zhodnocení a vyjádření poměru notářské agendy před a po roce 1993: *„Do roku 1990 dědická agenda ve vnitřním městském obvodu představovala 90% agendy. Tento podíl začal klesat v souvislosti s restitucemi, registracemi dohod o vydání věci a souvisejícím poradenstvím, otevíral se trh s nemovitostmi a notář se podílel na převodech, vznik obchodních společností a s tím související agenda. Na konci roku 1992 podíl dědické agendy činil méně než 50%.“* Po roce 1993 obecně uvedl: *„Cca 15%“*

⁵⁹ JUDr. Jiří Brázda (29. května 1921 - 3. ledna 2001), státní notář v Mělníku, kde byl i vedoucím státním notářem. Narodil se v rodině pražského advokáta. Za své zásluhy se stal čestným prezidentem Notářské komory České republiky. Dne 7. února 1997 převzal ve Vídni vyznamenání za zásluhy o rakouské notářství a na základě rozhodnutí Stálé rady Mezinárodní unie notářství (UINL) ze dne 14. června 2000 obdržel v říjnu 2001 in memoriam Řád o zásluhy o UINL.

dědická agenda, cca 20% smluvní agenda a úschovy, cca 60% agenda obchodního práva.“

Na dotaz posílení nestrannosti notáře při sepisování veřejných listin, zvýšení záruky nezákonnosti a pravdivosti zaznamenaných dějů a stavů uvedl: *„K posílení došlo asi jen tam, kde existují elektronické evidenční mechanismy – CEZ u závětí, CIS u úschov a evidence manželských smluv. K dalšímu posílení patrně dojde vznikem elektronického archivu notářských listin vedeném notářskou komorou, kam budou notáři zasílat zápisy krátkou cestou neprodleně po jejich sepisu.“*

5.A.5. Další otázky

Po roce 1993 se změnila, v souvislosti se svobodným povoláním notářské činnosti, odpovědnost notářů, kterou všichni dotazovaní bezesporu s velmi jednoznačně potvrdili. Pan JUDr. Tomáš Oulík svůj osobní pohled na tuto záležitost vyjádřil takto: *„Nepochybně ano. Jakékoli fatální pochybení notáře či jeho zaměstnance s sebou může nést nejen hmotnou odpovědnost v plném rozsahu, ale i ztrátu úřadu.“* JUDr. Eva Nohejlová se vyjádřila slovy: *„Odpovědnost notáře se v každém případě zvýšila. Pracujeme ve své režii a na svou vlastní odpovědnost.“*

Na otázku, zda stát vytváří dostatečný právní rámec pro činnost a postavení notářů v duchu zachování konzervativních tradic činností notáře posílené o nově moderní metody práce JUDr. Tomáš Oulík uvedl jednoznačnou zápornou odpověď typu: *„Ne. Stát v polovině 90. let rezignoval na vytváření koncepcí. Právní rámec všeho, včetně notářství, vzniká chaoticky pod vlivem zájmových skupin, mocenských skupin a náhod.“*

Další otázky též směřovaly na zhodnocení notářské činnosti v roce 2009 a dnes. Prvním červencem roku 2009⁶⁰ nabyly účinnosti předpisy, které významným způsobem zasáhly do výkonu notářství. Notářům byla svěřena, kromě jiné, samostatná rozhodovací pravomoc v řízení o dědictví „jménem soudu“, jež patří mezi jednu z nejvýznamnějších činností notářů. Do 30. 6. 2009 bylo z pravomoci notáře vyloučeno, aby v postavení soudního komisaře vydával soudní rozhodnutí, s výjimkou usnesení, jimiž se upravovalo vedení řízení. Soud zahájil dědické řízení a spis byl soudem přidělen příslušnému soudnímu komisaři. Soudní komisař projednal dědictví a na závěr pod hlavičkou okresního, v Praze

⁶⁰ KORBEL, František., PRUDÍKOVÁ, Dana., SVĚŽENOVÁ, Lucie., LETKOVÁ, Renata. *Změny ve výkonu notářství po 1. červenci 2009.* Ad Notam, č. 4/2009, s. 122 –129.

obvodního, soudu připravil návrh konečného soudního rozhodnutí. Notář do této doby fungoval spíše jako subjekt, který dědické řízení projednal s účastníky, vyhotovil návrh rozhodnutí, jímž potvrdil, popř. schválil dohodu o vypořádání dědictví a následně zaslal návrh tohoto usnesení příslušnému soudu, který v dané věci rozhodnul a příslušné usnesení vydal. Soud byl subjektem, který usnesení vydával, následně jej zasílal účastníkům a po uplynutí odvolací lhůty usnesení opatřil doložkou o právní moci. Od 1.7.2009 na základě ustanovení § 38 odst. 1, 2 OSŘ se svěřuje notáři pravomoc činit v postavení soudního komisaře v zásadě všechna rozhodnutí v řízení o dědictví, ať již procesní či meritorní. Soudům byly svěřeny pouze základní úkoly, jako zahajování dědických řízení, přidělování věcí soudním komisařům a vyřizování věcí týkajících se ciziny. Tuto změnu dotazovaní notáři hodnotili velmi pozitivně. Někteří zpočátku preferovali dřívější postup dědického řízení (před rokem 2009), ale postupem času svůj názor změnili, neboť dnes v tom vidí obrovský klad a přínos. Označili tuto skutečnost jako pozitivní změnu. Notáři dnes rozhodují v této agendě sami, je to rychlejší pro účastníky a prestiž notářů se tím zvýšila, neboť na vlastní oči účastníci dědického řízení vidí, jak nejen notář dědictví projednává, ale i přímo vydává rozhodnutí a soud ho již neschvaluje. Je vidět, že tato radikální změna je bezprecedentním projevem důvěry státu vůči notářství v rámci systému právního řádu a oceněním činnosti notářské samosprávy.

Velmi aktuální otázkou je posouzení a zhodnocení skutečnosti, že stát pověřil výkonem některé činnosti notáře i další subjekty a to i nestátní (např. vidimace, legalizace, výstupy z Czechpointu, exekuční vykonatelnost). Pan JUDr. Karel Wawerka zastává názor: *„Historicky vidimace a legalizace náleží především do notářské činnosti. Notářská komora se velmi snaží udržet svoje postavení.“* JUDr. Jarmila Humpolcová uvedla: *„Notáři se při vidimaci a legalizaci řídí jinými právními předpisy a přesto, že vidimaci a legalizaci provádí i jiné subjekty, notář je stále pro tuto činnost vyhledáván zejména, když je listina určena do zahraničí. V oblasti vydávání výstupů z Czechpointu jsem ráda, že notářům byla svěřena i tato agenda, neboť tyto výstupy často potřebuji k výkonu určité notářské činnosti.“* JUDr. Eva Nohejlová uvedla: *„Státem rozšířené pověření pro notáře má velký vliv na běžnou činnost notářských kanceláří, z mého pohledu je to velmi zatěžující s minimem ekonomické výnosnosti. Agenda Czech Point zdrží odbornou pracovníci notáře (tajemnice, koncipient, kandidát) značným způsobem s výnosem*

„50,- Kč“⁶¹, což je zcela mimo náklady na tuto pracovníci za daný čas, a nesrovnatelně méně, než žadatel zaplatí například na poště. Já osobně nejsem se současným stavem spokojena a čekám, že Notářská Komora se postaví minimálně k záležitosti odměny za tuto činnost, která by měla být alespoň v úrovni „pošty“.“

JUDr. Tomáš Oulík zastává tento názor: „Má to význam spíš jen v komplexnosti poskytovaných služeb. Ekonomický přínos to není, neboť stouply náklady na provádění těchto činností. Přitom je mnohem víc míst Czechpointu (obvodní a obecní úřady, pošty), kde se nepoměřuje hledisko nákladů a výnosnosti, a kde tyto subjekty jsou proti notářům zvýhodněny.“

Dále dotazovaní všichni shodně odpověděli na otázku osobního vnímání – notář- advokát – soudce, tedy: mezi stranami, nestranný, napomáhající všem v zájmu dosažení řešení v klidu a shodě účastníků - na straně svého klienta - nad stranami.

Všichni dotazovaní pozitivně zhodnotili návrat k soukromému notářství jako pokračování v notářské tradici. Pan JUDr. Tomáš Oulík tuto problematiku více rozvinul těmito slovy: „Do jisté míry. Stát však nebuduje promyšlený systém fungování státu, natož práva. Postavení notářů vyplývá spíš z náhodné úpravy než z obecného konsensu (alespoň právnické veřejnosti), v čem notář státu prospívá.“

Na závěr ve věci budoucího výhledu notářské činnosti bych ráda tento tematický celek ukončila osobním názorem pana JUDr. Tomáše Oulíka : „Postavení notářství u nás je ovlivněno faktem, že po roce 1993 se rozvolnil vztah notářů k jejich tradiční oblasti – nemovitostem. Tuto agendu převzaly státní katastrální úřady, zatímco ji mnohem lépe a bez nákladů mohli zvládat notáři jako pověřené komisaři soudu i zde. To by současně upevnilo územní princip notářských úřadů. V obchodní činnosti lze do budoucna, zvláště při banálních úkonech, předpokládat vyhasínání některých agend. Již nyní lze zvláště v Praze sledovat oslabování územního principu výkonu notářské činnosti, kdy zde působí v rámci neomezených úředních dnů čím dál více mimopražských notářů. Je to nebezpečná cesta k horizontu, kde notář splývá s advokátem.“

⁶¹ Částka v roce 2012

6. Závěr

Po prostudování dokumentů, prostřednictvím kterých bylo možno nahlédnout do historického vývoje institutu notářství, je zřejmé, že tento institut prošel velmi klikatou cestou. České země byly vždy ovlivněny vývojem práva té země, jejíž byly součástí, a později i sousedních zemí a to samozřejmě mělo i dopad na vývoj notářství jako takového u nás. Uvědomit si jeho vývoj v Českých zemích je pro mladou notářskou generaci potřebné. Na základě historického vývoje vzniklého obecným přesvědčením, že výsledky činnosti notářů zaručují zákonnost řešení právního vztahu či pravdivost zachyceného jevu a dějů, spojují institut notářství s veřejnou vírou v nich sepsané listiny. Proto stát využíval a i dnes využívá notáře jako profesní skupiny s „dobrou pověstí“ a přenáší na ně řadu kompetencí v oblasti zajištění záruky stability a legality vztahů. Stát institutu notářství také zabezpečuje právní i legitimní podmínky pro nezávislý a nestranný výkon jejich činností. Odedávna se tento institut notářství snažil předcházet sporům, přispíval k potřebné stabilitě právních vztahů a minimalizoval prostor pro vznik právních sporů. Můžeme ho charakterizovat jako jakousi hráz pro vznik sporů. Avšak ne vždy a všude došel institut notářství ke stejnému pochopení. Jeho životní síla je ale neúmorná.

V průběhu dalších historických etap se notářství v českých zemích vyvíjelo obdobně jako v ostatních zemích kontinentální Evropy. Z důvodu změny politického režimu v padesátých letech dvacátého století došlo k zestátnění notářství. Vývoj právní úpravy v letech 1949 – 1989 je velmi podrobně zdokumentován v této práci. V těchto letech bylo notářství spíše trpěné. Nebyla vůbec doceněna jeho důležitost v právním prostředí. Doba neposkytla notářství prostor pro jeho rozvoj a nedokázala jej docenit. Na začátku tohoto období dokonce hrozilo, že institut notářství zanikne, neboť se notářská činnost zcela neztotožňovala s politickou ideou. Nebylo totiž žádoucí, aby nezávislý notářský stav pomáhal občanům v oblasti práva. Pomocí ideologicky podbarvené argumentace byl vysvětlován význam notářství i v nových podmínkách doby s odkazem na existenci notářství v Sovětském svazu. Přesto došlo k úplnému zestátnění institutu notářství a svobodné povolání notáře zaniklo. Státní notáři se stali státními zaměstnanci. I když z počátku je vidět, že mocenské orgány hleděly na institut notářství se značným despektem, postupně docházelo k pozitivní přeměně notářství. Do institutu notářství bylo postupem času a přijímáním nových právních úprav zahrnováno více a více agend a tím začal

stoupat jeho význam. Zvýšení agendy je vidět například v tom, že dědické řízení bylo z o.s.ř. přesunuto do notářského řádu z roku 1963, dále notáři vedli poplatkové rejstříky a jiné. Notářství se stalo určitým zvláštním elementem. Tím mám na mysli, že notářství byla propůjčena soudní moc, která nebyla zakotvena v ústavě. Státní notářství bylo pověřeno např. vybíráním daní pro stát v souvislosti s jejich činností. Z organizace státního notářství vyplývá, že v čele byli vedoucí notáři, kteří řídili řadové státní notáře. V rámci notářské agendy je v této práci pojednáno, na základě zkušeností notáře z Prahy, který úřadoval jako notářský čekatel pro Státní notářství pro Prahu 2 a notář pro Prahu 1, o některé vybrané notářské agendě. Je zde zhodnocen dřívější postup vybrané notářské agendy s dnešním postupem a zhodnoceny určité charakteristiky vycházející ze vzpomínek osoby, která danou činnost v té době vykonávala. Některé věci se nezměnily a jiné se naopak stále zdokonalují. Je vidět, že notářství, tak jak existuje dnes, se dotkl i technický rozvoj a pokrok. Dnes notáři poskytují služby daleko rychleji. Ve věci pořizování opisů listin, kdy na státním notářství tyto listiny musely být písáčkami na příslušných notářstvích prostřednictvím průklepového papíru opsány v požadovaném počtu, poté ověřeny notářem a následně vydány účastníkům. Kopírovací stroje, počítače a elektronické databáze zpočátku vůbec neexistovaly. První kopírovací stroje se objevily na státních notářstvích až v osmdesátých letech dvacátého století a to ve velmi omezeném počtu cca 1 ks na celé státní notářství pro příslušný pražský obvod a nesmíme zapomenout, že se jednalo o velmi jednoduché stroje z počátku jejich vývoje. Naprosto nesrovnatelné jaké známe dnes. Veškerá agenda, rejstříky, záznamy a seznamy se vedly ručně. Naprosto nemyslitelné pro dnešní novou mladou generaci notářů. Pořizování opisů listin a vyhotovování notářských zápisů bylo mnohem složitější a zdlouhavé. Dle mého názoru tento zdlouhavý proces byl charakteristickým rysem té doby. Svým způsobem tento postup více slušel institutu notářství. Notář se tak nestal osobou vydávající okamžitě nekonečné množství listin, ale byl více spjat s historickým postojem, s historickými tradicemi notářství, jak je dnes vidíme pouze v historických filmech. Notář na určité listiny dával v minulosti dokonce i voskové pečeti, následně vytlačil znak notářství do vosku. Technický pokrok a hektičnost dnešní doby se podepsala na chápání institutu notářství veřejností dnes. Notáři se museli přizpůsobit nové době a novým požadavkům. Rok 1993 byl dalším zlomovým rokem, neboť se institutu notářství opět otočil o 360 stupňů a opět se notář stal svobodným povoláním. Došlo k odstátnění institutu notářství a k celkové obnově notářství. Postavení

notářů nabylo většího významu ve společnosti. Notáři přestali být bráni jako pouze státní úředníci.

V Praze se notářství v minulosti lišilo více od notářství provozované v okresních městech, tedy mimo hlavní město Prahu a to rozsahem jejich činnosti. Na rozdíl od okresních měst nebylo postavení notáře v Praze doceňováno. V okresních městech bylo postavení notáře více ceněno, neboť to byl tzv. jejich notář, kterého často potkávali na ulici, který po generaci v daném místě sepisoval pro celou rodinu smlouvy, závěti, projednával dědictví a ověřoval pravost podpisů a listin. V Praze přece jenom výběr notáře a jeho anonymita byla větší. Uspořádání notářství v Praze odpovídalo uspořádání Obvodních soudů, v okresních městech pak Okresních soudů. Jedinou shodnou agendou státního notářství s jiným úřadem státní správy byla vidimace a legalizace, kterou prováděly dřívější Národní výbory, v jejichž působnosti bylo vedení matriky.

Značným přínosem této práce bylo zavzpomínání na dobu státního notářství samotnými dotazovanými notáři z Prahy, kteří v té době vykonávali notářskou činnost. Jejich osobní zkušenosti a vzpomínky jsou nejcennějším bohatstvím pro mladou generaci, pro vytvoření si určité představy o notářské agendě, činnosti a postavení státního notáře v letech 1949 - 1989. Tím, že tito notáři vykonávají i v současné době notářskou činnost, mohou, i s odstupem doby a ve srovnání se současností, posoudit notářskou činnost před rokem 1993 a po roce 1993. Řada z nich si určité vzory listin uschovala, jako vzpomínku ze své činnosti v této profesi.

Je potřeba pochopit, že kdokoliv se v budoucnu bude zabývat notářskou činností, bude ji dnes vykonávat formou svobodného povolání. Tato činnost musí být brána jako služba poskytovaná veřejnosti, a nikoliv jako čistě podnikatelská činnost, jejímž záměrem je pouze dosahování zisku, neboť s institutem notářství je po staletí spojena právě služba veřejnosti. Stát se snaží tržní principy potlačovat např. tím, že konkurence notářů je založena na principu „*numerus clausus*“⁶², výše jejich odměny je předepsána jednotně vyhláškami. Je nežádoucí, aby notář podléhal tlakům poptávky a nabídky.

Institut notářství se opírá a velmi dlouhé historické tradice a zkušenosti. Bylo svědkem rozmachu, pádu i obnovy. Institut notářství se snaží držet krok s dobou. Na jedné straně se neustále zdokonaluje notářská činnost, na druhé straně je i nadále využíván velký potenciál notářství. Institut notářství bude mít své

⁶² BÍLEK, Petr., DRÁPAL, Ljubomír., JINDŘICH, Miloslav., WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví, Komentář.s.* 1-14.

místo ve společnosti i do budoucna. Pro další rozvoj českého notářství mohou být inspirativní propracované právní úpravy ze zahraničí a zkušenosti zahraničních notářů. JUDr. Karel Wawerka, úřadující notář v Praze, uvedl: „*Přes všechny odchody a příchody lidí i věci zůstává svět notářství ve své podstatě po celá staletí týž. Byla, je a věřme, že i nadále to bude sympatická instituce sloužící potřebám lidí, která do jejich života přináší pořádek a klid tím, že účinně předchází vzniku právních sporů.*“

Ráda bych svoji práci ukončila několika vybranými citacemi z celostátní konference notářů konané dne 21.10.2011, kde se určité osobnosti, jak z politického života, tak vrcholných představitelů soudů a vlády, vyjadřovali k postavení notářství v současné době a z těchto postojů lze i vyvodit celkové hodnocení institutu notářství.

- Předsedkyně legislativní rady vlády, Mgr. Karolína Peake, charakterizovala institut notářství těmito slovy: „*Notářský stav na mě vždy působil uklidňujícím dojmem. Z části je to milým a konstruktivním vystupováním jeho reprezentace, a z části náplní práce, předcházením sporů.*“⁶³

- Stávající prezident soudcovské unie České republiky, JUDr. Tomáš Lichovník, notářský stav označil za pevný bod a jistotu, ztělesnění konzervatismu v dobrém slova smyslu a řekl: „*Jsou obrovská hodnota, která by měla být zachována, neměla by být narušena a rozmělněna.*“⁶⁴ Dále uvedl, že náplň právnických povolání se buduje po generace, a že je přesvědčen, že naši předkové nebyli „hlupáci“ a věděli, proč co a jak formulují.

- JUDr. Martin Foukal na jejich vystoupení reagoval slovy, že Notářská komora se snaží, aby byly zachovány hranice mezi jednotlivými profesemi a aby zůstalo v platnosti to, co se vždy říkalo: „*soudce stojí nad stranami, advokát za stranami a notář mezi stranami.*“⁶⁵

⁶³ Celostátní notářská konference v Praze, Ad Notam. č. 5/2011

⁶⁴ Celostátní notářská konference v Praze, Ad Notam. č. 5/2011

⁶⁵ Celostátní notářská konference v Praze, Ad Notam. č. 5/2011

7. Resumé

This thesis deals with „Notaries in Prague in 1949 –1989. There is outlined the historical development of legislation in the years 1949 –1989. These historic legislation affected the organization and the agenda of this Institute. In 1949 - 1989 we are talking about the „public notary”. Any new legislation affected this Institute. Objective of this study was to evaluate these legislations, what brought for the Institute notary, to characterize the organization of notaries in the individual period, to describe the notary agenda and its changes. The Notaries are among the most important legal profession and has a rich history. Consult the Institute's history is a source of notary instruction in solving problems and the presence of a source to search for new paths. Today the young generation of Notaries is unable to assess activity in the years 1949 - 1989 and to assess the historical development of a notary other than through professional articles and literature, which usually contain only facts. That's why I addressed some selected notaries acting in Prague to record and facts that can not be traced in the literature and technical writing. They are living witnesses are therefore compared the ability of the notarial activities before and after turning years 1989 and 1993. The aim was to capture what the most authentic their professional experience and the beginnings of notarial activities from years past and enrich the history of the notary about their personal insights that are invaluable today, especially for the younger generation starting notary.

The thesis is divided into five thematic units. After the introduction, the second thematic unit is characterized by a brief historical development of the Institute of notaries and notary's content agenda.

The third thematic unit deals with the development of legislation in the years 1949 - 1989 in the Czech lands. In the fifties of the twentieth century there was a change of political regime and we are talking about public notary. The key legislation in the history of the state notary was the Notarial Code of 1963. Because civil servants led the charge registers, the notary public gained greater significance. The legislation of the sixties of the twentieth century applied to a small change to 1992.

The fourth thematic unit deals with the organization and agenda of the state notary in Prague. This thematic unit first describes the organization of state notary over time in individual jurisdictions, adopted in 1949, 1951, 1963 and after

1989. Another part of the organization refers to the state notary in Prague in statistical data

The fifth thematic unit is dedicated to the personalities and realities. A significant contribution of this work was mentioned for a notary public notaries themselves interviewed in Prague. Their personal experiences and memories are most precious wealth for the young generation to create a certain image of notarial agenda, activities and status of public notaries in the years 1949 – 1989.

From a historical perspective, it is clear, that notaries were involved in organizing social and property relations in society and always led to the strengthening of protection. The notary always viewed the matter from a position between the parties, and has and had a positive response Institute notary public at large. The public today are turning to the notary with confidence. The history is always inspiring for the future.

8. Seznam použité literatury

8.A. Knihy a publikace:

1. SCHELLE, Karel., SCHELLOVÁ, Ilona. *Die Konzeption des Erbrechts in der Tschechischen Republik*, Auflage 2010, s. 47.
2. MIKEŠ, Jiří. a kol. *Notářský řád - komentář*. Orbis Praha, 1969, s.14-17, 130-135, 255, 318-325.
3. SCHELLOVÁ, Ilona., STAVINHOVÁ, Jaruška. *Organizace soudnictví, notářství a advokacie*. 1 díl.Brno: Masarykova Univerzita, Nakladatelství Doplněk, 1993. s.107-109.
4. NUHLÍČEK, Josef. *Veřejní notáři v českých městech, zvláště v městech pražských až do konce husitské revoluce*.NK ČR, 2011.
5. BÍLEK, Petr., DRÁPAL, Ljubomír., JINDŘICH, Miloslav., WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví, Komentář*. 3.doplněné a přepracované vydání.Praha:C.H.Beck, 2005. ISBN 8071798657.
6. MIKEŠ, Jiří., MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*, Praha: Linde a.s., 2003.
7. ŠTĚPÁN, Jiří. *Občanský soudní řád, Notářský řád a předpisy související*. ORBIS Praha 1964.
8. ŠEŠINA, Martin. *Komentář k jednacímu řádu pro státní notářství*. Svazek 51, Praha, Příručka ministerstva spravedlnosti ČR.
9. BÍLEK, Petr., ŠEŠINA, Martin. *Dědické právo v předpisech let 1925 - 2001*. C.H.Beck, 2001, ISBN 80-7179-590-9.
10. ŠTAJGR, František., PLUNDR, Otakar. *Organisace justice a prokuratury*. 1957.
11. BRÁZDA, Jiří., BÉBR, Richard., ŠIMEK, Pavel. *Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc*. Akademia, 1976.
12. BÉBR, Richard., MIKEŠ, Jiří. *Vybrané otázky notářské praxe*. Č. III. Příručky právního ústavu ministerstva spravedlnosti, svazek 25, Praha, 1968.
13. MIKEŠ, Jiří. *Dědictví a právo*. Praha 1993, ISBN 80-85427-10-9.

8.B. Články z odborného tisku:

1. ČULÍK, Jaroslav. *Zrušení notářství*. Ad Notam, 1995, roč. 1, č.2, s. 39-42.
2. BRÁZDA, Jiří. *Listiny středověkých italských notářů*. Ad Notam. č. 4/1996.
3. ČULÍK, Jaroslav. *O notářství*. Ad Notam, 1997, roč. 3, č. 5, s.111-112.
4. ČULÍK, Jaroslav. *Notářství v uplynulém desetiletí*. Ad Notam, 1999, roč. 5, č. 1, s. 12-13.
5. FOUKAL, Martin *Zprávy z notářské komory*, Ad Notam. č. 1/2000.s.17-18.
6. Ad Notam – *Jubilejní číslo k desátému výročí obnovy notářství*. C.H.Beck, Praha, 2003.
7. Ad Notam – *Odbřemenění justice – konference*. č.5 a 6/2007.
8. MACHAČ, Martin. *Počátky notářství v českých zemích*. Ad Notam, č.2/2009, roč. 15, s.73-74.
9. BALÍK, Stanislav. *Střípky z historie*. Ad Notam. č.6/2008, s. 225.
10. BALÍK, Stanislav. *Střípky z historie 2*. Ad Notam. č.1/2009, s. 34.
11. BALÍK, Stanislav. *Střípky z historie 3*. Ad Notam. č.2/2009, s. 72.
12. BALÍK, Stanislav. *Střípky z historie 4*. Ad Notam. č.3/2009, s. 115.

13. KORBEL, František., PRUDÍKOVÁ, Dana., SVĚŽENOVÁ, Lucie., LETKOVÁ, Renata. *Změny ve výkonu notářství po 1. červenci 2009*. Ad Notam, č. 4/2009, s. 122 –129.
14. SKŘEJPEK, Michal. *Notáři a notářství v antickém Římě I.*, Ad Notam. č. 6/2009, s. 228-229.
15. SKŘEJPEK, Michal. *Notáři a notářství v antickém Římě II.*, Ad Notam, č. 1/2010, s.36-38.
16. WAWERKA, Karel. *Práce a rodina*, Ad Notam, č.4/2010, s.64.
17. WAWERKA, Karel. *Odchody a příchody*. Ad Notam, č.6/2011, s.70-71.
18. Ad Notam. *Celostátní konference v Praze dne 21.10.2011*. č. 5/2011, s. 2 –6.
19. ČELAKOVSKÝ, Jaromír. *O starších úředních knihách jmenovitě registrech*, Právník, 1890.
20. JIREČEK, Hermenegild. *Právní život od konce IX. do konce XX.století.*
21. HOUDEK, Ivan. *Úvodník*. Ad Notam.č.4/2010.
22. CEPEJ, Efficiency and quality of justice, *European judicial systems*, Edition 2010, s.270-271.
23. CEPEJ, Efficiency and quality of justice, *European judicial systems*, Edition 2008.

8.C. Právní předpisy:

1. Císařský patent č. 366/1850 říšského zákoníku, ze dne 29. září 1850.
2. Císařský patent č. 93/1855 říšského zákoníku, ze dne 21. května 1855.
3. Zákon č.75/1871 říšského zákoníku, ze dne 25. července 1871.
4. Zákon č. 201/1949 Sb., o notářství.
5. Nařízení ministerstva spravedlnosti č.202/1949 Sb.
6. Sbírka zákonů republiky Československé. Částka 60 obsahující zák.č. 141/1950 Sb., o.z., zák. č. 142/1950., o.s.ř.
7. Zákon č. 116/1951 Sb., o státním notářství .
8. Nařízení ministerstva spravedlnosti zák. č. 117/1951 Sb.
9. Nařízení ministerstva financí č. 118/1951 Sb., o notářských poplatcích.
10. Sbírka zákonů republiky Československé, ročník 1954, částka 33. Zákon č. 52/1954 Sb.
11. Nařízení ministerstva financí č. 4/1955 ze dne 22.1.1955, o notářských poplatcích.
12. Zákon č. 26/1957 Sb., o notářských poplatcích.
13. Zákon č. 65/1951 Sb., o převodech nemovitostí a pronájmech zemědělské a lesní půdy.
14. Zákon č. 127/1976 Sb., o ochraně zemědělské půdy.
15. Vyhláška ministerstva zemědělství č. 7/1960 Sb.
16. Zákon ze dne 4. prosince 1963, č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím.
17. Notářský řád a předpisy související, Panorama Praha 1989, ISBN 80-7038-030-6, zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím ze dne 4. prosince 1963.
18. Zákon č. 24/1964 Sb., o notářských poplatcích
19. Zákon č. 22/1963 Sb. o evidenci nemovitosti.
20. Instrukce ministerstva spravedlnosti ČSR ze dne 31.7.1986, č. 203/86-OD. *Jednací řád pro státní notářství.*
21. ŠVEHLA, Antonín., BASCH, Jaromír. *Všeobecný zákoník obchodní a československý zákon směnečný*. Praha 1937, čtvrté vydání

22. SCHELLE, Karel., SCHELLEOVÁ, Ilona. *Z dějin notářství*. Ad Notam. č. 5/2003, s. 114.
23. Občanský soudní řád ze dne 4. prosince 1963 pod č. 99/1963 Sb.
24. DRÁPAL, Ljubomír., BUREŠ, Jaroslav. *Občanský soudní řád, komentář*. 1. vydání 1994, C.H.Beck Praha, 1994, ISBN 80 7049 081 0, ISBN 3 406 38282 7.
25. KOSINA, Radomír., PEKÁREK, Milan., TRÁVNÍČEK, Zdeněk a další. *Obchodní zákoník (komentář)*, SEVT, 1991, ISBN 80-7049-024-1.
26. BAREŠOVÁ, Eva., BAUDYŠ, Petr. *Zákon o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, Komentář*, 3. vydání. C.H.Beck, 1996, ISBN 80-7179-625-5.
27. HOLUB, Milan., BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Občanský zákoník a předpisy související I.*, Panorama Praha 1984.
28. Vyhláška č. 23/1964Sb., kterou se provádí zákon č. 22/1964 Sb., o evidenci nemovitostí, se změnami a doplňky podle vyhl. č. 19/1984 Sb.
29. HOLUB, Milan., BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Občanský zákoník a předpisy související II.*, Panorama Praha 1984.
30. RUBEŠ, Josef., HANDL, Vladimír., a kolektiv. *Občanský soudní řád, komentář, I. díl*, Panorama Praha 1985.
31. RUBEŠ, Josef., HANDL, Vladimír., a kolektiv. *Občanský soudní řád, komentář, II. díl*, Panorama Praha 1985.
32. Ústava ČR

8.D. Internet a jiné:

1. ČECHOVÁ, Blanka, *Notářství*, www.komunisticképravo.cz.
2. Výkonnostní statistiky notářské činnosti a celkové počty notářů a pracovníků notářských kanceláří, které eviduje Notářská komora ČR a pro Hl. m. Prahu v elektronické podobě od roku 1993 do roku 2011.
3. ČERVOVÁ, Alexandra., VEČERNÍKOVÁ, Jana. *Notářská činnost ve městě a na venkově*. MADRID, říjen 2007.
4. Výkonnostní statistika jednoho z dotazovaných notářů za čtyři čtvrtletí pro roky 2010 a 2011.
5. Vyplněný dotazník a rozhovor s notářem JUDr. Karlem Wawerkou
6. Vyplněný dotazník a rozhovor s notářem JUDr. Tomášem Oulíkem
7. Vyplněný dotazník a rozhovor s notářem JUDr. Evou Nohejlovou
8. Vyplněný dotazník a rozhovor s notářem JUDr. Jarmilou Humpolcovou

9. Přílohy:

- otázky položené notářům úřadující v Praze, jež jsou podkladem pro zpracování tematického celku osobnosti a realie.

- vzor ověřovacích doložek pro ověřování opisů je převzat z příručky ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 31.7.1986. ŠEŠINA, Martin. Komentář k jednacímu řádu pro státní notářství. Svazek 51, Praha, s. 176-177.

- vzor formuláře o ověření převzat z příručky ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 31.7.1986 pod č. 203/86- OD.s.177.

- vzor dotazníku a čestného prohlášení k registraci a zpoplatnění smlouvy převzat z příručky ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 31.7.1986 pod č. 203/86- OD.s.182-184.

- vzor čestného prohlášení k zpoplatnění úkonu, který nepodléhá registraci z roku 1990.

- Protokol o předběžném šetření z roku 1955.

- vzor Protokolu o předběžném šetření z roku 1984.

- Protokol o předběžném šetření z roku 1987.

- Rozhodnutí o výměře notářských poplatků z roku 1989.

- Usnesení v rámci řízení o dědictví z roku 1955, 1959 a 1983.

- Notářský zápis - sepsání závěti z roku 1974.

- Notářský zápis - Osvědčení o slosování z roku 1986.

- vzor zápisů do ověřovací knihy v rámci legalizace je převzat z příručky ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 31.7.1986. ŠEŠINA, Martin. Komentář k jednacímu řádu pro státní notářství. Svazek 51, Praha, s. 247.

Notář.....

- Pod jakým Obvodním soudem v Praze jste do roku 1993 pracoval(a)
- od jakého roku jste notářem
- co Vás vedlo k rozhodnutí stát se notářem
- ovlivnily Vás při výběru povolání notáře nějaké významné osobnosti notářství
- měl(a) jste v průběhu působení v notářském úřadu nějaké vzory (osobnosti)
- mohl(a) by jste zhodnotit Vaše osobní vnímání postavení: notář - advokát - soudce
- jaký podíl na Vaší práci měla do roku 1993 dědická agenda a ostatní agendy, zejména smluvní (*obecně*)
- jaký podíl na Vaší práci má od roku 1993 dědická agenda a ostatní agendy, zejména agenda obchodního práva a smluvní agenda (*obecně*)
- jak vnímáte změnu technologií ve Vaší práci po roce 1993
- domníváte se, že stát vytváří dostatečný právní rámec pro činnost a postavení notářů v duchu zachování konzervativních tradic činností notáře posílené o nové moderní metody práce a nové obsahy a formy notářských zápisů

Před rokem 1993 :

- bylo pověření notáře k výkonu činnosti státem v předem určeném obvodu Prahy nějak pro notáře omezující (*s výjimkou skutečnosti, že některé činnosti podle přidělení rozvrhu práce vykonávalo jen STN pro Prahu 1 - rejstřík společností, archiv pozemkový a železničních knih, nebo STN pro Prahu 2 - rejstřík úschov*) zejména ve vztahu k činnostem mimo dědické řízení
- jak hodnotíte postavení notáře ve společnosti do roku 1993 a jakou úlohu dle vašeho názoru hrál státní notář ve společnosti
- byl notář v Praze vyhledáván veřejností pro obsah své veškeré činnosti, nebo se s ním setkávala veřejnost převážně jen v dědickém řízení nebo při sepisování závětí

Po roce 1993:

- došlo k posílení nestrannosti notáře při sepisování veřejných listin a zvýšila se záruka zákonnosti a pravdivosti jimi zaznamenaných dějů a stavů
- změnila se nějak po roce 1993 v souvislosti se svobodným postavením notáře i odpovědnost notáře za jeho práci (*nejen v návaznosti na hmotnou odpovědnost*)
- cítíte návrat k soukromému notářství jako pokračování v notářské tradici a k samotným historickým kořenům notářství
- cítíte že by prestiž notáře a jeho postavení ve společnosti po roce 1993 nějak vzrostla
- domníváte se že tím, že se v roce 2009 vrátila do pravomoci notáře samostatná rozhodovací činnost v dědickém řízení došlo ke zrychlení, nebo zjednodušení projednávání dědictví a ke spokojenosti veřejnosti
- je dnes dědické řízení obsahově i procesně náročnější
- má na činnost notáře vliv státem rozšířené pověření výkonem některých činností notáře na další subjekty a to i nestátní (např.vidimace a legalizace, výstupy Czechpoint, exekuční vykonatelnost)

Děkuji za pomoc

V případě, že některá otázka Vám nevyhovuje, není nutné na ni odpovídat. Snažila jsem se zachytit Vaše zkušenosti z let minulých, které se stanou částí mé diplomové práce a budu ji moci obohatit o Vaše postřehy. Historie notářství si zaslouží byť i její nepatrné zachycení.

Tento úplný opis (kopie) se shoduje s předloženým
prvopisem — ověřeným opisem _____ stránkovým.
STÁTNÍ NOTÁŘSTVÍ V BENEŠOVĚ
dne _____

podpis ověřujícího

Horní díl
kolkové
známky

§ 196/197

2. Ověřovací doložka používaná pro ověřování opisů a kopií smluv určených pro sbírku registrovaných smluv a pro evidenci nemovitostí u střediska geodézie

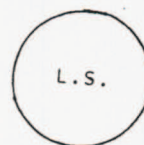
Tento (Tato) úplný(á) opis (kopie) určený(á)
pro sbírku registrovaných smluv — pro EN
u střediska geodézie se shoduje s prvopisem
smlouvy — prvním stejnopisem NZ /
_____ stránkovým, registrovaně pod čj. R /
STÁTNÍ NOTÁŘSTVÍ V BENEŠOVĚ
dne _____

podpis ověřujícího

3. Ověřovací doložka obsahující údaje podle § 196 odst. 1 písm. c) a d).
Tento úplný opis se shoduje s předloženým dvoustránkovým prvopisem. Na druhé straně prvopisu psaného strojem v sedmé řádce zdola bylo perem škrtnuto slovo „pětset“ a nahrazeno slovem „padesát“ psaným ručně nad škrtnutý text, v posledním řádku na druhé straně byla perem škrtnuta ve slově „nevyhovující“ písmena „ne“. Na konci tohoto opisu doplnil ověřující strojem nad jménem „Horáček“ text razítka JZD Jankov z prvopisu této listiny.

Státní notářství v Benešově
dne _____

podpis ověřujícího

III

Formulář žádosti o ověření

Evidenční list úkonu o ověření správnosti opisu (kopie) listiny

Žadatel (příjmení, jméno, adresa) :

Druh listiny :

Počet stran prvopisu: Počet ověřovaných opisů (kopíí):

Listina je v jazyce :
(vyplní se tehdy, je-li listina v jiném než českém nebo sloven-
ském jazyce)

Datum :

_____ podpis žadatele

Podpis ověřujícího :

D o t a z n í k a č e s t n é p r o h l á š e n í
k registraci a zpoplatnění smlouvy

A

1. Převodce (i)
(jméno, příjmení, rodné číslo-daturn narození, nelze-li r. č. zjistit, rodný stav, zaměstnavatel, bydliště, státní příslušnost, datum uzavření snatku, u organizace název, sídlo a identifikační číslo podle Jednotného číselníku organizací ČSSR)
2. Nabyvatel(é)
(jméno, příjmení, rodné číslo-daturn narození, nelze-li r. č. zjistit, rodný stav, zaměstnavatel, bydliště, státní příslušnost, datum uzavření snatku, u organizace název, sídlo, popřípadě identifikační číslo podle Jednotného číselníku organizací ČSSR)
3. Převáděná nemovitost
(přesný popis nemovitosti označením druhu stavby nebo pozemku, popisného popřípadě evidenčního nebo parcelního čísla, obce, katastrálního území, výměry apod.)
4. Spoluvlastníci převáděné nemovitosti
(jména, příjmení, rodná čísla-data narození, nelze-li r. č. zjistit, adresy spoluvlastníků, u organizací název, sídlo a identifikační číslo podle Jednotného číselníku organizací ČSSR, výše jejich podílů na převáděné nemovitosti).

5. Jaké jiné nemovitosti vlastní nabyvatel

6. Dohodnutá cena za nemovitost, její součástí a příslušenství.

7. V jakém příbuzenském poměru jsou převodce a nabyvatel navzájem

8. Společným zmocněncem k přijímání všech písemností v poplatkovém řízení o této smlouvě ustanovujeme:

Převodci prohlašují, že jsou vlastníky převáděné nemovitosti, jejich součástí a příslušenství a že jsou oprávněni s ní bez omezení nakládat. Účastníci prohlašují na svou čest, že shora uvedené údaje slouží za podklad sepsání smlouvy nebo vyplývající ze smlouvy již sepsané jsou úplné a správné, že kromě dohodnuté ceny nebylo ani v budoucnu nebude nic jiného plněno.

Jsou si vědomi všech právních následků, které by je postihly v případě nepravdivých údajů v čestném prohlášení.

V dne
(podpisy převodců) (podpisy nabyvatelů)

B

a/ Stanovisko k převodu nemovitosti na nabyvatele (odůvodnění záporného stanoviska)

b/ Stanovisko k zřízení věcného břemene (odůvodnění záporného stanoviska)

c/ Souhlas vlastníka pozemku v osobním užívání, k němuž se zřizuje věcné břemeno

Vyjádření orgánu územního plánování (odboru výstavby ONV) zda a které pozemky, uvedené v bodu A/3 tohoto prohlášení jsou určeny k zastavění a k jakému druhu zástavby

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

k zpoplatnění právního úkonu, který nepodléhá registraci

Účastníci: (jméno, příjmení, adresa)
Obdarovaný: Vladimír

, nar. 1957. zam.
, bytě. Praha 2,
1275

Ve věci zpoplatnění daru mot. vozidla, blíže popsaného v hlá-
šení celním

prohlašuji(eme) na svou čest,

že všechny naše údaje dále uváděné jsou správné a úplné a že jsme si vědomi trestních následků nesprávných údajů.

1. Označení poplatného úkonu: (dar, prominutí pohledávky, vzdání se práva apod.)

části finančních prostředků 7350 DM / zbytek na koupi použit
z deviz. prostředků složených pro obdarovaného na krytí cest. výlo
2. Cena nabývaného majetku (doklady o ceně):

bude předložen znalecký posudek

3. Srážky: (např. dluhy, jiné povinnosti, příp. úplata a doklady o nich):

nic nebylo měřeno, dovoz proveden
prostřednictvím fy. SEMEX

Potvrzení o daru částky 350 DM od vzdáleného příbuzného Martina
Ríhy po zjištění těchto dat k žádosti účastníka vrácen.

Jedná se o potvrzení z 7.3.1990

4. Povaha nabývaného majetku: osobní - soukromý

5. Mezi převodcem a nabyvatelem: není příbuzenský poměr*):

je tento příbuzenský poměr*):

6. *a)

Nabyvatel nenabyl od převodce v době dvou let před poplatným úkonem bezplatně žádný jiný majetek, -----

*b): nabyl od převodce v době dvou let před poplatným úkonem bezplatně tento další majetek:

7. Datum nabytí majetku: 14.3.1990

8. K převzetí všech rozhodnutí o vyměření notářských poplatků v jednom vyhotovení s účinkem pro všechny poplatníky se zmocňuje:

9. -----

Účastník seznámen s ustanovením § 8 odst.3 vyhl.č.150/84Sb.

Vozidlo zakoupeno za 850 DM

Praze

5.dubna 1990

V ----- dne -----

Přečteno a podepsáno s tím, že potvrzení banky o výplatě částky 500 DM složených pro obdarovaného na kytí cest.výloh a znalecký posudek o obecné ceně vozu bude předložen do 15.května t.r.

2

Státní notářství v Chrudimi
 Dne 21. 1. 1955
 Míst,
 Původně post. (oz. ...)
 č.

Spisová značka: D 34/55

Protokol o předběžném šetření.

~~Státní soud~~ — ~~Státní notářství~~ — Místní národní výbor
 v Čankovicích dne

Přítomní:

Vyslýchající: Vyslýchané osoby:

Zapisovatel:

Věc:

Projednáni dědictví po Janu
 zemřelém (zemřel) dne . 1954.

1. Údaje o zůstaviteli (zůstavitelce):
 jméno a příjmení (též dřívější) Jan

narozen(a) dne* 27. 7. 1877

stav (svobodný, ženatý, rozvedený) *vdovec*

státní občanství *Čsl.*

zaměstnání (též dřívější) *důchodce*

zda byl(a) odkázán(a) na příjem z pracovního nebo obdobného poměru
 nebo zda pobíral(a) důchod z veřejných prostředků *ne*

od koho pobíral(a) tento příjem nebo důchod *Súdž*

kolik činil tento příjem nebo důchod měsíčně *Jan 360 - 2*

zda byl(a) členem JZD (a kterého typu)

2. a) Den a místo úmrtí zůstavitele (zůstavitelky): 22. 12. 1954 - Čankovice

b) Jeho (její) poslední bydliště nebo pobyt: Praha III - Větrná 10/447.

Měchrový Čankovice č. 66.

*) Jde-li o nezletilého, který byl v době úmrtí v rodičovské moci a neměl jmění, není třeba vyplňovat další rubriky.

3. Jméno, příjmení, pobyt (pracoviště) a zaměstnání manžela — manželky;
u manželky též, zda očekává narození dítěte:

b) Zda j
a) r
b)
c

4. Jméno, příjmení, zaměstnání, věk (u nezletilců pokud možno i datum narození) a pobyt (pracoviště):
a) děti zemřelého - zemřelé (i osvojených) nebo jejich potomků*

Jin.
Jan
Frant.
Jan ml.

b) rodičů (i osvojitelů), starých rodičů, sourozenců, členů rodiny**

c) jiných dědiců a odkazovníků***

* Uveďte i ty děti zemřelého, které nepocházejí z manželství. Pokud některé dítě zemřelo a zanechalo potomky, uveďte tyto, a to s udáním jmen a příjmení jejich zemřelého rodiče.

** Členy rodiny se tu rozumějí osoby, které:

- a) žily se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti;
- b) měly zároveň postavení člena rodiny a
- aa) z tohoto důvodu pečovaly o společnou domácnost (na př. družka zemřelého), anebo
- bb) o společnou domácnost sice nepečovaly, avšak byly na zůstavitele odkázány výživou.

*** Tuto rubriku vyplňte pouze, nalezne-li se při předběžném šetření závětí, týká se totiž jen dědiců ze závětí a odkazovníků.

5. Zda je tu dědictví a jaké (s udáním přibližné ceny majetku a osoby, u níž majetek je):

mil. nemovitosti, usadlosti Velká Stráň, p. Plesovice.

a) nemovitosti

zprávy o dědičném právu

b) hotovosti

c) zařízení bytu

tě):

d) jiné movité věci v osobním vlastnictví

e) vklady (s uvedením ústavu a čísla)

f) životní pojistky znějící na jméno zemřelého (s uvedením pojišťovny a čísla)

g) jiné cenné papíry (s uvedením, zda a kde jsou deponovány)

h) pohledávky (s uvedením dlužníka)

ch) jiný majetek

i) které části majetku, uvedené pod a) až ch), jsou pravděpodobně v zákonném společenství majetkovém*

6. Zda jsou tu dluhy a jaké:

7. Zda je tu závěť a kde je uschována:

8. Zda a které poručenství a opatrovnictví zemřelý(á) zastával(a):

9. Kdo by měl být ustanoven za poručníka nebo opatrovníka dětí nebo dědiců zemřelého (zemřelé):

Podpisy vyslychaných osob:

Podpis vyslychajícího: *Štěpán Záv*

Vzor č. 107 o.s.ř. na fin.odb. ONV v Chrudimi zaslala

22. 1. 1955

* Do zákonného společenství majetkového nenáleží majetek, který

a) náležel výlučně zemřelému při uzavření manželství,

b) nabyl zemřelý třeba i spolu s vdovou (vdovcem), ale před 1. lednem 1950,

c) nabyl zemřelý po 31. prosinci 1949, pokud se tak stalo dědictvím nebo darem anebo pokud majetek sloužil pouze osobním potřebám nebo výkonu povolání zemřelého.

PROTOKOL

sepsaný na státním notářství v

dne

Předmětem:

je projednání dědictví po
zemřelém(m)

Přítomni:

Státní notář:

zapisovatelka:

Počátek jednání v

hod.

Účastníci:

Účastníci (k) prohlašují (e), že zůstavitel byl občanem ČSR (SSR) a dědic (ové) je (jsou) devizovým (i) tuzemcem (i).

Po poučení o ust. § 469 obč. zák. prohlašují (e) dále účastníci (k), že nikdo z dědiců není nezpůsobilým dědit.

Na to státní notář poučil přítomné o právu a lhůtě k odmítnutí dědictví, jakož i o náležitostech a následcích odmítnutí či neodmítnutí dědictví a jeho neodvratelnosti (§ 33 not. ř. a §§ 463 - 468 obč. zák.), o významu vyzvání věřitelů a o povinnosti hradit náklady zůstavitelova přiměřeného pohybu a jeho dluhy, které přešly na dědice smrtí zůstavitele.

Účastníci (k) prohlašují (e)

Po poučení o ust. § 35 not. ř. uvádějí účastníci, že zůstavitel (ka) a poz. manžel (ka) měli v bezpodílovém spoluvlastnictví tento majetek.

že se na jeho získání a udržení zasloužili oba manželé stejnou měrou, že nikdo z nich ze svého majetku na společný majetek nebo ze společného majetku na svůj majetek nic nevynaložil, oba se stejnou měrou starali o rodinu, takže jejich podíly na něm jsou stejné; vyhovovalo by jim vyřádkování tímto způsobem (s přihlédnutím k potřebám nezletilých dětí).

Na to státní notář vyhlásil toto

rozhodnutí

V (z l. č.) státní notářství určuje ve smyslu ust. § 35 not. ř., že z věcí, které měl (a) zůstavitel (ka) s poz. manželem (kou) v bezpodílovém spoluvlastnictví, náleží do dědictví

Odůvodnění:

Poučení: S tímto rozhodnutím lze projevit nesouhlas do 15 dnů ode dne jeho doručení.

Poz. manžel (ka) a dědic (ové) prohlašují po tomto poučení, že s tímto rozhodnutím souhlasí, nežádají doručení jeho písemného vyhotovení a vzdávají se lhůty k projevení nesouhlasu.

Před výsledkem o stavu dědictví poučil státní notář účastníky (a) o tom, že jsou (e) povinni (povinen) přispět státnímu notářství ke spolehlivému a úplnému zjištění stavu dědictví a o poplatkových důsledcích neúplného ohlášení majetku zůstavitele (ky) podle ust. § 15 zák. č. 24/1964 Sb.

Podle výsledku provedeného šetření o výsledku dědiců byl stanoven tento

Účastníci (k) prohlašují (e), že jejich (jeho) údaje jsou pravdivé a úplné a že vědomě niče-
ho z dědictví nezamlčel (i).

Na to státní notář vyhlásil toto

rozhodnutí:

V (z l. č.) určuje státní notářství

- a) obecnou cenu majetku zůstavitele částkou Kčs
- b) výši zůstavitelových dluhů částkou Kčs
- c) a tedy čistou hodnotu dědictví částkou Kčs

O d ů v o d n ě n í :

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí lze podat odvolání do 15 dnů ode dne jeho doručení u podepsaného státního notářství.

Účastníci (k) prohlašují (e), že nežádají (nežádá) doručení písemného vyhotovení tohoto roz-
hodnutí a že se vzdávají (vzdává) práva odvolání proti němu.

Po poučení o ust. § 484 odst. 1 obč. zák. prohlašují dědicové, že započtení nepřichází v ú-
vahu.

Dědicové uzavírají o vypořádání dědictví tuto

d o h o d u :

Na to státní notář vyhlásil toto

rozhodnutí:

V (z l. č.) schvaluje státní notářství dohodu, podle níž (shora)

O d ů v o d n ě n í :

Dohoda o vypravení dědictví byla schválena podle ust. § 39 odst. 2 not. ř. a § 482 odst.
2 obč. zák., poněvadž

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí lze podat odvolání do 15 dnů ode dne jeho doručení u podepsaného státního notářství.

Účastníci (k) prohlašují (e), že nežádají (nežádá) doručení písemného vyhotovení tohoto roz-
hodnutí a že se vzdávají (vzdává) práva odvolání proti němu.

Státní notář na to vyhlásil toto

Protokol o předběžném šetření

Státní notářství v pro Prahu 1
Místní národní výbor v

dne 24.9.1987

Přítomni:

Vyslychající: Helena Čapková,
státní notářka

Zapisovatel: tatáž

Vyslychané osoby (jméno, příjmení, datum narození, zaměstnání, organizace,
u které je zaměstnán, pobyt a vztah k zemřelému):1/ Ludmila , nar. , bytem Praha 8,
poz. dcera, bankovní referent SBČS Praha 1,
2 děti, č. OP , čs. stát. obč., rod. čís.Dagmar , nar. , bytem Praha 1,
nyní bude od příštího týdne nová adresa Praha 10,
, čsl. stát. obč., vnučka zůstavitelky,
ved. prodejny Potravin Praha, závod Gorkého
2 děti, č. OP , rod. čís.
Projednání dědictví po
zemřelém (zemřelé) dne

Anna K.

poslední bydliště zemřelé(ho)

Praha 1, Gorkého nám.

1. Údaje o zemřelém (zemřelé):
jméno a příjmení (též dřívější):Anna
roz. P.

narozen(a) dne*)

.1910

stav (svobodný, ženatý, ovdovělý, rozvedený):

vdova

státní občanství:

čsl.

zaměstnání (též dřívější):

důchodkyně, dř. laborantka

zda byl(a) odkázán(a) na příjem z pracovního nebo obdobného poměru
nebo zda pobíral(a) důchod z veřejných prostředků: důchod

od koho pobíral(a) tento příjem nebo důchod:

ÚDZ

kolik činil tento příjem nebo důchod měsíčně:

kolem 1.300,- Kčs

zda byl(a) člen JZD:

nebyla

*) Jde-li o nezletilého, který byl v době smrti ve společné domácnosti s rodiči (nebo s jedním z nich) o ne-
zanechal majetek, není třeba vyplňovat další rubriky s výjimkou rubriky 3b na druhé straně.

2. Jméno, příjmení, datum narození, zaměstnání a pobyt (pracoviště) manžela - manželky (u manželky též, zda očekává narození dítěte), datum sňatku:

zemřel asi před 6 lety, v r. 1981, Emanuel
STN Příbram, posl. bytem

3. Jméno, příjmení, datum narození, pobyt (pracoviště) a zaměstnání
a) dětí zemřelého - zemřelé (osvojených) nebo jejich potomků*):

1. přít. dcera

2/ po předemřelém synovi Karlu , zemř. 1953, jediný jeho
potomek zde přít. vnučka

3/ dcera Marie , zemřela asi v r. 1970, bezdětná

b) rodičů zemřelého (i osvojitelů): nežijí

c) spolužijících osob**): žila sama fakticky v Pičíně trvale však
byla nadále hlášena ve svém bytě v Praze 1,
, kde žila také vnučka s rodinou

d) sourozenců zemřelého:

1 sestra

4. Zda je tu závěť popř. listina o vydědění a kde je uschována: není

5. Osobní údaje o dědicích uvedených v závěti a jejich pobyt, tj. přesná adresa***):

*) Uveďte i ty děti zemřelého, které nepocházejí z manželství. Pokud některé dítě zemřelo a zanechalo potomky, uveďte tyto potomky, a to s udáním jména toho z rodičů, kdo zemřel.

***) Spolužijícími osobami se rozumějí osoby, které žily se zemřelým nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a

a) z toho důvodu pečovaly o společnou domácnost (například družka zemřelého) anebo

b) o společnou domácnost sice nepečovaly, avšak byly na zůstavitele odkázány výživou (například schovaneček zemřelého).

Před výslechem o stavu dědictví byl(i) účastník(ci) poučen(i) o právních, zejména poplatkových následcích nesprávného nebo neúplného prohlášení o stavu majetku zemřelého (zemřelé) ke dni jeho (jejího) úmrtí a výši dluhů.

6. Zda je tu dědictví a jaké (podle okolností s udáním přibližné ceny majetku a osoby, u níž majetek je):

a) nemovitosti (jejich přesné označení, celková výměra pozemků s údajem, ve kterém katastrálním území leží a kdo je užívá):

1/2 zem. usedlosti v Pičíně, okr. Příbram s pozemky,
/MNV Pičín/ doklady budou ještě hledány

1/2
spoluvlastníci (s uvedením jejich adres): vnuk zůstavitelky

b) hotovost (s uvedením její výše): 500,- Kčs

c) zařízení bytu: staré byt. zařízení v Pičíně, dle prohlášení přít. bez hodnoty

d) šatstvo, prádlo a obuv: staré, obnošené, bezcenné

e) vklady s uvedením ústavu a dat o vkladních knížkách (označení, číslo): VK č. 12-5478 4
Manuel, ved. v Příbrami - předl. vnučka, uvádí, že jí ji zůst. dala asi v květnu s tím, že kdyby se jí něco stalo, at si ji nechá
VK č. noe Anna, ved. P 1,
ztk. 18.650,- Kčs k 1.6.1987, vink. heslem. Obě se vrací vnučce s poukazem, že z nich nesmí vybírat, do konečného rozhodnutí jsou u ní pouze v úschově.

Sporežiro ani tuzex. účet nejsou

f) pohledávky (s uvedením adresy dlužníka):
nejdou

g) členské podíly ve stavebních bytových družstvech a v lidových bytových družstvech:
mohla být členkou Jednoty v Pičíně

h) jiný majetek (motorová vozidla, sbírky, lovecké zbraně, šperky, hospodářský inventář, zásoby, elektrické spotřebiče apod.):

Poz. dcera tvrdí, že zůstavitelka měla množství zlatých, platinových a bril. předmětů - šperků, jejichž seznam předkládá. Poz. vnučka uvádí, že všechny tyto předměty jí zůstavitelka postupně darovala. Má je u sebe a jsou jejím vlastnictvím.

Dále poz. dcera uvedla další předměty, sepsané a označené na téže listině, K tomu poz. vnučka uvedla, že 2 broušené vázy, 1 nástěnného hodiny, 2 obrazy od Štemberky dostala také darem. Porcelán a knihy dosud ve sklepě bytu jsou, ostatní předm. tácy, příbory apod. jsou z Alpaky nikoliv ze stříbra a ty vyhod. Příbory tam jsou.

ch) které části majetku uvedené pod a) až c) a e) až h) nabyt(a) zemřelý (zemřelá) za trvání manželství s dosud žijícím manželem (manželkou) po 31. 12. 1949 - s výjimkou věcí získaných darem nebo dědictvím:

7. Dluhy zemřelého (zemřelé) a celková výše nákladů pohřbu (u dluhu s udáním výše, důvodu, jména a přesné adresy věřitele):

Náklady pohřbu činily dle předl složenky o úhradě ze dne 8.8. 1987 2.823,- Kčs, platila poz. dcera Okr. podniku služeb Příbram. Pohřebné 1.000,- Kčs obdržela. Deklad se vrací. Jiné dluhy zemřelá neměla.

8. Zda a která opatrovnictví zemřelý(á) zastával(a):

9. Kdo by měl být ustanoven opatrovníkem dětí nebo dědiců zemřelého (zemřelé), s uvedením přesné adresy:*)

Státní notářství vydá zůstavitelův nepatrný majetek který se postaral o pohřeb (§ 32 odst. 2 not. ř.).

Vyslýchaná osoba byla vrozuměna, o tom, že řízení o dědictví bude zastaveno

- a) protože zemřelý žádný majetek nezanechal (§ 32 odst. 1 not. ř.)*)
- b) protože nepatrný majetek zůstavitele byl přenechán tomu, kdo se postaral o pohřeb (§ 32 odst. 2 not. ř.)*)

Přítomný nežádá rozhodnutí o zastavení řízení.

Poznámka: Přít. byly poučeny o event. dalším postupu, pokud by mezi nimi vznikl spor. Bylo jim uloženo, aby o sporných otázkách ještě jednaly a po zajištění znal. posudku na nemovitost sdělily zda došly k nějakému společnému stanovisku pokud jde o rozsah dědictví a existenci tvrzených darů. Lh. 2 měsíc.

Kanc.

vyhotov-vyžádej knihovní lustrum
žádost středisku geodézie v
o identifikaci nemovitostí
vzor č. 107 o. s. ř. fin. odboru.
ONV, MěstNV, MNV, ObvNV
vzor č. 202 o. s. ř. odb. soc. zabezpečení
ONV
vzor č. 108a o. s. ř. Státní spořitelně v
vzor č. 205 o. s. ř. JZD v
vzor č. 112 o. s. ř. dědicům na čl. od

Rozhodnutí

Řízení se zastavuje
a) poněvadž zemřelý(á) nezanechal(a) majetek (§ 32 odst. 1 not. ř.)*)
b) poněvadž státní notářství vydalo nepatrný majetek zůstavitelem zanechaný

který se postaral o pohřeb (§ 32 odst. 2 not. ř.)*)

Kanc. I. Vyznač. v rej. D
II. Spis ulož do spisovny.

Datum

Jednací číslo: 2 Nsn-d- 230/89

Referent: Dr. Tučková

NP P
d

ROZHODNUTÍ

O VYMĚŘENÍ NOTÁŘSKÝCH POPLATKŮ

Ve věci **zpoplatnění daru motorového vozidla zn. Simca Chrysler 1308**

vyměřuje (doměřuje) státní notářství podle zákona České národní rady č. 146/1984 Sb., o notářských poplatcích, a vyhlášky č. 150/1984 Sb., notářské poplatky z převodu nebo přechodu nemovitosti – z darování – z dědictví*)
 v celkové výši Kčs
 k tomu náhradu nákladů 3.798,- Kčs
 tedy celkem 3.798,- Kčs

A) Rozvrh vyměřených poplatků na poplatníky (podle výpočtu na druhé straně)

Poplatníci		Poplatek Kčs	Od něho se odečítá Kčs	Zbývá platit Kčs
Poř. čís.	Jméno, příjmení, adresa			
1	2	3	4	5
1.	Pavel Praha 2,	3.798,-	-	3.798,-

Zmocněný zástupce poplatníků:
(jméno, příjmení, adresa)

Zádáme poplatníky, aby poplatek na ně připadající zaplatili do 15 dnů ode dne doručení tohoto rozhodnutí přípojenou poštovní poukázkou na účet okresního soudu. Nebude-li poplatek zaplacen, bude vymáhán soudně. Kromě toho je poplatník povinen, je-li v prodlení s placením, zaplatit – a to bez zvláštního vyměření – poplatek z prodlení ve výši 0,5 % dlužné částky za každý započatý měsíc prodlení.

*) Nehodící se část textu státní notářství vyškrtne.

B) Výpočet poplatků (§ 22 a § 23 zák. č. 146/1984 Sb.)

Poř. č. popl. v odd. A	Sazba nebo skupina	Základ poplatku (úhrn maj. osob.)	%	Výpočet poplatku	Základ pro zvýšení za soukr. majetek (§ 23 odst. 5 zák.)	Poplatek za soukromý majetek	Součet (poplatek z majetku osobního i soukromého)	Penále	Výsledný poplatek
		Kčs		Kčs	Kčs		Kčs		Kčs
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.	III.	18.780,-	20	3.760,-	-	-	-	38	3.798,-

Odůvodnění: Notářský poplatek byl vyměřen ze základu 18.800,- Kčs, kdy od obecné ceny 37.700,- Kčs bylo odečteno zaplacené clo ve výši 15.920,- Kčs, částka 3.000,- Kčs podle § 20 odst. 1. z.č. 146/84 Sb., za věci v osobním vlastnictví pro osoby zařazené do III. skupiny. Notářský poplatek byl vyměřen podle § 23 odst. 4 z.č. 146/84 Sb., sazbou 20 % ze základu 18.800,- Kčs. K takto vyměřenému not. poplatku bylo připočteno penále z prodlení za včasné neohlášení daru STN za 2 měsíce podle § 21 z.č. 146/84 Sb., který činí 0,5 % za každý započatý měsíc.

Základ poplatku se zaokrouhuje na celé stokoruny nahoru a vyměřený poplatek na celé koruny nahoru. Do základu poplatku nebyla započtena cena zděděných - darovaných hospodářských budov a cena pozemků (Kčs), které jsou v užívání socialistické organizace podle zvláštních předpisů (§ 6 odst. 2, popř. § 9 odst. 3 vyhl.).

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí lze podat do 15 dnů ode dne jeho doručení odvolání u podepsaného státního notáře. Odvolání nemá odkladný účinek.

Předepsáno v rejstř. pohl. pod pol. č. _____ dne _____ _____ účetní

Datum: 20.4.1990

Podpis referenta: Dr. Tučková

U s n e s e n í .

Státní notářství II v Praze I Malá Strana . Malostranské nám. 25
 po projednání dědictví po Janu ^{děchodci}
 podle dně bytem Praha I Malá Strana ^{zemřelém dne}
 1954 p o t v r z u j e , že toto dědictví nabyli
 jako dědicové ze zákona zůst. synové :

- 1/ Jirí .. zemědělec
- 2/ Jan .. dělník, Praha 6
- 3/ František .. tech. úředník Praha I Malá Strana
- 4/ JUDr Miroslav .. práv. ref- Chrudim

stejným dílem, tudíž každý jednou čtvrtinou - s poukazem
 na dědicovou dohodu mezi dědici uzavřenou podle níž zůst. syn Jan
 Svoboda převezme veškerý majetek do dědictví patřící a vyplatí
 každému z ostatních dědiců dědicový podíl per Kčs 1.500.- . který
 se zajišťuje na ideální polovině usedlosti čp. ve
 dědictví patřící .

Dlůh ten stane se ihned splatným, kdyby převzatý majetek byl zcizen
 zc. la. neb značnou částí . Jestliže přejimatel do deseti let od
 umrtí zůstavitele dobrovolně zcizí zemědělský podnik nebo zcizí z
 něho najednou nebo po částech tolik, že odhadní cena zbývající části
 zemědělského podniku nebude činit ani polovinu odhadní ceny celé-
 ho zemědělského podniku, bude povinen dodatečně vyplatiti Jirímu
 Františku i a JUDr Miroslavu jejich

dědicovým podílům poměrnou částku, oč dosažená prodejní cena bude
 přesahovati po zražce hodnoty zlepšení provedených přejimatelem
 hodnotu, za kterou převzal zcizenou jeho část / § 7 zák. č. 139/47 Sb.,
 jinak stává se dlůh splatným dnem 1. ledna 1958 / padesát osm / bez pře-
 chozí výpovědi .

Přejimatel Jan Svoboda, zaplatí veškeré dlůhy dědictví, dědicové
 dávky a výlohy projednací .

Podle tohoto usnesení, lze na návrh a náklad Jana
 na ideální polovinu Janu ^{připsaných nemovitostí}
 a to :

ve vložce číslo 35 poz. knihy kat. území

domku čp. 35 se st.p. 11/2 a zahrady č.l. 660/2

ve vložce č. 27 téže poz. knihy

č.k. 39 role , 32# role . 326/1 role , 359/1 role , 405/7 louka ,
 405/8 role

v kat. území Časy : č.k. 164/3 louka , 164/4 louka

vložiti právo vlastnické :

Janu

ml.

Odůvodnění :

Zůstavitel zemřel bez zanechání závěti. Dle zákona dědí dědicové ve
 výroku uvedení, kteří dědictví neodmítli a uzavřeli dohodu o roz-
 dělení dědictví, která byla schválena, ježto se nepřiči zákonu ani
 obecnému řádku a vyhovuje ustanovením zákona č. 139/47 Sb.

Poučení :

Proti tomuto usnesení lze podat stížnost do 15ti dnů ode dne jeho doručení u podepsaného stát. notářství . - Proti schválené dohodě o rozdělení dědictví není opravných prostředků .

Státní notářství II v Praze 1 Malá Strana
Malostranské nám. 25. dne 14. VIII. 1956

U s n e s e n í .

Státní notářství II v Praze 1, Melá Strana, Karmelitská ul. 8. 19. ve věci projednání dědictví po Bu-
 řolfu posl. bytem v Praze 16
 zemř. 1958, určuje:

- a/ obecnou cenu majetku ku dni úmrtí . . . 82.271.--Kčs
 b/ výši dluhů a zářek 66.227,17Kčs
 c/ hodnota čistého dědictví 16.043,83Kčs

Potvrzení o nabytí dědictví bude vyáno teprve po roce nebo dříve, jestliže se prákáže, že notářský poplatek byl zaplacen nebo zajištěn.

Odůvodnění :

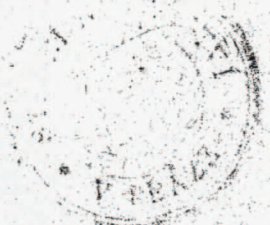
Soupis byl sestaven na podkladě úředních zjištění a udajů účastníků .

Poučení :

Proti tomuto usnesení lze si stěžovati do 15ti dnů ode dne jeho doručení u podepsaného st. notářství.

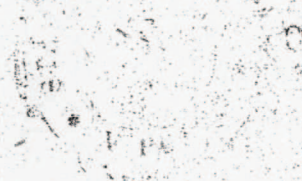
Státní notářství II v Praze 1,
 Melá Strana, Karmelitská ul. 8.
 telefonní číslo 443-56

dne 23. I. 1960.

[Handwritten signature]

Toto usnesení má bylo právní moci ihned, ješto se dědicové zřekli opravných prostředků. - Státní notářství II v Praze 1, Karmelitská 19 dne dvacátého třetího ledna roku tisícího devítistého šedesátého.

[Handwritten signature]

U s n e s e n í

Státní notářství II v Praze 1, Karmelitská ul.č.19
 ve věci projednání dědictví po Rudolfu

posl. bytem v Praze 16
 zemř. dne ? 1958, z a j i š t u j e dědictví
 ve smyslu § 555 o.z. na návrh Fin.odboru rady ONV
 Praha 16, a to zákazem zcizení a zadlažení majetku
 zůstavitele, jakož i jeho soupisem.

Odůvodnění :

Majetek zůst. byl zajištěn ve smyslu § 555 o.z.
 ježto zůstavitel dluží na daních 63.290.- Kčs
 a v případě zcizení majetku zůst. je nebezpečí
 jeho zcizení a zkrácení Čsl. státu .

Poučení :

Proti tomuto usnesení lze si stěžovat do 15ti dnů
 ode dne jeho doručení u podepsaného st. notářství.

Státní notářství II v Praze 1,

Maj. ul. č. 19

telefony: 411-22, 411-63, 443-56

dne 23.ledna 1960.

V PRAZE

Handwritten signature

U s n e s e n í :

Státní notářství pro Prahu 5, Praha 1, Ovocný trh č. 14
ve věci projednání dědictví po Rudolfu , dů-
chodci z Prahy 5, Smíchov,
zemřelém dne 1958 bez zanechání závěti, potvrzu-
je, že dědictví nabyli jako dědicové ze zákona ve
smyslu §u 335 osř. takto :

Poz. dcera Blanka , v domácnosti,
Praha-Smíchov, , dědí usedlost čp. 3
ve , jakož i jednu polovinu ostatního majet-
ku zůstavitele .

Podle tohoto usnesení lze :
vložce č. 21 poz. knihy pro kat. území Kopanina na used-
lost čp. 3 ve , dosud zůstaviteli patřící ,
v l o ž i t i p r á v o v l a s t n i c k é :

- Blance

Pozůstatlý syn Miroslav , Pr ha 5 ,
..... , dědí jednu polovinu ostat-
ního majetku zůstavitele. - - - -

Podle tohoto usnesení lze :
ve vložce č. 2969 poz. knihy kat. území na jed-
nu ideální polovinu domu čp. v Praze , se
stav. parcelou čkat. a zahradou čkat. tamže ,
dosud zůstavitelů patřící, v l o ž i t i p r á v o
v l a s t n i c k é :

- a/ Miroslavu i na polovici a
- b/ Blance na polovici .

Státní notářství prohláší projednání dědictví
z. s. končené .

O d ů v o d ň í :

Zůstavitel nezanechal závět, dědí dědicové ze záke-
ne . Úč st íci uzavřeli dohodu o rozdělení dědictví
dle §u 335 osř. ve smyslu zákona č. 139/47 Sb.

Poučení : Proti tomuto usnesení lze si stěžovat
do 15 dnů u podepsaného notářství.

Státní notářství pro Prahu 5
v Pr ze 1, Ovocný trh č. 14

Státní notář :

Dr Josef Felix
Za správnost vyhotovení

6 N 27/74

6 NZ 35/74

N o t á ř s k ý z á p i s

sepsaný dne sedmého února roku tisícího devítistého sedmdesátého čtvrtého /7.února 1974/ u státního notářství pro Prahu 6, v Praze 6, Jilemnického 7 přede mnou JUDr. Evou Blažkovou, státní notářkou tamtéž, v přítomnosti účastnice mně neznámé, podle prohlášení způsobilé k právním úkonům -----

Jaroslavy P rozené , nar. .1923, úřednice, bytem Praha 6, Břevnov, , které mi svoji totožnost prokázala občanským průkazem. -----

Jaroslava Podhajská prohlásila dnes přede mnou tuto svoji -----

z á v ě ť : -----

Já, podepsaná Jaroslava činím při zdravých smyslech po zralé úvaze prosta všeho nátlaku a omylu pro případ své smrti svoji závěť takto: -----

Dědicem veškerého svého majetku ustanovuji svého manžela Antonína , nar. .1913, důchodce, bytem Praha 6, Břevnov, . V případě, že by se mého úmrtí nedožil nebo dědictví nenabyl, ustanovuji dědičkou veškerého svého majetku Jiřinu nar. .1931, techničku, bytem Praha 4, Uvádím, že nemám žádné potonky. -----

P o t v r z u j i, že jsem sepsala tento notářský zápis, který byl účastníci přečten, jí schválen a vlastnoručně podepsán. -----

Dr. Eva Blažková v.r.

L.S.

Jaroslava

v.r.

R O Z H O D N U T Í

Státní notářství pro Prahu 2, Praha 4, Na Pankráci 11, v dědické věci po Petru , posl. bytem Praha 2, zemř. .1983, potvrzuje, že dědictví nabyly dědičky podle dohody o vypořádání dědictví, schválené pravomocným rozhodnutím tohoto státního notářství, takto :

- 1) poz. nezl. dcera Lucie , nar. bytem jako zůst., r.č. , zastoupená kolizním opatrovníkem PhDr. Karlem bytem Praha 1, , polovinu nemovitostí ve , okr. Benešov, patřících do dědictví
- 2) poz. manželka Marie , nar. bytem jako zůstavitel, r.č. , veškerý ostatní majetek do dědictví náležející s tím, že uhradí dluhy dědictví zatěžující

O d ů v o d n ě n í

Zůstavitel nezanechal závěť. Zanechal dědičky ze zákona ve výroku uvedené, které jsou způsobilé dědit a dědictví neodmítly. Podle pravomocného rozhodnutí o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví zůstavitele a poz. manželky ze dne 23.8.1984 byla do dědictví zařazena pouze pohledávka poz. manželky, která převzala předlužený společný majetek se závazkem uhradit pohledávky ČSTSP Praha 3, Koněvova 4 a ČSTSP Praha 2, Jugoslávská 19, Růženy a Evy z titulu poskytnutých půjček, ve výši 15.031,- Kčs. Do dědictví náležela zejména 1/2 domu čp. 78 s příslušenstvím a 1/2 pozemků č.parc. 22 ~~ostř.~~ č. 23 ~~ostř.~~ č. 38 a 39 zahrady v užívání vlastníků a 1/2 pozemků v užívání soc. organizace č.parc. 791, č. 492, č. 493, č. 494, č. 1567/13, č. 652/7 a č. 146/4 zaps. na LV č. pro obec a kat. území u Střediska geodézie , 1/38 pozemku č. 652/13 role zaps. na LV č. pro totéž kat. úz., 1/36 pozemku č.parc. 1567/16 role zaps. na LV č. pro totéž kat. úz. a 1/26 pozemku č.parc. 1567/17 role zaps. na LV č. pro totéž kat. úz., vše v užívání soc. organizace. Dědictví kromě pohledávky z BSM zatěžovaly náklady pohřbu. Dědičky uzavřely dohodu o vypořádání dědictví, podle které převzaly nemovitosti patřící do dědictví každá polovinou a ostatní majetek, tj. motocykl zn. Jawa 250, náramkové hodinky a osobní svršky, poz. manželka se závazkem uhradit dluhy dědictví. Dědická dohoda byla za nezletilou dědičku schválena rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 26.10.1984 č.j. 15 Ne 575/84-5 a nato rozhodnutím zdejšího státního notářství ze dne 20.12.1984 č.j. 2 D 402/83-35 podle § 482 odst. 2 obč. zák. a § 39 odst. 2 not. řádu (ve znění před novelou) Nabytí dědictví bylo dědičkám potvrzeno, jak je ve výroku uvedeno. Podle tohoto rozhodnutí provede Středisko geodézie Benešov příslušné zápisy v evidenci nemovitostí.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí lze podat odvolání do 15 dnů ode dne jeho doručení u tohoto státního notářství buď písemně nebo ústně do protokolu.

V Praze dne 20.12.1984

Ljuba Zavadilová
státní notárka

N o t á ř s k ý z á p í s

sepsaný dne 10.1.1988 (desátého ledna tisícdevětsétosmdesátosm) Státním notářstvím pro Prahu 2, v Praze 4, Na Pankráci 11, přede mnou, státním notářem JUDr. Lubošem Maškem v levém křídle Sjezdového paláce PKO JF v Praze 7. - - - - -

Na požádání Mysliveckého sdružení "Šárka" Praha 6, dostavil jsem se já, státní notář dne 9.1.1988 v 22.00 hod. na shora uvedené místo, abych osvědčil průběh příparv a vlastního slosování věčné tomboly, jejíž uspořádání v rámci "Tradiční poslední leče" tohoto sdružení bylo povoleno rozhodnutím Finančního odboru ONV v Praze 7 ze dne 28.12.1987 čj.FO 2/1018/87. - - - - -

Podle tohoto rozhodnutí a herního plánu, který tvoří přílohu 1) tohoto notářského zápisu, má tako věčná tombola celkem 6.000 slosovacích lístků po 5,- Kčs a celkem 150 věcných cen v celkové hodnotě 12.500,-Kčs, které jsou uvedeny ve slosovací listině tvořící přílohu 2) tohoto notářského zápisu. - - - - -

Podle prohlášení slosovací komise složené z členů sdružení, Jiřího Dudy, bytem Praha 4, Hlavní 2725, Ing. Miloslavá Vlasáka, bytem Praha 6, Pod cihlenou 11 a Ing. Ilji Schildbergera, bytem Praha 6, Za Strahovem 50, byly všechny losy této tomboly před zahájením vlastního losování rozprodány. * - - - - -

Za účasti všech členů této komise bylo po provedení namátkové kontroly slosovacích lístků, označených čísly 0001 až 6000, při níž nebylo shledáno žádných závad, naplněno těmito slosovacími lístky přichystané osudí a přistoupeno k provedení slosování, které řídila výše jmenovaná komise, a které se uskutečnilo veřejně na zvýšeném podiu tanečního sálu ve 24,00 hod. -

Všechny tahy střídavě provedly dvě přihlášené dobrovolnice, Martina Šimová, Praha 6, Vlastina 6 a Jaroslava Černá, Praha 6, Doubravínova 335. Před každým tahem byl obsah osudí několikerým otočením bubnu náležitě promíchán a druh příslušné ceny - výhry vždy předem oznámen pomocí mikrofону. Každé tažené číslo bylo ihned po vytažení ukázáno výše jmenované komisi i státnímu notáři a zapsáno do slosovací listiny za současného oznámení pomocí mikrofону. Oba slosovací lístky, jejichž koncové dvojčíslí určilo ceny 1 - 120, byly vráceny do osudí, slosovací lístky, jejichž čísla určila ceny 121 - 150 slosované jednotlivě, již do osudí vráceny nebyly. - - - - -

Slosování proběhlo v souladu s herním plánem bez závad. - - - - -

O tom byl tento notářský zápis sepsán, spolu s přílohami přečten, slosovací komisí schválen a zástupcem slosovací komise a státním notářem podepsán. - - - - -

státní notář

PŘÍKLADY zápisů do ověřovací knihy a příklady doložek o ověření pravosti podpisů na listinách.

1. Ověřovací kniha, ročník 1987

Běž. č.	Den ověření	Jméno, příjmení, r. č. a bydliště osoby, jejíž podpis je ověřován a její podpis	Listina byla u STN podepsána	Podpis byl uznán za vlastní	Označení listiny
1	2	3	4	5	6
1280	10. 5.	Josef Borovička 12 10 05/060 Benešov, Zápotockého 700/6 <i>Josef Borovička</i>	/		Kupní smlouva z 19. 4. 87 o prodeji čp. 770 v Benešově Josefu a Aleně Bubeníkovým, Praha 10, Jungmannova 2180/7

↓ — sloupec se nevyplní

Totožnost byla zjištěna			Podpis ověřujícího, spodní díl kolkové známky
Ověřujícím	Svědky totožnosti (jméno, příjmení, zaměstnání, bydliště a podpis)	Průkaz totožnosti a jeho číslo	
7	8	9	10
/	—	—	<i>Dr. Václav Bubeník</i> 10,- Kčs

↓
— čárka značí, že ověřující zná účastníka osobně (v opačném případě zůstane sloupec nevyplněn)

L.S.

2)

1	2	3	4	5	6
198— 199	10. 2.	Antonín Trojánek 59 09 20/0010 Praha 4, Hodějovského 2190 <i>Antonín Trojánek</i>		/	Plná moc z 11. 1. 87 k prodeji automobilu SPZ APD-70-90 (dvojmo)

1)